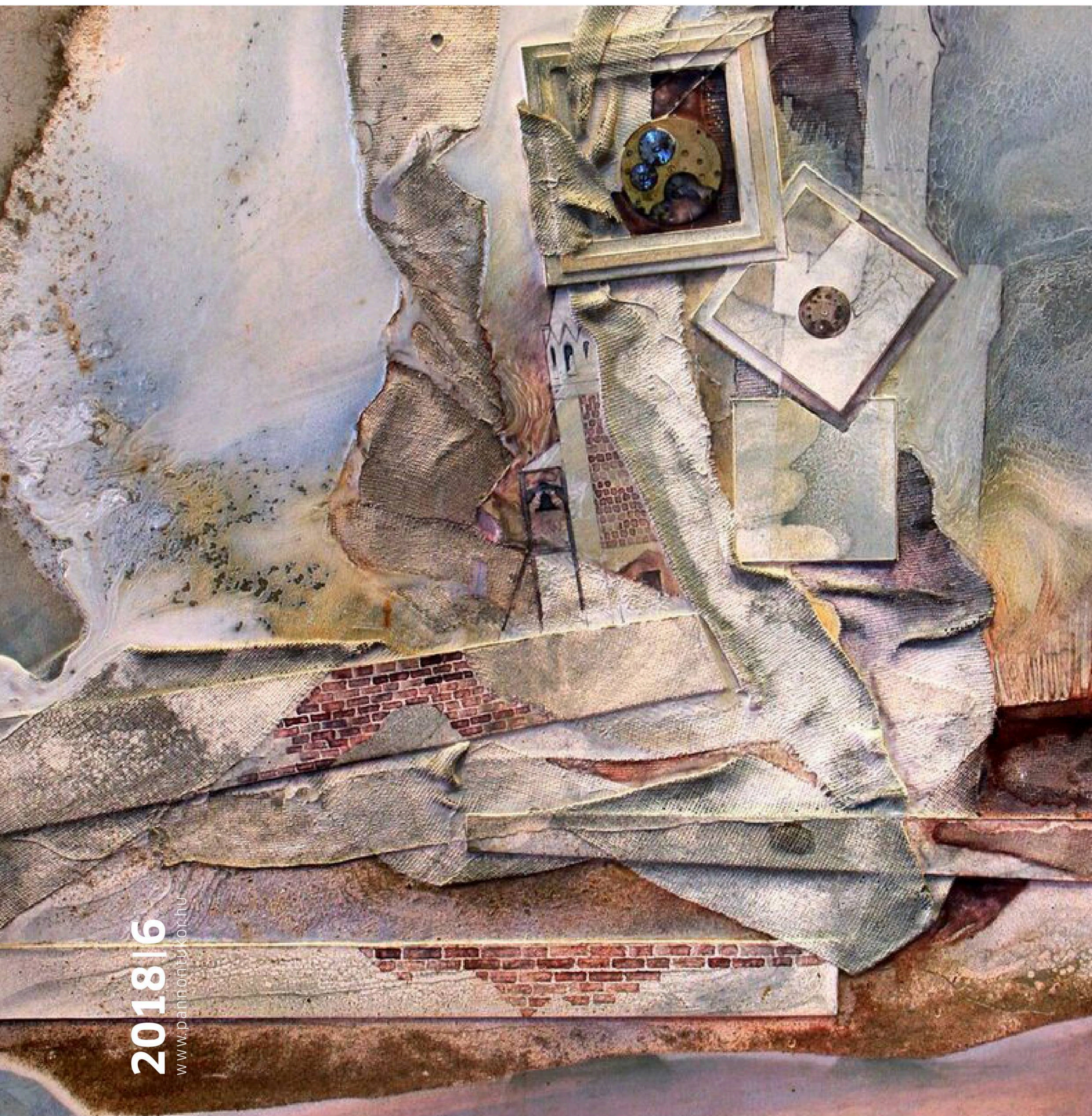

PANNONTÜKÖR

K U L T U R Á L I S F O L Y Ó I R A T

2018/6

www.pannontukor.hu

SZÉPIRODALOM

EGYMONDAT

Hardy Júlia: Aki nem panaszkodott – Augusztus 3
Izsó Zita: Szeptember 6

AZ ELTŰNT VERS NYOMÁBAN

Oszip Mandelstam: A kösziklás égboltra látok, A hidegtől összeborzadok,
 Bach, A külvárosban béke s csönd, Gondolj sosincs szabadságra,
 Élünk, de nem érzünk alattunk országot (*Lángi Péter fordítása*) 11-13

Vörös István: Valahol Indiában, Vidám képzelet, A végesség öröme,
 Az őrmajom, A hagyomány őrzője 14-16

Horváth László Imre: A Kicsi embere (regényrészlet) 17

Sopsits Árpád: Alszik bennem 19

Vajna Ádám: Az égbolt egy nevezetes pontja (népszínmű egy jelenésben) 21

Kukorelly Endre: Egész, részletek, rész, részletezés 22

Vass Tibor: Osvá eged 30

Tönköli József: Isten jön el, Árva Dzodzet 32

Szekeres Sándor Gábor: Bármiért 34

Szauer Ágoston: Átlátszó költemény, Nézet 36

Payer Imre: Hegyalja 37

Harmadik Balogh Gyula: A gödény 38

Csák Gyöngyi: Rég itt kellene lenned..., Huzat, Megbékélés 40

Izer Janka: Luca a vetett ágyon ült és csirkét evett 41

Tarjáni Imre: Minden rejtve marad, A víz tükörsima, Csoszogó öreg,
 „Isa pur”, Az elmúlás közelében 43-44

DEBÜT

Nagy Lea: Iránytű, Sziklák 45-46
Nagy Dániel: Egyenetlen légzés, Fon, szöszöl, vág 47-48
Skerlec András: Valami kézzel fogható, Search 49-50

TANULMÁNY, KRITIKA

Payer Imre: A saját, mint idegen, az idegen, mint saját –
 Szörényi László: Hunok és jezsuiták című könyvéről 51

Cséby Géza: Már Drangalag viszi - Adalékok Takáts Gyula Drangalag-költészetéhez 53

Bene Zoltán: A háború gyermekei (Kontra Ferenc Az álom hídja c.könyvéről) 59

Szabó P. Katalin: Véres madártoll és egy fél lepkeszárny
 (Nyerges Gábor Ádám Berendezkedés c.kötetéről) 60

Kolozsi Orsolya: „szóalapú tájfesték” (Szálinger Balázs 361° c.kötetéről) 64

Nagygyéci Kovács József: Katasztrófáink közösek
 (Izsó Zita Éjszakai földet érés című kötetéről) 67

HELYTÖRTÉNET- 1848 ZALAI HŐSEI

Megyeri Anna: Kerkápoly Móric honvédőrnagy 70

TÁRSMŰVÉSZETEK

Kostyál László: Életképek – A 70 éves Szényi Zoltán jubileumi kiállítás 77

Kostyál László: Üvegre festett álom – Ambrus Edit kiállítás Krosnóban 80

Turbuly Lilla: A Nyílt Főrumtól a színpadig 82

Turbuly Lilla: Hol is van a matyók fővárosa? –
 Falusi Márton: A buszmegálló, avagy mikor jön a hathuszas? című hangjátékáról 85

Péter Zsombor: Egy nap (Szamosi Zsófia filmjéről) 86

KANIZSAI LEVELESLÁDA

Kardos Ferenc válogatása 88
 Hírek 89
 Szerzőink 90

IMPRESSZUM

Alapító főszerkesztő: Pék Pál

Szerkesztőbizottság:

Balogh László – elnök (Nagykanizsa)
 Cséby Géza (Keszthely)
 Hóbor Erzsébet (Zalaegerszeg)

Szerkesztőség:

Bubits Tünde – főszerkesztő
 Nagygyéci Kovács József – főszerkesztő-helyettes
 Bence Lajos – munkatárs
 Braun Barna – munkatárs

Rovatvezetők:

Vörös István – vers
 Bene Zoltán – próza
 Kaj Ádám – műfordítás, dráma
 Gál Soma – debüt
 Nagygyéci Kovács József – tanulmány, kritika
 Kostyál László – képzőművészet
 Turbuly Lilla – színház
 Király László – zene

Szeglet Lajosné Dömötör Annamária –
 olvasószerkesztő

Online: www.pannontukor.hu
 Online-főszerkesztő: Nagygyéci Kovács József

Készült Zalaegerszeg MJV és Nagykanizsa MJV
 Önkormányzata, a Magyar Művészeti Akadémia és
 a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

Szerkesztőségi cím:
 Pannon Tükör Szerkesztősége, 8900 Zalaegerszeg,
 Landorhegyi út 21.
 Tel: 06/92 951-513
 E-mail: pannontukor@gmail.com
 Irodavezető: Pénzes Csaba

Kiadja a Pannon Írók Társasága
 Felelős kiadó: Gyimesi Endre elnök
 Előfizethető csekken vagy számlázással, mely a
 szerkesztőség címén igényelhető.
 Számlaszám:
 Zalavölgye Takarékszövetkezet, Zalaegerszeg
 75500258-10809415
 Ár
 1000 Ft/szám
 4500 Ft/év

ISSN 1219-6886
 Lapterv:
 Nászpáng Grafika
 Nyomdai munkák:
 Gőcsej Nyomda
 8900 Zalaegerszeg,
 Bajcsy-Zsilinszky tér 2.
 E-mail: info@gocsejnyomda.hu

Szényi Zoltán: Örző

Hardy Júlia

Aki nem panaszkodott

Augusztus

1. Az idő Édesanyám haldoklásával „várandós“.
2. Háborús gyerekként, egyetlen vágya volt csupán: megélni a 30. életévet.
3. Lassan haldoklik, napról-napra veszünk el belőle valami fontosat... 90. születésnapja, mint végcél és hajótörés: képtelenek voltunk közösen megünnepelni...
4. A test katasztrófája láttatja elvesző gazdagságunk: a szervek egymásra épülő harmóniáját, ahogy most felbomlik a Rend, mintha hegyomlások keletkeznének, és mi egy aládúcoló állvánnyal rohagálunk egyik pusztulástól a másikig, vagy csak csüggedten nézzük a földcsuszamlásokat azok partján...
5. A bátyám szinte mindent másként lát anyánkkal kapcsolatban; a két segíteni akarás nem ér össze, mintha kioltanák egymást: lányaként, orvosként több a test; fiaként közös szelfik és lelőtt afrikai állatok vadásztróféái hivatottak kitölteni a nemlét-űrt, mert találkozásnak, együttlétnek nincs esélye...
6. Visszafelé születik meg a kezeink közt: csupa test, ödéma, vér, vizelet és széklet... ahogy elveszti a járnai tudását, a beszélni tudását... fürdetem, „félre nézek“, „félre szagolok“, csinálom... szerencsére, Zsenya mellettem... együtt zuhan ránk a tehetetlen test...ez így már méltatlan.
7. Minden nap kihullik a kezeink közül, bár még velünk van...ma már csak félrebeszél, felriad, visszasüpped, rebben, akár egy csecsemő.
8. *Augusztus 8-án 3 óra 20-kor meghalt az édesanyám...* J-vel ijedten öleljük egymást, mint egy létra két szára, egymásnak támaszkodva.
9. Nekem is fájni kezdett a vesém, és a szívelégtelenség jeleit keresem magamon... Az elbutulás érzése visszatérő téma; az együttérzésnek/megértésnek csak ez a testi útja lehetséges számomra most.
10. Tavaly nyáron, a ladományi kertben ült, és elrévedt az alkonyatban, majd, mint akinek az élete múlik ezen, berohant, és megkérdezte: „de hát mi van a mi naprendszerünkön túl?!“

11. A meghalástörténetek kizárólagosan a passió szerkezetében mondhatók el... az a felfoghatatlan minőségi ugrás, ami a lét és nemlét között van, mintha csak a történések lineáris elmondásával lehetne „belakni“, hogy talán, valamire mégis rájövünk, ha jól soroljuk fel: hol dőlt el, hogy indult el a lejtőn, honnan nem lehetett volna már visszafordulni, ki segített, mi segített, hogy aztán egy halottunk lett egy élőnk helyett...14 stáció, vízajtóval, trombózással, vagy utazással, távolléttel, vele levéssel, tehetetlenül...
12. Mikor még egyedül lakott, és többször elesett, kissé felcsattanva kérdeztem: „hogya szoktál elesni?“- mosolyogva válaszolt: „még csak kétszer estem el, nincs kiforrott technikám...“
13. Ránk szakadt a saját halálunk, mint feladvány: összeesve az utcán, amikor nem lehet elbúcsúzni, befejezni, lekerekíteni egy életet, vagy szétesni az Alzheimer-kórban, rákban és a szervek csendes lázadásában végig élni saját felbomlásunkat, lehetőleg, nem egyedül...
14. Tiszteletreméltó belorusz Anyám egy fél éve árulta el, hogy kamaszként súlyos csínyeket követtek el –háború és az evakuálás közepette....elsodródva a szüleiktől mégsem elkallódva, se ő, se a nővére: 12-13 éves gyerekek a hömpölygő embertömegben... ahol olykor mínusz 30-40 fokban az útonállók levetkőztették áldozataikat, hogy meleg ruhához juthassanak... tífusz, tetvek, egy kaotikus, alulszervezett háborúban álló háterszágban, Kazahsztánban.
15. Felsősként, mint az osztály legjobb kémikusa, feldühödött a rossz kémia tanárra, és megszervezte, hogy a gyerekek háttal ülve fogadják a belépő rossz tanárt...majdnem kicsapták.
16. Ladományban egymásra kopírozódik a jelen és a tavalyi nyár hat hete, amikor minden nap lesétáltunk vele a tóra a kutyákkal... csillapíthatatlan segíteni akarása a gyümölcspucolásban teljesedett ki; soha ennyi lekvárt nem főztem még.
17. Egyszer dicsérte a gyerekeimet, milyen jól sikerültek, aztán az anyaságomat...nem voltak nekünk erre igazán szavaink, mert a csodálat műfaja mindkettőnket nagyon magányossá tett...így elütöttem egy odavetett, szerénykedő megjegyzéssel: „nem csináltam semmi különöset, csak figyeltünk rájuk“...
„Figyeltetek?! Hát, én nem tudtam, hogy az fontos...“
18. Négy éve, sűrű egymásutánban meghalt tizenkét közeli barátja, ismerőse: a legjobb magyarországi és moszkvai barátnője, akikkel napi telefonkapcsolatban volt, közvetlen kolléganője és a szomszéd is. Akkor feladta, és elindult lefelé az Alzheimer-csúszdán...
19. Pihék az arcán, csupa pihe, puha, meleg; mint egy „előszoba“, „tornác“, „aura“ – csak ezen keresztül lehetett elérni; ott már ő volt, kiterjesztett bőrfelület, illat, érintés...lefejezte az esetleges rossz szándékkal közelítőt, ha volt olyan...
20. „Csoda-nagy mama“ lett, aki sült-főtt az unokáknak, noha gyerekkorunkban a főzés nem volt nála központi téma – vigyázónők vitték a mindennapokat; viszont a vendégségekben az orosz konyha csúcsteljesítményei, soha, semmi malőr... saláták kavaládja, hering és kaviár, sülték, a sivar szovjet hétköznapi áthangoló, felülíró pirogok/piraskik...a teljesség, áradó gazdagsága és az életöröm mimézise, demokratikus, mindenkit befogadó ideológiai tűzszünet.

21. Szabadnak hagyott, vagy elhanyagolt; nem rám figyelt; a sértettségem pszichiáterre alakított, meg valószínűleg nehéz emberré... Próbálok megfejteni őt/magamat...

22. Szégyen, sok-sok szégyen, meg nem felelés, elégtelenség ezen a ponton... a praktikus teendők sem fedik el; a magát autistának mondó sírkövesnő, a kiválogatott fényképek, a felhívott barátok, akik nagy többségét még mindig „nénizem“, „bácsizom“... elmaradt a valóság szinkronizálása...mintha aranyat mosnék, keresem az idő- és tárgyörmelékben...

23. Nem lehet egyszerre kutatni egy hosszan bezárt ajtó rejtélyeit és átérezni a veszteséget... a fényképalbumokat, iratokat nézve, kaptam valamit, ami el volt rejtve... Esély a megértésre, de már egyedül... A harag legalább valóságos, a fájdalom, mintha beszakadna alattam a föld...

24. A mindig elfoglalt Anyám, a betegségében elérhető lett... Ő is hozzá lassult a világhoz: csodálta a felhőket, az eget, a Holdnak becéző gyerekverset mondott...amikor már eltűnt a valamivé válás élethosszig tartó ambíciója, mintha felénk fordult volna és örült... szoktuk az ismeretlen elégedettséget...

25. A szívelégtelenség a fölös vért ödéma formájában helyezte el itt-ott a testében: a tüdejében, a lábszáraiban, a hasában, végül a karjaiban... Leghasznosabbnak akkor éreztem magam, amikor ki tudtam masszírozni a végtagjaiból a pangó folyadékot, mert testközben osztoztam a bajában, nem a „túlparton“ volt... A többit a vízajtók végezték el egykedvűen...

26. Nem volt jó úszó már fénykorában sem: a kutya-úszás és a tengerész úszás elegeivel szelte a vizet... Tavaly vált világossá, mekkora Ellenség ragadta el tőlünk, amikor a szátkai tóban úszás helyett baltaként süllyedt el, meg se próbált fennmaradni a vizen; egy újszülött kiszolgáltatottságával hagyatkozott a Sorsra, vagyis rám. Tapintatból nem beszélünk erről, csak megtörtént velünk...

27. A családnak nem nagyon tudott mit kezdeni az elesettségével; erre nem voltunk kalibrálva, aztán mégis ebben éltünk...

28. János evangéliumát olvastuk barátokkal... Lázár feltámasztása, a visszanyert élet, ami Jézus elítélésének és halálának a közvetlen kiváltója lehetett...utána viaszgyertyák és a *Valam*-i szerzetesek feltámadási liturgiája...Uram, hengeresd el a követ a szívemről!

29. ...Megvizsgálták, jelentést írtak róla, elszállították, megmosdatták, felöltöztették, elégették, iktatták, urnába helyezték, zenéssel kísérték, megsiratták, nevét hibásan mondva szépen elbúcsúztatták, üvegkoporsóban kocsira tették, kísérték, virágokkal együtt földbe ásták, toron emlegették...Mama! hol vagy?!

30. Úgy gondolta, azért kellett ilyen soká élnie, hogy 38 éves anyja és kicsivel idősebb apja korai halálát kárpótolja valami kiegyenlítő folyamatban.

31. Tőled tanultunk szeretni....

Izsó Zita

Szeptember

Szeptember 1.

Sosem írtam naplót, mert azt hiszem, túl nagy felelősség, a könnyelműen leírt mondatok ugyanis utólag egész életeket, jelentős kapcsolatokat helyezhetnek más megvilágításba, hiszen egy utólag felfedezett, esetleg a másik életének mélyebb megismerése céljából elolvasott napló pont a rejtettsége, belső, személyes használata miatt olvasójában könnyen azt az érzetet keltheti, hogy az elsődleges és legvalószínűbb igazságokat olvassa, mintha csak írója gondolatait hallgatná, a lehető legőszintébben és torzítatlanul, pedig ez nincs így: már a történések gondolati megfogalmazása, a belső monológ is torzít, nem hogy a papírra vetett, gondosan felépített gondolatmenet; és mivel a napló titkossága, rejtettsége miatt azt az érzetet kelti az írójában, hogy bármit leírhat, ebből a szempontból kicsit olyan, mint egy gumifalú dühöngő, a feszültség levezetésének rendkívül kézenfekvő módját kínálja.

Szeptember 2.

Nemrég megismertem egy nagyon kedves lányt, és azt hiszem, barátok leszünk, szeretek vele lenni, de néha olyan, mint egy asztal közepére kitett kínáló tálka tele édességgel, amit a háziasszony rögtön újratölt, amint láthatóan fogyasztani kezd belőle a cukor, egyszóval kifogyhatatlanság látszatát akarja kelteni, de csak azt éri el, hogy egy pillanatra sem lehet észrevenni, hogy bárki vett belőle, ettől a tál végül olyan lesz, mint egy asztaldísz, és egy idő után már senki sem mer belenyúlni, pedig ezt a fajta fogyasztást nem kell rejtegetni, hiszen amennyivel kevesebb vagy, annyi a másiké belőled, és ha ezt tagadni próbálsz, minden kétségbeesett próbálkozás ellenére idegen maradsz.

Szeptember 3.

Néhány nappal ezelőtt derült ki, hogy felvettek a Kisképzőbe tervezőgrafika szakra: ma volt a beiratkozás, ahol kiderült, hogy ezeket a falakat utoljára Fekete György festette ki.

Szeptember 4.

Ma eldöntöttük, hogy nem eszünk többé húst; este Gökhan főzött, hagymát pucolt, segítettem neki, szeretem, hogy enyhén hagymaszagúak lesznek tőle még másnap is az ujjaim, eszembe juttatja, hogy semmi sem marad következmények nélkül; aztán teát ittunk, kicsit kilötykölte, a kezére folyó cukros létől összeragadtak az ujjai, szeretem ilyenkor egyenként széthúzni őket, mert pont olyan érzés, mint a hámozott narancs vagy mandarin gerezdjeit szétválasztani.

Szeptember 5.

Ma újra elővettem a biciklim: egészen más így nézni a várost, mintha szépen lassan megnyílna, megadná magát nekem, oda is bemehetek, ahova a kocsni nem, sétálóutcákon kerülgethetem a bámészkodó embereket, és attól, hogy gyorsabb vagyok, mint egy turista, végre úgy érezhetem, hogy megállapodtam.

Szeptember 6.

Ma este Balaskó Ákoséknál voltunk Dunakeszin (és elment a nyomdába a kötetem.)

Szeptember 7.

Reggel nyolckor szemmütétem lesz: fogalmam sincs, ki találta ki, hogy ebben az órában kezdődjön a közösségi életünk, legyen szó munkáról, különböző hivatalokban, orvosi rendelőkben történő várakozásról, vagy iskoláról; amikor egy ember szerintem nyolckor még nem töltött annyi időt ébren (*egyedül, magával, a gondolataival*), hogy tömegbe lehessen engedni (*az álom egy biztonságos, bekerített hely, szinte egy sokadik gyerekkor, olyan szabályokkal, amikre nincs befolyásunk, amíg alszunk, megszelídülünk, mint a kertekben felnevelt vadállatok, és amikor felébredünk, nem lehet minket rögtön, átmenet nélkül visszaengedni a vadonba*); így amikor időnként túl korán indulok el itthonról, nem látok mást, mint zavart, álmos, ideges, késésben lévő, valahova rohanó embereket mindenhol, pedig nem így kellene ébredni, mindenkinek meg kellene adni a lehetőséget arra, hogy lassan találjon magára, és először épp csak annyi ruhát vegyen magára, ami helyettesíti a takaró melegét, ne kelljen mindjárt tükör elé állnia, és felkészülnie arra, hogy hamarosan tekintetek kereszttüzébe fog majd kerülni, hogy hamarosan *lát*ni fogják, hadd élvezze még egy kicsit annak a testtelenségnek az állapotát, amit álmában átélt, dőljön hátra, ha lusta zenét kapcsolni, vagy kikeresni az állomást, amit szeret, akkor hallgassa egy kicsit a hűtő monoton, megnyugtató zúgását, ne sietesse senki és semmi, várja meg, amíg érezni kezdi, hogy éhes, amíg eluralkodik rajta az ürességnek ez a jóleső, cselekvésre készítő érzése, ami miatt *kényszer*t érez arra, hogy tegyen valamit (és nem pedig kényszerítik), odamenjen a hűtőhöz, és elkészítse a reggelit, majd felöltözzön végre rendesen.

Szeptember 8.

A naplóírás kapcsán átnéztem a régi jegyzeteimet, és eszembe jutott, hogy talán lenne értelme publikálni a blogom félbemaradt, vagy csak címként létező, de valójában el sem kezdett bejegyzéseit, sokat elárulna arról, hogy első nekifutásra mennyi mindent gondolunk lényegesnek, aztán amikor arra kerül sor, hogy megindokoljuk, igazoljuk ezt, vagyis beszéljünk, írjunk is valamit, rájövünk, hogy az egészről nincs is mit mondanunk.

Szeptember 9.

Az előbb bicikliztem egy órát a városban, hogy kimelegedjek egy kicsit és megkívánjam a sört, amit még tegnapelőtt hoztam, és azóta ott van a hűtőben, mert Gökhan nem akarta meginni velem; azt hiszem, az életem nagy része ilyen körökből áll.

Szeptember 10.

Már sokadszor fordult elő, hogy nem kapok meg egy levelet, ezért egy időre újra becsúsztatom a postaláda névtartójába a papírt a nevemmel -olyan nehéz pontosan levágni, mindig túl széles, vagy keskeny lesz, de nincs mérőszalagom vagy vonalzóm, a viszonylag egyenes falú fűszertartó doboz mintázatának ismétlődő (és látszólag egyforma) geometriai alakzatai segítségével próbálom felmérni a névtartó sín hosszát és szélességét, eddig nem túl sok sikerrel; ha túl nagy papírdarabot mérek le, akkor még tudok rajta igazítani, ha viszont túl sokat vágok le belőle, akkor kidobhatom; már vagy háromszor vagy négyszer gyúrtem össze és dobtam ki ilyen formán a nevem, de még mindig nem sikerült elfelejtenem, ki vagyok.

Szeptember 11.

Ma újabb barátom jelentette be, hogy külföldre költözik.

Szeptember 12.

Néha én is elgondolkodom azon, milyen lenne más országba költözni, nem csak átmenetileg, ahogy Liège-ben vagy Szalonikiben éltem (*azt hiszem, leginkább Kolozsvár vagy Párizs jöhetne szóba*), Budapestből pedig talán az éjszakai fények hiányoznának leginkább, a lakások kivilágított ablakai, főleg annak a hatalmas, dupla ablaknak a fénye, amelyik a szemközti ház legfelső emeletén ég minden nap hajnalig, a többenél sokkal tovább; gyakran ez a szomszédos ablak biztat, hogy tartsak ki, olvassak el még egy esszét, vagy írjak tovább, időnként pedig olyan, mintha versenyeznénk, igen, vetélkednénk, valami ismeretlen eredetű dühvel, dacosan, hogy melyikünk égeti a villanyt tovább (*ilyen alkalmakkor van, hogy virradatig sem alszom el*).

Szeptember 13.

Nagyon hirtelen lett hideg, és mintha az emberekre is hatott volna: bár mindenki mosolyog, kedves és segítőkész, az egész valahogy nem kellemes, mintha hideg kézzel simogatná a hátadat valaki.

Szeptember 14.

Ma egy kiváló mexikói költő, Rosario Castellanos verseinek a fordításáról beszélhettem a B32-ben az Eleven Ősz: Mexikó rendezvényt sorozat keretében.

Szeptember 15.

Bárhol éltem is hosszabb ideig, mindig sóvárogva néztem a környékbeli szállodákat, szívesen átköltöztem volna valamelyikbe néhány napig, mert biztos voltam benne, hogy vendégként másként látnám a környéket, más dolgokat is észrevennék, és talán sokkal jobban megszeretném az otthonomat- pontosan így van ez most is.

Szeptember 16.

Ma újranéztem a perui Madeinusa című filmet, annak a Claudia Llosának a munkáját, aki a Fausta énekét is rendezte.

Szeptember 17.

Ma azt álmodtam, hogy egy gyönyörű, átlátszó vizű tó (vagy nemrég felfedezett tenger) fenekére süllyedtem, és hamar feltűnt, hogy milyen szép lentről a kilátás, hogy milyen tisztán látom a partot, a hajókat, az embereket, de még az eget is, olyan perspektívából, ahogy eddig soha, viszont közben tisztában voltam azzal, hogy ezért az éleslátásért megfizetek, hiszen ha nem kerülök felszínre hamarosan, akkor megfulladok, ezért megpróbáltam kapálózni, és az úszóleckeiken tanultakhoz hasonlóan mozgattam a lábamat, a karjaimat, de nem sikerült, nem emelkedtem, csak felkavartam magam körül az iszapot, és még a kép is eltűnt, amiben egészen addig gyönyörködhettem.

Szeptember 18.

Anyukám ma megkérdezte, ugye elkezdünk már fűteni, majd hozzátette, hogy ezzel ne spóroljunk; nekem pedig rögtön a válaszom után eszembe jutott, hogy milyen nagyot tévednek azok a lányok, akik szerint az idősödés első jele, ha már nem öregíti őket a smink; én ugyanis azt hiszem, akkor kezdem majd öregnek érezni magam, ha már elhiszik a hazugságaimat.

Szeptember 19.

Ma találkozom a testvéremmel, aki mellett sosem tudom, hány óra telt el, mert annyira örülök, hogy együtt vagyunk, hogy ehhez képest az eltelt idő csak olyan, mint az ajándékba kapott tárgyakon az átsatírozott ár.

Szeptember 20.

Ma egész nap nem hoztam létre semmit, nem csináltam semmi hasznosat, csak a mindennapi élet szükséges, leghétköznapibb dolgait, de van még időm, dolgozhatok, például előttem a következő óra is, még egy perc sem telt el belőle, teljes, mint egy kerek pizza, amiből még senki sem vett el egy szeletet sem.

Szeptember 21.

Ma reggel Pécsre utazom, és sajnos este már jövök is vissza, de így is megéri, mert ez a város számomra olyan, mint egy óriási betűkkel szedett mesekönyv, tágas, szellős, átlátható, falai közt zavartalanul áramlik a levegő, mintha magától telne meg vele a tüdőm, sehol sem lélegzem ennyire könnyen.

Szeptember 22.

Kiderült, mikor lesz az új kötetem bemutatója: október 18-án este héttől a Margó Fesztiválon.

Szeptember 23.

Esik az eső, ezért behúzódtam egy kapualjba, hogy megvárjam, amíg eláll- az ilyen perceket sokan elvesztegetett időnek érzik, pedig valójában pontosan az ellenkezőjéről van szó, ez igazából elnyert idő, amiről senkinek sem tartozunk elszámolással, és ha egy pillanatra képesek lennénk megfeledezni a mindennapi feladatainkról, arról, hogy mit kellene csinálnunk, hova kellene sietnünk, könnyen belátnánk, hogy ezekben az ajándékba kapott percekben tényleg saját magunké vagyunk, hiszen egyszerűen nem tudunk foglalkozni semmivel, nem tudjuk azonnal folytatni megszokott életmenetünket, teljesíteni a feladatainkat, és azt hiszem, semmilyen más olyan pillanatot nem tudok kiemelni, ami ennyire közel állna az örökkévalóságról alkotott elképzeléseimhez.

Szeptember 24.

Ma a hetes buszon egy fiú telefonált, s a mobilja pont ugyanolyan színű volt, mint a jármű képtelen zöld kapaszkodó rúdjai: hihetetlen látvány volt, egy árnyalattal sem sötétebb vagy világosabb, amikor a füléhez emelte, első ránézésre hirtelen azt hittem, a kapaszkodóból maradt a kezében egy darab.

Szeptember 25.

Ma Nagy Hajnal Csilla egy nagyon szép verset tett ki a Közös tenger című oldalunkra Bettes Istvántól: a legszebb játék/a tajték/ ha van hozzá/ tengered(Ars)

Szeptember 26.

Ma este Terék Annával Verebics Kati kiállítására megyünk.

Szeptember 27.

Ma délután véletlenül összefutok Tolnai Ottóval és Jutkával a Balassi Műfordító Nagydíj átadóján (amit a nagyszerű Vickó Árpád kapott), a törpemalacunkról, Odüsszeuszról kérdezik, hogy hogy van, és hogy mekkora, mert kiderül, hogy Lajkó Félixék törpemalaca nem maradt törpe, hanem hatalmasra nőtt; aztán este, amikor a Kisképzőben az aktot rajzolom, még sokáig visszhangzik a fejemben Ottó laudációjának egy részlete, ami szerint a fordító feladata, hogy megtalálja a nyelvben azokat a réseket, amik rányílnak a vers születése kapcsán keletkező energiákra.

Szeptember 28.

Ma délután Albert Alianna kiállításán olvastunk fel Simon Bettinával, utána rohantam vissza a Kisképzőbe művtörire, este Terék Annával a Csáth Géza-kiállítás helyett végül a Kéklóban kötöttünk ki.

Szeptember 29.

Miközben a Kisképzőben Illusztrátorral a monogramomból készülő logo tervezésén dolgozom, rájövök, hogy sokkal kevesebbet kellene magammal foglalkoznom.

Szeptember 30.

Ma délután Józsinál voltunk látogatóban, aki szintén Zuglóban tartja kilenc éves és körülbelül nyolcvan kilós törpemalacát, Csülök urat, mert ő fog vigyázni Odüsszeuszra, amíg mi Bulgáriában leszünk az Elias Canetti Irodalmi Fesztiválon; hazafele aztán a télre gondolok, olyankor az ehhez hasonló városok besötétednek, megbarnulnak, mint a lerágott almacsutkák, a kocsmákból kiáramló lámpafény már egészen korán megvilágítja a piszkos ablakokat, az emberek a hideg miatt kénytelenek egyre többet magukra venni kopottas önmagukból- azt hiszem, nagyon félek az idei téltől.

Szényi Zoltán:
Novgorodi
kontrasztok

Oszip Mandelstam

A kősziklás égboltra látok

Я вижу каменное небо

A kősziklás égboltra látok
Fakó, pókhálós víz felett.
Utált Erebosz satujának
Pofájában lélek piheg.

Nem ámulok e szörnyűségtől,
Ilyen kötődést felfogok:
Csak hull az ég, de össze nem dől,
A tenger vád nélkül locsog.

Ó, sápatag kiméra szárnya
A durva arany homokon,
És hármás semmi kis vitorla,
Mint megfeszített bánatom!

1910

A hidegtől összeborzadok

Я вздрагиваю от холода

A hidegtől összeborzadok,
Dermedten csak hallgatnék!
De az égen arany tánc forog,
S hogy daloljak, arra kész.

Szeress, nyugtalan zenész, s zokogj,
Emlékezz s gyötörd magad,
Bágyadt bolygónkról az eldobott
Könnyű labdát felragadd!

A titkos világgal effajta
A valódi kapcsolat.
Óh, mekkora katasztrófa,
Mily bú epezt, fojtogat.

S ha borzongásom tévedés csak?
Hunyorogva szüntelen
Mi az, mi engem folyton izgat
Rozsdafoltos tűivel?

1912, 1937

Oszip Emiljevics Mandelstam

Orosz költő. Varsóban született 1891-ben. 1897-ben a család Szentpétervárra költözött, így Mandelstam Oroszországban kezdte tanulmányait. A Heidelbergi Egyetemen és a Sorbonne-on is tanult. Első versei a szimbolizmus jegyében születtek, de később inkább az akmeizmus hatott művészetére. 1934-ben letartóztatták az *Élünk, de nem érzünk alattunk országot* kezdetű, csak ismerősök között terjesztett verse miatt. 4 év száműzetésből szabadulva újra elítélték, és 1938-ban egy Vlagyivosztk közeli lágerben halt meg szívszélhúdásban. Teljesen csak 1987-ben rehabilitálták.

Bach

Бах

A hívek – akik „porból lettek” –
S egy tábla szentképek helyett,
Rajt krétarajz, Bach írta jelzet,
Amely zsoltárokat jelent.

Mily furcsa, disszonáns a helyzet,
Csehókban s templomban zenélsz,
Mint Ézsaiás ujjongva örvendsz,
Ó, Bach, legjózanabb zenész.

S te, mint vitázó, szenvedélyes,
Utódoknak játszván korált,
A bizonyított tételekben
Kerested lelked támaszát?

A hang mi is? Tizenhatod rész,
A sóhajból, mely összetett,
Turbékolásod ennyinek nézd,
Nem több, bizony, makacs öreg.

S a templom lutheránus papja
A sötét szószéken süvít,
S a tiédde összezavarja
Saját beszéde hangjait.

1913

A külvárosban béke s csönd

В спокойных пригородах снег

A külvárosban béke s csönd,
És hólapátoló házmesterek.
Szakállas muzsikusok között megyek,
Egy ember, egy járókelő.

Villannak kendős asszonyok,
Morog dühödten pár kuvaszkutya,
S a samovár rózsálló bíbora
Kocsmákban s házakban lobog.

1913

Gondolj sosincs szabadságra

О свободе небывалой

Gondolj sosincs szabadságra

Gyertyánál – édes dolog.

– Legyél kicsit velem újra, –

Éjjel a hűség zokog.

– Csupán az én koronámat

Helyezem a fejedre,

Szabadságnak, mint szabálynak

Szolgálg, engem szeretve...

– Szabadságnak, mint szabálynak

Én el vagyok jegyezve,

Már e könnyű koronámat

Fejedről nem veszem le.

Nekünk, Földre dobottaknak,

Kiknek sorsa a halál,

A gyönyörű változatlan

És a hűség – jaj, de fáj!

1915

A verseket fordította:

Lángi Péter

Élünk, de nem érzünk alattunk országot

Мы живем, под собою не чуя страны...

Élünk, de nem érzünk alattunk országot,
Tíz lépés, s a szavunk már nem is halljátok,
Beszédünk mikor suttogásba fúl,
Eszünkbe jut, ki a Kremlben az úr.
Otromba ujjai, mint hernyók, zsírosak,
Bántóan súlyosak, hogyha szól, a szavak,
A szeme vigyorog, két svábbogár,
Dölyfösen megcsillan a csizmaszár.

Körülötte nyápic vezetők csürhéje,
Szolga és játékszer a sok félemlerke.
Ez fütyül, az nyávog, amaz ökör,
Egyedül ő szurkál, csapkod, püföl.
Mint a patkó csattan parancsra parancsa,
Ki szembe, lágyékba, homlokába kapja.
Ha nem öl – él, mint Marci Hevesen...,
S kidüllesztí oszét mellét feszesen.

1933. november

Vörös István

Valahol Indiában

Egy tehén sántikál a kapuhoz,
7 órakor kiengedik.
Nem tudni, hogy az ébredés ma mit okoz.

Az öreg állat mért csodálatos?
Hogy minden így van, miért jó neki?
Egy tehén sántikál a kapuhoz,

bánata, mint egy könyvet, fellapoz –
hogy meghatódom, mégse élvezi.
Nem tudni, hogy az ébredés ma mit okoz.

A vonatfüttyel abban összefog,
hogy józanságom számonkérheti.
Egy tehén sántikál a kapuhoz,

kiengedik, s a nagyvárosban kódorog,
hol motor, autó, éhség veszélyezteti.
Nem tudni, hogy az ébredés ma mit okoz,

kis épülést, vagy megint több romot,
a változás a változatlant sértheti.
Egy tehén sántikál a kapuhoz.
Nem tudni, hogy az ébredés ma mit okoz.

A vidám képzelet

A gazdagság régebben arra szolgált,
hogy Istennek hódoljanak vele,
hogy elvonható legyen a valóság,

ne sanyargassa terhével adósát,
kit elragadt a vidám képzelet.
A gazdagság régebben arra szolgált,

hogy épp csak létezzen az ország,
és szegény legyen, aki csak lehet,
hogy elvonható legyen a valóság,

a nemlevővel létüket megosszák,
és ne tudjad, hol is van a helyed –
a gazdagság régebben arra szolgált.

Meg arra is, hogy sorssá tegye a sorsát,
még annak is, ki éppen csak gyerek.
Hogy elvonható legyen a valóság.

és a pénzedből csakugyan levonják,
így eltűnjön a legfőbb szégyened.
A gazdagság régebben arra szolgált,
hogy elvonható legyen a valóság.

A végesség öröme

*„Lábatlan és kezetlen szembeszállott
Indrával, s az leverte mennyikövével.
Azt hitte a herélt, megbír bikával,
de szertevágva elterült a földön.”*

Rig-véda, WS fordítása

A herélt nem bír meg bikával,
a lábatlan hiába harcol.
S ha képlettel támad, vagy épp imával,

a tudomány világos szavával?
Az istenek eltűnedeznek attól?
A herélt nem bír meg bikával,

egy öreg férfi három lánnyal.
Mi marad a szerelmes szavakból?
S ha képlettel támad, vagy épp imával?

Szelleme félelemtől szárnyal.
A testéért ezüstharang szól.
A herélt nem bír meg bikával,

de a bikára persze rávall,
hogy kísértések közt barangol.
S ha képlettel támad, vagy épp imával,

ki azt hiszi, ez egy szellemi párbaj,
az elesik a sikertől, aranytól.
A herélt nem bír meg bikával.
S ha képlettel támad, vagy épp imával?

Az őrmajom

Őrmajom járja a kertet,
más ide nem jöhet. Ettől
felszabadulnak a lelkek?

Elmenekülhet az ember
néha a rosszba a jóból.
Őrmajom járja a kertet,

kint légy, mondja a csendnek,
bent légy hullik a falról,
felszabadulnak a lelkek.

Elszabadulnak a létek,
új lehetőség mától.
Őrmajom járja a kertet,

önmagadat csak nyerted.
Hálaimák odalentről,
felszabadulnak a lelkek.

Hálaimák sora retteg
indokolatlan örömtől.
Őrmajom járja a kertet,
felszabadulnak a lelkek.

A hagyomány őrzője

Órmajom? Én vagyok. Őrzöm,
azt, ami nem kell,
azt, ami egyszeri kölcsön,

azt, ami néhai jólét,
azt, ami egykori ember.
Órmajom? Én vagyok. Őrzöm,

azt ami, nincs is a földön,
ég fele, semmibe leng el.
Azt, ami egyszeri kölcsön,

sok fele bontom, költöm,
múltam a harcba kirendel.
Órmajom? Én vagyok. Őrzöm,

ettől a túl nagy gógöm.
Megtömöm éles csenddel
azt, ami egyszeri kölcsön.

Megkapom, élvezem. Őrjög
bennem az egykori dzsungel.
Órmajom, én? Vagy ok? Őrzöm,
azt, ami egyszeri kölcsön.

Szényi Zoltán: Emlékképek II. – részlet

Horváth László Imre

A Kicsi embere

(bevezető)

(részlet egy készülő regényből)

„A történelem bűnözők története. Minden más elképzelés róla naiv ostobaság. Olykor persze ártatlan, tisztaszívú emberek is a történelem közelébe tévednek (én még nem láttam ilyet, de hallottam róla), de ezeket a történelem szinte azonnal és ocsmány módon ledarálja, még inkább pedig természetes módon bűnözővé változtatja. Alapvetően viszont bűnözők játékaról van szó, vagy valamiről, ami bűnözőket választ, hogy játssza magát a végtelenségig. Mert a történelem minden jóslattal ellentétben nem fárad ki, nem akar véget érni, mindig van folytatása. Csak a bűnözők cserélődnek. Némelyek szerint a bűnök mértéke is változik, sőt, meglehetősen sokan hisznek ebben, ami nem csoda, hiszen megnyugtató gondolat.

Az átlagember is láthatja, hogy már az is elég, ha egy társasház lakógyűlésén megválasztanak valakit valamire, valaki egy kistélepülés polgármestere lesz, akár a legkisebb raj parancsnoka a hadseregben. A bűnöző nem fog sokat várni a felbukkanásra, gyakrabban eleve ő látta és ragadta meg a lehetőséget. Hogy élősködjön, hogy hatalma legyen a többiekén. Elszámoltatás nélkül. Mert a másik téves mítosz a történelemmel kapcsolatban, főleg az én hazámban, az elszámoltatás lehetősége, ami talán még az előzőnél is naivabb. Talán azért ragaszkodik hozzá, nos, a nép, ennyire, mert éppen ezzel kapcsolatban verték át legtöbbször.

Bejártam a világot és rengeteg helyen láttam Krisztus szobrát a tizenkét apostollal. Nehéz is volna kikerülni, de nem is szeretném. A tizenkét tanítvány jobbára csak tizenegy, Júdást szinte mindig kihagyják, esetleg lecserélik. Én mindig csodálkoztam ezen, úgy értem, valóban csodálkozást éreztem, ez az érzélem támadt a belsőmben, nem pedig holmi igazságérzet bontogatta ott eleve törött szárnyait. Szintiszta giccs és képmutatás. Hiszen a harminc ezüstöt, a kis pénzt számolgotó Júdás lenne a leghitelesebb és legemberibb karakter az egész kompozícióban. Jézus biztosan nagyon hiányolja őt, hiszen odavolt az emberért, és még az igazságért is. Bajban is lehetett, mert a két vonzalmat nehéz összeegyeztetni, hiszen nagyjából ellentétesek. Az a pénz egyébként nem is olyan kevés, harminc ezüstről egy kertes házat vagy egy városi lakást lehetett venni akkoriban. Tehát éppen az az összeg, ami egy átlagembernek kell, amiért akármit megtesz, és ami általában azért jár, hogy kinőve gyerekkora ábrándjait, hátat fordítson addigi életének, elárulja mesterét, családját, értékeit, éppen mire van szükség, kereslet, általában mindenre. Ahogy Júdás tette.

Júdásra hasonlítunk, mindannyian, és ilyennek szeret minket a hatalom is. A művészet persze torz, a propaganda követelményei miatt, mert a hatalom nyilván mást akar mutatni, nem pedig a maga egy meg egy az kettőjét, és a művészetért a hatalom fizet. Vannak szabályt erősítő kivételek, például Michelangelo szobra Dávidról, amit nagyon igaznak és emberinek tartunk. Nem is giccses, mert látszik rajta, hogy a fiatal, erős fiú élvezzi az erejét, élvezzi a pillanatot, élvezzi, hogy mindjárt meg fogja ölni a szemben tollászkodó-hunyorgó lomha behemótot, mert Isten vele van, nem Góliáttal, mert megengedte neki, tehát mert egyszerűen ő itt és most megteheti, hogy megölje. Vérszomjas, kiüresedett összpontosítás, ritka őszinte pillanat a sok kiragadott pillanat közül, a hazugságok tengerében. A Mona Lisát is szeretem, csak még senki nem mondta róla, hogy azért a legjobb kép a világon, mert egy nőt ábrázol, aki hazudik. Szerintem a Mediciek talán nem is vették észre, hogy Michelangelo gúnyolódik velük, vagy, ahogy elképzelem őket, nagyon is értették a szobrot, lenyűgözőnek tartották és egyben pontosan tudták azt is, hogy az átlagember úgysem fogja érteni miről van szó, nyugodtan ott viríthat a városuk főterén. Egyedül a katonák értették, katonákra meg szükségük volt.

A legtöbb úgynevezett műalkotás unalmas és hazug, a sok tátott szájú Júdás, ha a harminc ezüsből spórolt magának utazásra is, hogy ostoba turista lehessen, csak arra tud gondolni, „ezek milyen gazdagok voltak”, „ezek menyire félték valamitől”, „ez milyen nagy épület”, „itt milyen sok a fény”, ezt milyen alacsonyra építették, amazt milyen magasra és a többi. De mindez a történelem vihogása. Városokra és épületekre mondják, hogy örökkévalóak, mert úgy látszik, a kő őrzi a múltat, pedig természetesen nem azok, csak lassabban lebomló maradványai egy-egy csoport bűnöző kiterjedt tevékenységének. Amit általában uralkodásnak szoktak nevezni. Pedig eltűnik minden város, ahogy ezek a csoportok is a nevükkel és viselt dolgaikkal együtt, ami viszont örök, a bűnözés szabályai, de éppen ezt az emberek valahogy képtelenek tudomásul venni, mint a történelem lényegét, ami persze valahol szintén érthető, kényelmetlen együtt élni ilyen nyomasztó gondolattal. Bár az öregebbeknek, ha megérik, a történelem olyan, mint egy nagytestű háziállat, tudják róla, hogy kétség kívül iszonyúan rossz természetű, de már valamelyest összenőttek vele, szívesen mormognak neki, amiről mások hajlamosak azt hinni, hogy pusztán filozofálgatás. Csak hangosan beszélnek magukban, hiszen valószínűleg nincs is ott már senki, akihez szólhatnak és természetesen ezt az állatot is csak ők képzelik maguk mellé a szobába.

Én is ilyen öregember vagyok. És amit mesélek, jobban mondva, amiről hangosan beszélek magamban, a történelemről szól, bűnözők története lesz, az egyik bűnöző pedig én magam vagyok benne.”

Szényi Zoltán: Zalai dombok

Sopsits Árpád

alszik bennem

alszik bennem a beszakadt köröm fájdalma
alszik bennem az eltévedt bűn keserű íze
a józan tudat hogy minden örökké
jövátéhetetlen
mi egyszer elkövettetett
bocsáss meg anyám
alszik bennem a megbocsátás
alszik bennem egy sérült kiáltás
a kétségbeesés összeszorított fogsora
Judás vissza-visszatérő gondolata
hogy : "Jézustól nem kér bocsánatot senki
ő mégis megbocsát,
csak ne kérné azt, hogy kövess!"
alszik bennem a lelkiismeret
alszik bennem a pikkelysömör
alszik bennem a káromkodás
alszik bennem a tenger és a föld
alszik bennem a fásult halál
alszik bennem az éhes gyönyör
alszik bennem mindenki más
alszik bennem egy mondatból a kérdőjel
alszik bennem a szaporodás
alszik bennem a tánc
minden térbe metszett mozdulat
alszik bennem elkapart (háborús) sebek
hege varrata
alszik bennem tengervízből a só
nap-szillánkból a fényhiány
alszik bennem egy eltévedt röntgensugár
a béta és a gamma pusztító hatalma
alszik bennem a zene
egy meg sem festett kép
felsejlő mögöttese
alszik bennem a ki sem gondolt mondat 7 rabszolga szava
alszik bennem a július a nyár hőségheva
alszik bennem az elhívás
a szellem sivatag-szigora
alszik bennem a vers
a keserű és a nyers
a groteszk és az édes
aki nevet és aki vérez
alszik bennem minden el nem ölelt ölelés tébolya

el nem készült ételek bódító íze fűszer-illata
alszik bennem egy szőlőlevél
alatta katica hűsöl
alszik bennem tikkasztó nyári éj
hulló csillaga íveivel
alszik bennem egy kölcsönkért biciklikerek
küllői közt a felszabdalt nap csillanása
alszik bennem a betarthatatlan hűség
a kitakart magány
a fáradt együgyűség
alszik bennem a nagylelkűség
a pénz s a foghiány
alszik bennem teljesíthetetlen kérések dallama
alszik bennem az irgalom
alszik bennem a kinek a hova
alszik bennem a té és a tova
alszik bennem mind akinek nincs otthona
alszik bennem a szegény kit éhe lopni hajszol
s a gazdag kit lilára fojt smaragd-gyűrűs ujjával a bírvány
pedig csak épp hogy élvezett
és alszik bennem a sötétség
tömeg arcán a csüggedés
alszik bennem akiknek tartozom
alszik bennem a tejút
a hegyek hósapkája s olvadásra vár
alszik bennem a számítógép
utolsó utasítása felfüggesztve
a billentyűzet lázadása ez
és alszik bennem az alvás is
és te is alszol bennem kedves
csapzott hajad kisimítják
benned alvó biztos mozdulataim
de mi lesz mondd mi lesz
ha felébredünk

Vajna Ádám

Az égbolt egy nevezetes pontja

(népszínmű egy jelenésben)

MESÉLŐ:

A rendszerszintű problémáknak
tavasz előtt kell nekifeküdni.
Háborúnak, gyermekétkeztetésnek, szerelemnek.

Két vízvezetékszerelő belép az ajtón.

VÍZVEZETÉKSZERELŐK:

(kórusban) Kezit csókolom,
a körülmények szajhái vagyunk,
a vízvezeték jöttünk megjavítani.
Vagy a szociális hálót.
Kinek-kinek vágyai szerint.
Első a vásárló!

MESÉLŐ

A tavasz ugyanis addig toporog a küszöbön,
amíg a rendszerszintű problémák
meg nem oldódnak.
Amíg nem oldódnak meg,
nem találja helyét az okozat,
gátlástalanul tenyészik a következmény.

VÁSÁRLÓ:

Van az égboltnak egy nevezetes fiktív pontja,
Tavaszpontnak hívják.

A két vízvezetékszerelő vállat von, a vízvezetékhez lépnek. Nekiállnak szerelni.

MESÉLŐ:

A helyzet súlyosságát, mint általában,
az időjárás jelzi: fúj a szél a Dunáról,
szegény ember szereli bent a vízvezeték,
és közben nézi, nézi a behavazott Teleki teret.

ELSŐ VÍZVEZETÉKSZERELŐ:

(kinéz a behavazott Teleki térre)
Lófasz lesz itt, nem tavasz.

Kukorelly Endre

Egész, részletek, rész, részletezés

„Amíg diák voltam, magam is szorgalmasan »tornáz«-tam”

Mező Ferenc: *Az olympiai játékok története*¹

„Munka után jólesik a pihenés és szórakozás. Én minden nap legalább egy óra hosszat sétálok. A séta felüdíti az ember tagjait. A testgyakorlat felüdíti az ember tagjait. Nagyon egészséges reggel, fölkelés után néhány szabadgyakorlatot: kar-, láb- és törzsgyakorlatot végezni. Én ilyenkor súlyzót is használok. A tornatermekben és tornatereken szerek is vannak.”

Dr. Wilhelm Tolnai: *Ungarisch – deutsches Gesprächsbuch*

„Aki azt mondja, hogy ellenzője vagyok az egészséges sportnak: hülye.”

Szabó Dezső

10 ezer méteres úszás. Az hosszúkás. A nem tudom a nevét magyar fiatalember feladja, egyszerűen nem ússza végig. Legalább úszta volna végig! Minek úszná végig, egyrészt nettó örület tíz kilométert úszni a „tajtékzó örvényben”, mint a Briant nevű kisfiú Verne Kétévi vakációjában, de akkor minek ment ki Pekingbe? És ha kiment, miért nem ússza le? Vagy ez a hülyeség? Közben elfelejtettem, hogy mi a másrészt – végre is ingyenes kínai utazás, úszkált is, bár nem sokat láthatott az egészből, akkora a szmog. A vízilabdások a döntőben az USA-t verték, Janics Natasa/Kovács Katalin is, Vajda Attila is nyert, Cseh László háromszor második. Pekingi olimpia, 2008. augusztus 8–24.

„Csak abban lehet reménykedni, hogy esik az eső”, reménykedik a kommentátor. Nem kommentálnám. Azt hiszem, Buzgó József az öttusalovaglásnál. „Eddig rosszul ment, de szerencsére kitűnő lovasok a fiúk”, mondja, ami igaz lehet, csak mikor sorra lepottyannak a lóról, miért nem mond ez ügyben semmit?

¹ Budapest, Országos Testnevelési Tanács, 1929. A könyv az 1928-as amszterdami olimpián aranyérmet nyert. „Augusztus 2-án délután, röviddel a szellemi versenyek eredményének kihirdetése után ismét felkúszott a magyar lobogó az árbocra, amikor Szepes Béla a gerelyvetésben a második helyre jutott. Három nappal később újból felharsant a Himmusz s a keryx [Kajdászó: kikiáltó, hangosan kiabáló-áruhirdető. „A praeco (keryx) értelemben használok e szót, mely Marktschreier Balagi szerint”, így Arany János, egy, a *Toldi szerelmé*hez fűzött jegyzetében] országnak-világnak hirdette, hogy a magyar Keresztes Lajos a könnyűsúlyú birkózás olimpiai bajnoka; Papp László ugyanekkor második helyen végzett a kisközépsúlyban. Az utolsó héten szerencsés kezdet után szerencsétlenül végeztek vízipólózóink, amennyiben a Barta István, Halasy Olivér, Homonnai Márton, Ivády Béla, Keserű Ferenc, Keserű Alajos és Vérlessy József összeállítású csapat a döntőben meglepetésszerűen a második helyre szorult a németek mögött. [2-5 lett. Komjádi Béla ezután úgy készítette föl őket a 32-es Los Angelesi olimpiára, hogy biztosan nyertek. K. E.] Balsorsukért bőségesen kárpóoltak bennünket az utolsó napok. Kotsis Antal olimpiai bajnok lett a légsúlyú ökölvívásban, a Garai János, dr. Gombos Sándor, Glykais Gyula, Petschauer Atilla [Sic!], vitéz Rády József, vitéz Terstyánszky Ödön együttes, különösen Petschauer heroikus munkája révén, visszaszerezte számunkra a kardvívó-hegemoniát, Bárány Istvánnak a 100 méteres úszásban elért második helyezése gyönyörűséggel töltötte el minden magyar lelkét, s végezetül vitéz Terstyánszky Ödön [Petschauer legyőzésével. K. E.] a világnak talán eddig legkitűnőbb kardvívógárdájára fölött diadalmaskodott.” Aztán Mező köszönetet mond Horthynak, ami így, a munkaszolgálatban 39 évesen elpusztult Petschauer Attilával együtt, innen olvasván, erős.

Hosszútávfutó kenyai nők. Egyik kenyai törökké vált a kenyai konkurencia miatt. Csontkollektiók futnak, muszáj nézni, olimpia. Papp Krisztina az elődöntőben bőven leszakadva a 17. A selejtezőben lett tizenhetedik, de akkor miért indítjuk? Nem tehet róla, és végül ő is közelről nézi az olimpiát, már megérte nekünk, hátha élvez belőle valamit. Ki tehet ezekről, úgy értem, ki-mi mozgatja, milyen érdekek? Nyer az egyik kenyai, mutatják közelről, halálfej. Nézed.

Magadat nézed, odaképzeled magad, magadra bámulsz, akkor hát ott az te lennél? Nem szép, amit látsz. Reménytelen, félreértés, hamis, de képes vagy-e még így nézni, ilyen hirtelen, mint akit megleptek, vagy hozzászoktál, mert mindig ugyanaz megy? „Az ember a nem változatos csúfságot nem képes elviselni: ha csak egyetlen pillanatra nem egyébként elfelejti vagy tagadja minden esetben.” Hosszú pillanat. „Aki olyannak akarja látni önmagát, amilyen, annak meg kell tanulnia, hogyan lepje meg önmagát fátyálával a kézben. Mert a szellemi dolgokkal hasonló a helyzet, mint a testiekkel: aki rendszeresen látja magát a tükörben, megfedkezük csúfságáról” (Nietzsche).

Sporthír az, hogy Czink Melinda ennyi és ennyire kikapott ettől és ettől az iksz dollár összdíjazású tenisztornán. Még csak az se mondható, hogy kit érdekel, akit érint, odafigyelhet ilyen *kikapós hírekre is. A tenisz (is) pénzügy, fiatalemberek járnak körbe-körbe a világot, és addig keresnek pénzt, amíg találnak, korrekt. Következő hír a Gödöllő női röplabdacsapata, röpis csajok tökéletes popsival, remek sport. Kutya sem nézi őket. A világ összes női röplabdása összesen nem keres annyit, mint egy élteniszes, ez jó vagy rossz, ki-ki döntse el.*

Viszont létezik olyan, hogy női súlyemelés. Kínai versenyző emel, olyan széles a nyaka, mint a feje. Rajzfilmfigura. Ezt ki a vér találta ki! Kicsoda találta fel és kik okézták le, hogy, úgymond, ha létezik *ffi súlyemelés, akkor létezzen női súlyemelés, mert ha nem, az diszkrimináció meg szexizmus. Ez a cinizmus megy, jó, de miért kell bebugyolálni eszmével? Olimpiai Eszme és Női Súlyemelés jegyesek, minden külön értesítés helyett.*

Kézilabdázó lányok extázisban, nem rossz látvány. Az innen szép veszteni projektet gyakorolják. Híve vagyok a sportnak. A női versenysport – a legfinomabban fogalmazva – félreértés. Ebből a félreértésből milliók – és milyen jól – megélnék, nem csak nők, és éljenek meg, semmi vész, csak úgy mondom, győztesek (már végre)k kézisek, hajrá Egérke, (és) így tovább. Nem beszélve arról, hogy 200 női mell!

Ha nők verekednek, az ----- „A néhány évszázados nevelés eredményeképpen a nőkből mindent lehet csinálni, még férfit is, persze nem nemi értelemben dehogynem, de minden értelemben. E befolyás hatására a nők magukra öltik az összes férfias erényt, de a férfiak jellemző gyengéit és hibáit szintén átvesszik, mégpedig jó sokat, amennyit csak tudnak.” Kivetkőzik magából, ez tetszik? Tetszik. Szűzmária, kézis csajok, ahogy kivetkőznek magukból, apám, nem hiszed el! Állat. Ki van hozva belőlük a' állat, kész vagyok, tisztára férfiak, baszd meg. Néhány napja láttam két nőt verekedni a Rózsa utcában, az nagyon ----- „a harag tölti majd be a tulajdonképpeni férfias affektus szerepét.” Nemcsak híve vagyok a sportnak, hanem szurkoló is, szívdobogást kapok izgalmamban. Bárkit leverek pingpongban, szombatunként focizom volt egyetemi csoporttársaimmal és azok gyerekeivel, drukkolok a Ferencvárosnak, ha hagyja, szervezem az írók futballcsapatát, és várom a szponzorokat, mert ha van olyan, hogy profi, akkor legyen. Létezik olyan, hogy női súlyemelés?

Sőt, van olyan, hogy női torna! Fél évszázada csinos, huszonegykét-öt-hat éves nők

tornászok, hajladozván kecsesen, fél lábon billegtek, ugrottak egy szaltót, volt cicijük és derekuk à la Ducza Anikó (1964, Tokió). Hosszas comb, kerek hátsó. Aztán kezdett változni a dolog, Nadia Comăneci még bomba tinédzser volt (1976, Montreal), most rövid, egybetestű cirkuszi akrobaták pattognak a szőnyegen. Kifejezetten pattognak hármasszaltó-sorozat közben, pattogás nélkül nem menne a szaltózás. Rémisztő.

Nem értek hozzá.

Állítólag a terhelhetőség kedvéért visszatartják a menstruációjukat, és ha nem paríroznak, megverik őket az öltözőben. Amerikai lány – Kerri *You Can Do It Strug – törött lábbal ugrik, ennek hány éve is? 4 vagy 8? Látom magam előtt. Az edzője viszi le ölben, általános diadal, hősiesség, helytállás, csupa magasztos dolog, pillanatnyi kétely nem merült fel, mert bajnok lett. A jóember, ez az edző erdélyi magyar,² a mi dicsőségünk, ugye, ráadásul. A lányok a sok visszatartástól, fizikai igénybevételtől alacsonyok maradnak, húszéves korukra nincs ép izületük. Két helyes pofi, Ónodi Henrietta és Egerszegi Krisztina olimpiai bajnokok állnak egymás mellett, Ónodi a derekáig ér Egerszeginek. Mindehhez, már mondtam, nem értek. Nem foglalkoztam vele, nulla szakirodalom, meg tudok csinálni egy kézállást, és nem akarok okoskodni, nézem, mert közvetítik, lelkes szakkomentálással.*

Noha el lett határozva, hogy lehetőleg nem nézem, és semmiképp sem hallgatok oda. Ahogy a rebegő hangú tévés *doyen sportriporter giccmester* égerkézlik. *Ahogy az Egér pártrendezvényen emelvénydísz.*

„Miltiadész, Küpszelosz fia – aki különben díjat nyert Olümpiában a négyesfogatával” – így Hérodotosz.³ Az első olimpiát – biztos adat, a görög időszámítás kezdete – Kr. e. 776-ban rendezték. Fönnmaradt a nyertesek névsora: az első a stadionfutásban győztes Koroibosz. A krotóni Milón először a fiúk versenyében győzött birkózásban, 532-től öt alkalommal nyert – és mindig *periodonikész, körgyőztes is: az összes versenyt (az Apollón tiszteletére rendezett püthóit Delphoiban hétszer, a Poszeidónnak ajánlott iszthmoszit Korinthoszban tízszer, az olümpiaihoz hasonlóan Zeusz tiszteletére tartott nemeait kilencszer) megnyerte. A rodoszi Leónidasz triasztész, három olimpián 12-szer győztes: stadionfutás (aulosz, cső),⁴ kettős stadionfutás (diaulosz dupla cső, kb. 400 m), fegyveres futás (hoplitodromia; sisakkal és pajzsral, meztelenül futottak 800 métert; ennyi a perzsa íjászok lőtávolsága). Az Iliászban megfogalmazódó agonilitás – ahogy Akhilleusz mondja: „legyek első mindig, a többi fölé kimagasló” – a görög kultúra alapszámja. A vereség szégyen, csak a győzteseket tartották számon. De őket számon tartották. „Az aranyból és elefántcsontból faragott asztalt kereste a tekintetével minden egyes hellén, ott heverték ugyanis a győzteseknek járó koszorúk, és ott*

² Károlyi Béla, 1996, Atlanta.

³ Hérodotosz: *A görög-perzsa háború, Harmadik Könyv 36, Budapest, Európa, 1989. Muraközy Gyula fordítása. Számos történelmi hőst és olimpiai győztest sorol. „Élt egykor egy Külön nevű athéni ember, aki az olümpiai versenyjátékokon győzelmet aratott. Ez az ember türannosz szeretett volna lenni”, el akarta foglalni az Akropoliszt, de megölték, annak ellenére, hogy „oltalomkereső gyanánt az istennő oltárához menekült”. Ötödik Könyv 71.*

⁴ Ez számított az utolsó ókori olimpiáig, Kr. u. 393-ig (ekkor Nagy Theodosius császár – akire a milánói püspök, a később Augustinust is megkeresztelő Szent Ambrus volt nagy hatással – túl pogánynak tartva, betiltotta) a legfontosabb versenynek [*dromosz*]. A *sztdión* hossza Sztrabón szerint Héraklész lába méretének négyszázszorosa. A puritánok „a XVII. század elején elégették I. Jakab angol uralkodó *Book of Sports* című könyvét, mert a vasárnap szentgénének megsértését látták abban, ha valaki a hét egyetlen szabad napján sportol”. Wolfgang Behringer: *A sport kultúrtörténete az ókori olimpiáktól napjainkig*, Budapest, Corvina, 2014, 72. Győri László fordítása.

*magaslott a templomok között a sudár olajfa, amelynek ágából fonták őket.*⁵ Olajágkoszorút kaptak. És nagyjából megkaptak mindent.

Kihallatszik az autókból a himnusz, nyilván megint aranyat nyertünk. Diszkosz. Vagy kalapács? Nem mondom, hogy nem örülök – de *minek örülök? Inkább csodáld meg újra Mürón Diszkoboloszának egyik római márványmásolatát! Aztán jön az, hogy a nehézatléta fiúknak vizelezi nehézségei támadnak. Az érintetteken kívül kutyát sem izgatnak a nem-látványsportok eredmény(telenség)ei, a doppingbotrány viszont mindenki kajánságát kiváltja. Kedves, középkorú nő, nem nézek utána, melyik lövőszámomban, hibátlanul teljesít.*⁶ Mutatják a tévében. Senki nem nézi. Semmit sem látni. Emberek lőnek kettőt, de mire? Eltalálta? Korongokat lök az égbolt felé egy gép, arra tüzelnek, sport, a célbalövés sport. A hógolyódobálás (miért) nem sport? Iskolából jövet a Köröndnél hógolyóztunk az Andrassy úton, át az úttesten, tizenegy éves idióta sportolók. Benyomtam egy Warszawa szélvédőjét. Kétségbeesett futás a Rózsa utcán a Szondy irányába, mintegy föltalálva a hógolyó-célbadobás–hazafutás biatlont,⁷ rögtön világsúccsal. Lehet, hogy Pobjeda volt.

A vívás igazi sport. Szcafanderben vívnak, így legalább minden találatot precízen kijelez a gépezet. De nem működik tökéletesen, és a néző ugyanúgy nem lát semmit, akárhogy lassítják. Mint a koronglövészet. Nincs néző. Vívтам egy évig az Újpestben, közel volt hozzánk, az Újpest nem Újpesten volt, hanem Terézvárosban, az Eötvös utcában. Aztán elvitt az apám a Fradi futballtoborzójára. *A három testőr, Egri csillagok, Robin Hood. Vívás szcafanderben vagy vívás vérig, az két dolog.*

Kemény Dénes arca a türkmén csapat elleni meccsen. Vagyis arcai. Vagy kazah. Nem, mégis az arca, mert bármilyen arcot vág, ugyanaz marad, Kemény, engesztelhetetlen, eltökélt. Győzni kell, nem vitás, az olimpia világháború. A szabály által kizárt víz alá nyomás, rúgás, orrba vágás, tökcavarintás, hereszakítás a vízilabdával jár, ezek a csata viszonylag békés eszközei. Ugyanez nőiben is van, csavarintást és leszakítást kivéve.

Kovács Kati kajakoslány. Utazáskor csomó plüssbabát visz magával, most is kapott „2-tőt”.⁸ Tökre örültem nekik, mondja boldog arcoskával, biztos benne, hogy segítenek a plüssök. Magától lapátol. Ez a munkája. Szép az idő, száz evező csattog a vízben már, satöbbi. Önkéntesen lapátoló fiatal nő. Gondolj bele – találós kérdés –, lapátolja a vizet, és nem gályarab! Lapátol egész életében, és nem gályarab, ki az? Kőbán Rita. Egy dunaparti csónakházban nagy a jókedv minden nap. Úszik az ember boldogságban, és a jó Duna víz simogat.

Hiányzik három 190 centi magas védő, jelenti ki a női kézilabdacsapat esélyeit latolgotó beszélgetésen egy kényszeresen jópofizó exvízilabdás. A kínaiak ki vannak tenyészttve, kontráz egy másik, aggódó képpel. Magyarán mi nem vagyunk kitenyészttve, francba, miért nem vagyunk kitenyészttve! Túl csinosak a lányaink, teszi hozzá másvalaki, undoromban elkapcsolok. Ez hiányzik? De kinek hiányzik? Tenyészünk, és akkor nyerünk aranyt, és jó lesz nekünk? Miféle szempontból válik ettől nyertessé bárki, beleértve a nyertes, kitenyészttett, 190 centis, sikeresen reménytelen kinézetű magyar nőket?

⁵ „Végighordozza a tekintetét a színházon a polgár: nem a szenzáció, nem az érzéki élvezetek színhelye ez. Eszébe jut az Alpheiosz partja (...), tíz hónapig gyakorlatoztak Éliszben a görögség bírái, a hellanodikai; most pedig megkezdődtek végre a versenyek, megküzdött egymással a sok-sok, szétszórtan fekvő város; hallatlan feszültség, hallatlan komolyság töltötte el ezt a férfias világot.” Gottfried Benn: *A dór világ*, in: *Esszék, előadások, Budapest, Kijárat, 2011, 136. Kurdi Imre fordítása.*

⁶ Igaly Diána, skeet, 2004, Athén.

⁷ Mely norvég találmány. Ole Einar Bjørndalen vagy Bjørn Daehlie *rengeteg aranyat gyűjtöttek. Ki tudja, ebből mennyiről mondanának le a norvégek, ha 2015. november 12-én Oslóban nem megy be Kleinhesler lövése a 26. percben.*

⁸ Parti Nagy Lajos.

A nők, ez egy férfiasan dönteni szándékozó kijelentő mondat, az izomerőt és az ezzel összefüggő robbanékonyságot kivéve mindenben jobbak a férfiaknál. Nem minden nő mindenben minden férfinél, ezt most nem fejtjük ki, legyen elég annyi, hogy Fibingerová messzebbre hajít, mint én, ő ebben a vonatkozásban a férfi dobóatlétákkal ugyanabba a kategóriába tartozik, náluk viszont rövidebbet dob. Sokkal. Ha már versenyt dobálózunk, akkor szánalmasan, összemérhetetlenül kisebbet.

Összemérhető, udvariasan nem mérjük össze, mert politikailag korrektek vagyunk. Mindazonáltal, ehhez képest azért nem szívesen kapnál Helenától egy maflást. Megjegyzem, Fibingerováól mindenkinek kizárólag az jut eszébe, hogy mekkora fülest bírna lezavarni, és semmi más. Ahogy agyongyötört, fejlődésében visszatartott, pici-de-nincs-ép-ízülete tornászlányokról a gyermekkrabszolgaság, és itt akkor abba is lehetne hagyni, de nem hagyom, mert bokszolnak is. Szabály szerint, fejevédőben. Ne nézz oda. Nők verekednek.

Nem boksz, hanem verekedés. Ha nők verekednek, ne nézd! Fordulj félre. Legjobb, ha elmész onnan. Legjobb volna elfordulni – nem mintha elfordulnál – a női versenysporttól. Nem a testedzéstől, a női test mozgatójától, hanem a versenytől, és nem minden nők közt folyó versengéstől, csak a női versenysporttól. Ugyanis az csúnya.⁹

Tönkretesz és roncsol. Legijesztőbb a női torna. Női torna, nem fogom győzni a szidalmazását. Durva paradoxon, hogy elvileg-karcsú lányok, mint nádszál hajladoznak, de ez nem elég, mert hajlítgatják őket. Mindenki tudja, hogy elcsúfítja őket és károsítja az egészségüket a versenysport. A görög eszmény, a kalokagathia (kalosz, szép és agathosz, jó elegye) igazi megcsúfolása. Tudják, félrenéznek.

Vagy kényszeresen odanéznek, úgy tesznek, mintha tetszene nekik. Tetszik is nekik? Ha nem a test/lélek/szellem edzéséről szól, torzító és megalázó, mert fittyet hányva mindarra, amiben eleve jobbak, a férfias, a férfiakra jellemző aktivitást/agressziót hívja elő belőlük, satöbbi.

Kizárólag abszolút eredmények érdekesek – és az abszolút eredmények valóban érdekesek. A győzelem érték- és érdekes, csupán részt venni nem. A győzelemre törés állítja elő az életet, a győztes (génállománya) viszi tovább, igaz, a mögötte keletkező vákuumot a résztvevők tölti ki. A részvét(él) tölti ki – megtölti, betölti, részvét tölti el, és így tovább. Igazából kizárólag a nehézsúlyú bokszolókat díjazták, igazából te is csak azt díjazod. Ha nincs külön 170 cm alatti kosárlabdázók versenye, harmatsúly miért van külön? A pehely-stb.-súly azt jelenti, hogy még ez a pehelynyi pindurka (sérült, nő stb.), is tud dobni. Ahhoz képes, hogy... Neki is van 1 dobása. Aki nem érzi, hogy ez az ahhoz képest mennyire kínos és szánalmas, az végképp hozzászólt a körkörös megaláztatás- és hazudozásláncolathoz.

Az milyen, mikor egy harmatsúlyú bokszoló fogyaszt! És mérlegel. És sikeresen. És beszámol, milyen módszerekkel izzad le pár grammot. És mikor abbahagyja ezt az egész profi sportcécót, hónapokon belül felpuffad, belerokkan, riasztóan korán meghal. Mindez a(z embert kínosan hazug helyzetbe hozó) political correctness miatt van így. A női súlylökés/súlyemelés nem azt jelenti, hogy ahhoz képest, hogy csak nő, mekkorákat hajigál/emelint, hanem hogy a nők joga lökni/emelni, éppúgy, mint... Kajak-király-világbajnok álszerény-vagyok-de-buta mosollyal nagyképzúzik, ő lányokkal együtt szok' edzeni, úgy, hogy azok négyen ülnek a hajóban, és mosolya

⁹ „A spártai Küniszka Kr. e. 396-ban és 392-ben egy négyesfogat hajtójaként győzött a hippodromban.” Olümpiában bronz szoborcsoportot állíttatott: „»Hellász asszonyai között előttem egy sem volt, aki e koszorút átvehette«”. Küniszka apja „a peloponnészoszi háború spártai hadvezére, II. Arkhidamossz, két fivére pedig II. Agisz és II. Ágeszilaosz volt”. Behringer, i. m. 67.

pillanatnyi kétséget nem hagy afelől, hogy még így is ki a jobb. Ez mindennél durvább. Annyira, hogy tessék azonnal abbahagyni a nők professzionális versenyeztetését, háromig számolok.³ Ha valaki érzékenységet bántaná mindez, azért tegyük hozzá, hogy Egerszegi Krisztina lekörözte volna Johnny Weissmüllert, abban az esetben, ha találkoztak volna a téridőben, és lett volna ott elég víz.

Más. Vagy nem is annyira Más: Mészáros Sándor viszi Ábel a fiát az „olasz focusliba”, és az a feladat (nem a gyereké, hanem az övé), hogy ki kell bírnia a többi „apuka” folyamatos, artikulálatlan, magafeledt, végtelenül agresszív, drasztikus bekiabálásait. Ahogy szidalmazza saját gyermeküket, gyermekük geciszopó anyját, a többi kölköt, az edzőt és az istent. A húgom jár a fiával dzsúdóedzésre, és az a feladat (nem a gyereké, hanem az övé), hogy stb. Az úgynevezett gyereksporthoz a profi sport madzagja rángatja, kizárólag az „utánpótlás”, a potenciális élsportolók érdekesekek, a többi tűnjön el. Szakadjanak meg, és ha nem tetszik, szakadjanak le. Szomorú, megfélemlített kicsiket dresszíroznak rosszul fizetett, lelki ügyekben tökéletesen érzéketlen edzők, ambíciójukat ivadékaikra projektáló szülők asszisztálásával, ez a (remélem, gyenge) szabály. A kivételek gyengítik. Vannak kivételek. A kivétel gyengít a szabályon.

Két kedves, idősebb asszony az első két olimpiai aranyérmes. Állapítja meg egy kedvetlen, idősebb férfi médiamunkás. Aztán következik egy igazi atlétikai verseny, nyerünk kalapácvetésben. A győztest brutálisan leleplező közelségből kíséri a kamera, cirka harminc másodpercig a figyelem középpontjába kerül, úgy érve, hogy igazán a világ figyelmének középpontjába. A százas döntő után a befutók idegesítően tudatosan viselkednek, gátlástalan önünneplés, a nyertes amerikai feka nyakába kanyarítja az amerikai zászlót, mert hát, mi mást kanyarítana a nyakába. Nem egészen hát, láttunk már amcsi néger demonstrációt himnusz alatti ökölbesorított kézzel (1968, John Carlos és Tommie Smith), NFL- sőt – pedig a jégheki inkább a fehér középosztály sportja – NHL-játékosokat is, de most nem annak van az ideje. Hanem a pénznek. PR. De mit tesz a mi Adriánunk? A mi Adriánunk először is kifordul magából.

Nincs magánál, ez érthető, amit elért, nagy dolog. Vagy mégis magánál van, mert első dolga lecibálni magáról a nemzeti trikót, alatta hordja a kislánya arcképét, hát jó. És int a zsűrinek, nyista, nem dobja le az utolsó kört. Nem dob, noha akkor percekig biztos, bocs, de miránk, magyarokra volna figyelve. Jó, nem dob, hanem mit csinál? Fölráncigálja magára a mackógyát. Ez van mutatva! Iksz másodpercig. Tizenöt másodpercig figyel, nem túlzás, a fél világ, hogy a magyar olimpiai bajnok igyekszik a tréningalsó láthatólag túl szűk szárán áttolni a cipőt. Mosoly nélkül, integetés, barátságos arc, pillantás, csókdobás nélkül. Az 1996-os olimpiai játékokat¹⁰ Németországban néztem tévén, magyarokat egyszer sem mutattak.

Véletlenül sem. Győzteseket sem. Ha azt gondolod, hogy szépen helytálló magyar sportolók a legcsekélyebb promóciót jelentenének külföldön, rosszul gondolod. Mindenki csak a sajátjaira figyel, meg esetleg néhány futószámra. Semmi baj azzal, ha egy győztes tesz arra, hogy figyi, világ, a magyarok győztek, mert ő győzött, és mindenki bekaphassa, de akkor nem kéne a magyarok dicsősége paradigmát nyomni. Túl azon, hogy ha én meg te finanszírozzuk, hogy ő dobálgtatásból éljen jól, akkor annak rá nézve nehogy már ne legyenek következményei!

Írtam fentieket jóval a doppingügy előtt. Arról nincs kedvem írni. Dopping nincs külön; azért doppingolnak, amiért ez az egész nem tetszik. A dopping pont annyira nem tetszik, mint megannyi profi(nak nevezett), így-úgy menedzselt-szponzorált, sportágagymány. Felőlem emeljenek száz kilókat elefántforma lányok, ugrabugráljanak bolhafiúkák, ha nekik jó, de nekem miért jó? „A sprints számokat már csak lassításban közvetítik, kialakul az egyszer használatos, eldobható sportolók kasztja, akiket egyetlen szuperteljesítmény

¹⁰ A rómaiak ludust, játékot szerveztek, az előkelők is nézték, de részt venni megalázó lett volna. A görögök szerint agón, küzdelem, arisztokraták sem állottak versenyezni. Nagy különbség a görögök javára: „az arisztokratikus államszerkezettel magyarázható ellentmondás, hogy a rómaiak ugyanakkor lenézték, megvetették a versenyzőket, akik között sok volt a rabszolga”. Szekeres Csilla: Sport az ókori Rómában, Alföld, 2008/10, 79.

végrehajtására tenyésztene ki. Pikkelyes úszónők, stoplitalpú futballisták, lapátkezű kenusok. A teniszben évek óta nem adnak vissza szervát, e szép múltú sport szabad szemmel követhetetlen ászszervákra redukálódik. A sakkozók összes testüregét aggyal töltik fel, és az egyik súlyemelő spartakiádon a bolgár csapat egyetlen roppant méretű élő izmot tol be a pódiumra” (Garaczi László). Alkalmas mindez akár minimális projekcióra is, tudok azonosulni velük, képviselnek engem? Nem.

Mert sajnós a sportokat illetően szinte egyedül a magyar futballválogatott képvisel, akárhogy is. Meg téged, bármennyire nem így gondolod, igen, téged is, árva honfi, aki életedben nem láttál futballmeccset, akarod vagy nem, vállalod, nem vállalod, tudsz erről vagy nagy ártatlanul fogalmad sincs róla. És a magyar kosárlabda-válogatott már nem, mint ahogy „az amerikaiakat” a kosárlabda-válogatott képviseli, az amerikai futballválogatott nem. Hogy miért, abba ne menjünk bele, viszont a kedves, ügyes koronglövő Igaly Diána,¹¹ azon kívül, hogy bír célozni, és több vagon löszert meg agyagtányért ellövdözött életében, a tányér- és löszergyártókon meg a céllövőszakmán kívül semmit nem képvisel. Annál inkább doppingoló nehézatletáink.

Ők igazán minket képviselnek! „Susmorognak az edzőjükkal és benyalnak valami port.”¹² Igazán a mieink, szót se szólhatunk, ha velünk azonosítják őket, de ebbe se mennék bele, inkább jöjjön kis foci és a magyarok. 2004 karácsonya körül a Chrystal Palace ötöt kapott a Manchestertől. Csak egy példa. Vagy kettő. A Crystal Palace-ban Király Gábor úgy kezd, hogy kifog egy tizenegyest. Utána percenként kifog valamit, mégis kap egy ötöst. Ő volt legjobb magyar. Meg Gera Zoltán, aki a West Bromwich Albionban játszott már négy éve. Akkor néztem utoljára rendesen „magyar” meccset. Az Arsenal idegenben ötöt rúg az alaposan leszakadva utolsó helyen álló West Bromwichnak, Gera nem is kezd. Becserélik, gyakorlatilag nem látszik. Négy-null környékén az Arsenal kíméletből lecseréli Barošt, emlékszem a magabiztos, önelégült arcára. Ez a különbség. Ezt látom. Nézzem vidáman? Ne nézzem, így sok időt megspórolok? Gondoljak arra, hogy a labdarúgás története első ötven évében aránytalanul jól teljesítettek a magyarok, és ha a következőkben még barátságos meccseket sem nyernek, aránytalanul jobban állnak más arányosokhoz képest? Vidámabb máris minden, ha azt hallod, hogy – 1998, TV, Mezey György – „jött Thuram letolása Petit felé”.

A futball kizárólagos. Kizárja a külvilágot, minden más megfontolást. Harci állapot, jól leírható kémiai folyamatok iktatják ki a bevált, mindennap használt, agyonhasznált mozgásformákat. A kizárólagos, az élére állított közelében megérzed a veszély ízét. Mindenképp túl, túlzás, a mindennapi kompetíciót/kooperációt fölváltja egyfajta nem-béke. Akárhogy is hangzik, a sport nem békés.

Békét hoz, békét jelent, egyenesen bejelenti, mégsem pacifista. Viszont pacifikál, ezért a sport – a pénz után, amely a piacot megteremtve lehetővé teszi, hogy kicseréld másokkal, amire szükséged van, ne kényszerülj elrabolni tőle – a legnagyobb emberi találmány. Megtanít győzni és nem ölni, legyőzteni, de nem meghalni. Az Iliászból Akhilleusz versenyeket rendez a harcban elesett Patroklosz tiszteletére,¹³ ez a mintája az Aeneisben leírt, a „fegyveres ütközetek látszat-képét” alakító játékoknak.¹⁴ Nietzsche szerint a görög hős „a tigris, félelmetes szemében a kéjes kegyetlenség pillantásával”,¹⁵ a görög polisz az adott esetben halálos küzdelemig fajuló versengésből fejlődött ki. A sport tehát háború, ahol a vesztes noha

¹¹ 22-szeres magyar bajnok, Sydneyben (2000) bronzérmes, Athénban (2004) aranyérmes, négyszeres világbajnok, ötszörös Európa-bajnok, 1992-ben Barcelonában a férfiak közt indult, 42. lett.

¹² Mészöly Miklós: *Az atléta halála*.

¹³ Homérosz: *Iliász*, XXIII. ének.

¹⁴ Vergilius: *Aeneis*, V. ének, Lakatos István fordítása. *A ludus Troiaet a Trójából menekülő Aeneas tendezte apja, Anchises emlékezetére Sziciliában*.

¹⁵ Friedrich Nietzsche: *A homéroszi versengés. Ifjúkori görög tárgyú írások*, Budapest, Európa, 1988, 38. Molnár Anna fordítása.

*elesik, nem vész oda;*¹⁶ a futball a háború leginkább elterjedt/elfogadott absztrakt modellje. *Jelkép,*¹⁷ *olyasmi elvontságokkal, mint a les. Gondoljunk bele, lesszabály!*

*A nők a háború igazi vesztesei, ezért ellenfelei, az imitált háború elleni kódolt gyűlöletüket, minimum ellenérzésüket a lesszabály tüntető meg nem értésével jelzik.*¹⁸ Stb., írta mindezt egy amikor ír, író, amikor futballozik, futballista. *Futball és irodalom, a kialakult hallásviszonyok miatt látszólag egymásra süket beszéd módok, olykor meglepő erővel képesek kommunikálni. Az írók futballcsapatának működésével ezek a magukba záródó terek megnyílnak egymás felé. Írók futballoznak. Komoly és vidám. Nem nevetséges. Vidám dolgok komolyan vétele.*

¹⁶ Vagy odavész; létezik átmenet. *A fekete bég, Nádasdy Ferenc és Pálffy Miklós komáromi kapitány 1578-as hírhedt – Rudolf császár által tiltott és balul kiütő – „magyar portyája” után Nádasdy „nem is védte magát. Ő egyszerűen kijelentette, hogy a portyázásoktól nem tarthatja magát vissza, mert hiszen ezek hadigyakorlatok a katonái számára. Az ifjúság csak az ilyenek alkalmával tanulhatja meg a hadakozást. Emberhalál nélkül az efféle gyakorlat nem eshetik meg”.* Takáts Sándor: *Bajvívó magyarok. Képek a török világból,* Budapest, Móra, 1979, 89.

¹⁷ „Szép volt!... Játék csak? Erő? Ügyesség? / De kik ellen! S hányszor!... A diadalát / már-már jelképnek hitte a nemrég / hadvert nép (s vele tán a világ).” Szabó Lőrinc: *Vereség után.*

¹⁸ Csak jelzem [Súr Enikő jelzi], hogy ezért a mondatért álruhás női hordák fognak megkövezni, így: <https://www.youtube.com/watch?v=OilFx2lAAf8>

Vass Tibor

Osvá eged

„Vannak halottjaink, akik mindig egy ablakból hajolnak ki, akik mindig egy hintaágyon ringanak, akik mindig egy vánkosra könyökölnek. Miután végkép eltűntek közülünk, az a sok-sok millió, váltakozó kép, mely a filmszalagok kockáihoz hasonlóan pörgött, hirtelen megállt s a képzelet, mely kívülről többé nem kapott tápot, a gazdag gyűjteményből – látszólag önkényesen, valójában azonban belső kényszernek, lelki törvényszerűségnek engedelmességgel – kiválasztott egy képet a sok közül s ezt jelképes erőre emelte, bebalzsamozta, hogy megóvja a romlástól. Az ilyen kép élesebb, mint a többi. Sokszor a valóságnál is élesebb, de meredtebb. Ilyenkor az élet mozgását az emlékekben is a halál dermedete váltja föl. Felőle nincsen ilyen véglegesített képem, alakját még nem csavartam be a múmiák pólyájába. Izgatott képeim vannak róla, mozgó képeim. Még mindig úgy mozog, oly megfoghatatlanul-tünékenyen, mintha élne.”

Kosztolányi Dezső: Osvát Ernő, Nyugat, 1930/1

Kaposvár és Marosvásárhely közt nem csak annyi a kolhoz,
szovhoz, szövhoz, hogy kihallani belőlük: „osvá”.
Abból meg, hogy abból az Osvátot, legyen elrab az ember.

Az egedet Szegedből hallani ki.
Elrab osvá Szeged, elrab osvá Kaposvár, elrab osvá Marosvásárhely.
Városokat osvá és eged hozza össze, elrab csak úgy.

Három a magyar vigasság,
előzze meg az ember a porát,
mielőtt elhunyt, legyen szövetkezeti, szokjon a korhoz, szövhoz,
brigádnaplózza, ha a közép elmegy osvá az eged vadászni.

Ez ám a történet! Nem tudni, Szegedet osvá ki lőtte.
Nem, hogy Vásárhelyt haza ki vitte,
Kapot ki sütötte és Kosztolányit ki ette meg,

de kerekecske az osvá dombocska,
és nyulacska osvá ott úgy szalad,
hogy egyik előtt Kap, utána osvár,
másik előtt Mar, utána ásárhely,
és egedet mindeközben Szeged csak úgy magától egzi.

A dolgok lény-
ege
a nyelv maga. Szeged
a nyúl szaladása, az osvá az eged kihallatszása.
Hallass ki, mondja Szeged, ott leszek eged neked.

Aki kapja, hamarja. A kilátása is lényeges lehet a közösségnek,
a kapnak, az árnak, a marnak.
A nyelv épp csak annyira osvá elli, egzi őket egybe,
amennyi szóra érdemes a domb ócska hiánya síkságos helyeken.

Eged, ha sírságosnak hallja, a nyelv elv-nyútt.
A nyelv ellés, a nyelv ég-ölés.
A nyelv nyúl,
az osvá születet, az út ölet, ölettet. Eged, mint anyád, állig betakar.

Marosvásárhely ölet-tette az,
ha nem volt hiánya a másiban, a másiktól,
hogy most eresztve vagyon.
Az ölet-tett, ha öl, akkor az tett, az gondolat, az vagyon.
Kaposvár folyton közös. A közös folyton Marosvásárhely.
Szeged út, s az út elmegy vadászni, lóni,
az út elmegy hazamenni, sütni, középkeztetni.
A középkeztető út ellát mindenkit, aki úton van,
aki megérkezik.

A köztes, az osvá, az eged, elmegy vadászni.
A nő mindenre nő, ami mozog.
Egyes nőkben és városokban az a szép,
hogy kihallani belőlük Kosztolányit,
osváról nem is beszélve.

Egyesekből Szeged hallatszik,
a nyelv maga, a szovhoz, a szövhoz.
Az osvá tehet itt több mindenről, a Kosztolányit megevők.
Meg az evezők,
túlhúzzák, túltolják egedet,
s jó ettől,
jobb lesz ettől a városokban minden.

Tönköl József

Isten jön el

Csakugyan azért? hogy az érintése újratelemtsen?
nem emelem a láncos botot, eltűnik hegyorom,
tündér, nincs sűrű, selymes fű az ingatag udvaron,

sólyom-madár az égen, nincs búza, vaj, méz,
vankosaim aranyosak, fényes abroszt fölteregetek,
székekre párnát rakok vasárnap virradatra,

nyár van, mint mindig, az Isten jön el vendégségbe,
sohase bántottam, még a házát se láttam,
a gyereknek Milka csokoládét hoz, nekem híreket,

megtörténhet, hogy megkegyelmez, de büntet:
adnom kell a csorda dübörgését, eldőló bokor alját,
árván hagy, és lélegzetem szálai egyre nehezebbek.

Árva Dzodzet

A házát a szíved tudja, kémények füstjét, ösvényt, folyót,
lábad az utakat, házig haza, pajtáig, az első harmatig,
szemed a jégvirágok ráncait, a telefondrótokat,
törött kilincset és ismerős kezet, ezt a sóvárgást.

Engedjétek, hogy záport, bánatot neveljen a költő,
Fribourgbán árva József, akitől duhaj kutya búcsúzik,
Göcsejből Lajos Major-Zala, szép beszédű,
akinek cipőjéről kőre omlik a sár, ami porrá lesz hamar.

A sarkon túl Páka, Alsólendva, ott állnak magányban,
odalent seregestül fekszenek a kerkateskándi lovászok,
leborotválva, büszkén, föltámadásra, jövendülésre,
mint a kocsisok, az énekesek, rossz bőrbe bújt suhancok.

A testvéreid, árva Dzodzet, havat meztláb taposnak,
lópatak döngölte agyagon üldögélnek, szántják a földet,
bögyökös poharakat törnek, elnémul bennük a zsoldár,
felsöprik az udvart, mint az öregasszonyok.

Menek, nyitnak-csuknak ajtót, tüske rosszan talpukba,
rezesedik arany-ezüst virág, onnanfelől a futó sín,
arcuk sápadt hold homályos csillagok között, tűnik ez is,
márványból, versből a te vendéglőd, a Buffet de la Gare.

Szényi Zoltán: Emlékképek I.

Bármier

A fa ágai tele voltak szilvával, mindegyik alá volt támasztva hatalmas deszkákkal, hogy le ne szakadjanak a gyümölcs súlyától. Te, ezen több szilva van mint a múltkor, mondta Laci, én meg néztem, és azt mondtam, hogy az nem lehet, mert a szilvafa annyi gyümölcsöt hoz, amennyit hoz, és ha lesznek belőle, akkor nem lesznek rajta újabb gyümölcsök, úgyhogy ez hülyeség. Laci azt mondta, hogy nekem nincs fantáziám meg humorérzésem. Lehúzta a pólóját, bekötötte az egyik végét, és szedni kezdte a szilvát. Azt mondta ne álljak már ott olyan bambán, hanem szedjem én is. Hiába mondtam neki, hogy nincs kedvem, meg hogy ez nem helyes, és különben is, sokkal jobb dolgokat is lehetne csinálni, mint Kálmán atya kertjéből lopni a szilvát, amiért akár a kezünket is eltörheti Laci apja, de Laci csak fújt egyet, és szedte tovább a szilvát.

Én is leszedtem egyet, és megtöröltem. Addig törtöltem, amíg fényes nem lett. Olyan fényes, hogy amikor a Nap felé fordítottam, csillogott, még hozzá kékeslilán. Nagyon jól nézett ki. Ezt figyeld, mutattam Lacinak, milyen jó színe van, úgy néz ki, mint ez a folt a kezemen. Szedjed már, te hülye, mielőtt kijön a pap, ordított rám Laci. Kálmán atya éppen akkor nyitotta ki a paplak ajtaját, és azt kiabálta, hogy csirkefogók, tolvajok, megálljatok. Laci összefogta a pólóját, így nem potyogtak ki belőle a szilvák, és elfutott a kerítéshez, ott a szájába vette a póló végét, látszott, hogy nagyon erőlködik, mert nehéz volt a szilvával teli póló, aztán felkapaszkodott a kerítésen, átlendítette magát, és elrohant. Észre sem vette, hogy nem mentem utána. Néztem, ahogy Laci elrohan, aztán azt éreztem, hogy Kálmán atya megragadja a nyakamat. Erős keze volt, állítólag bokszolással töltötte a gyerekkorát, annak idején még az ifi válogatottba is bekerült, de az egyik meccsen úgy megütötte az ellenfelét, hogy az lebénult, onnantól kezdve csak a bokszsákot ütötte, attól lett ilyen iszonyatosan erős keze, hogy belesajdult a nyakam.

Mondtam neki, hogy engedjen már el, mert nem csináltam semmit. Loptad a szilvát, mondta, és még jobban megszorította a nyakamat. Nem elég, hogy állandóan tele vagyok zöld meg lila foltokkal, ez is meg fog látszani. Engedjen már el, mondtam és közben kapálóztam. Nem loptam a szilvát, ezt az egyet szedtem, mutattam, és láthatja, hogy nem vittem el, itt vagyok. Bűnös az, aki nem fut el, kérdeztem könnyes szemmel, mert iszonyúan fájt már a nyakam. Erre aztán elengedett. Akkor miért másztál be a kertbe, kérdezte. Hogy ott legyek, ahol a haverom, válaszoltam, mert milyen haver az, akit megkérnek rá, hogy ott legyen a haverja mellett, aztán nincs ott. Én ott voltam. Én haver vagyok, mondtam büszkén, és ha ott kell lennem, akkor ott leszek, szóval muszáj volt bemásznom, és követnem a haveromat, mert nem tudtam őt meggyőzni arról, hogy ez nem helyes, meg hogy ezért az apja eltöri majd a kezünket, ha megtudja, hogy itt jártunk. Ő bejött ide, én pedig követtem.

A barátság az jó dolog, mondta Kálmán atya, de nem mindegy, hogy kivel köt az ember barátságot, meg a barátságot arra használni, hogy az egyik rávegye olyanra a másikat, amit nem akar, mert az rossz, az nem is igazi barátság. Ezen aztán elkezdtem gondolkodni, hogy a mi barátságunk a Lacival mennyire igazi. Egész nap együtt lógunk, együtt focizunk, együtt találunk ki dolgokat, meg minden, ha ez nem igazi barátság, akkor mi. Bár, ha azt vesszük, akkor a Laci tényleg olyanokat szokott kitalálni, aminek rossz a vége, és soha nem lehet arról lebeszélni, hogy azt ne csináljuk, amit ő talált ki. Azt szokta ilyenkor mondani, azért csinálja, hogy az apját bosszantsa.

Lacinak sokkal rendesebb apja van, mint nekem, még akkor is, ha el akarja törni a kezünket a szilvalopás miatt. Nem kellene őt azzal bosszantania, hogy rossz dolgokat tesz. Örülnie kéne, hogy az apja nem iszik. Az már eleve jó, ha valakinek az apja nem iszik, mert akkor nem kell félnie, hogy

megveri valamiért, bármiért, ami éppen nem tetszik neki akkor, amikor részeg, vagy nem küldi el a boltba öt üveg sörért meg egy kétdekásért, aztán mondja neki, hogy na, húzzál, de gyorsan, mert kurva szomjas vagyok. Lacinak nem ilyen az apja, az soha nem iszik, az beül reggel az autóba, elmegy dolgozni, aztán meg késő este ér haza, aztán otthon is csak dolgozik. Ezt csinálja minden hétköznapi, aminek Laci nem örül, mert nem foglalkozik vele, csak hümmög, amikor Laci beszél hozzá, meg azt mondja, hogy most nem érek rá, dolgoznom kell. Hiába mondom neki, hogy öregem, ezen vagy kiakadva, amikor egész hétvégén együtt lehettem, nem vagy te normális. Laci meg azt mondja, hogy az szar, ha nem figyelnek rád, erre én is azt mondom, hogy az tényleg szar, de azért az szarabb, hogy a nem figyelés mellé kapsz még két nagy pofont, mintha csak hümmögnek. Laci azt mondja, higgyem el, hogy a hümmögés felér tíz pofonnal, és annál nincs szarabb.

Már nem is emlékszem, hogyan lettünk mi barátok, mert szerintem azok voltunk, hiába mondta Kálmán atya azt a dolgot. Aki olyat megoszt a másikkal, hogy szar dolog, ha az apja hümmög, az a barátság jele.

És mi van akkor, kérdeztem Kálmán atyát, ha az ember haverja, aki mindig rosszat akar, nem is akarja azt a rosszat, csak úgy érzi, hogy muszáj neki, kérdeztem. A rosszat, azt soha nem muszáj, mondta, a rosszra nem kényszeríthet bennünket senki és semmi csak mi magunk, csak rajtunk múlik. De ha másképpen nem figyelnek rá csak így, akkor a rossz muszájból jön, mondtam. A jót kell akarni, arra is odafigyelnek, mondta. De arra nem figyelnek, mondtam, mert azt már próbálta az elején. De igen, arra odafigyelnek, mondta, ha más nem, Isten biztosan odafigyel rá. Hát, azzal nincs kisegítve, mondtam, erre kaptam egy nyaklevest, meg egy sipirc innen, de gyorsant, úgyhogy hazamentem a fényesre törölgetett szilvával a zsebemben, és arra gondoltam, hogyha Isten tényleg figyelne azokra, akik jó dolgokat csinálnak, és kerülni akarják a rosszat, akkor miért kapok minden nap az apámtól két nagy pofont bármiért.

Szényi Zoltán: Vízvilág

Szauer Ágoston

Átlátszó költemény

Egy vers még kell — kis ócska lom,
kihaltnak hitt nyelven talán,
rendezett négyszög, jelhalom
egy elfelejtett ház falán.

Csupán a dallam. Súlytalan.
A hangulat könnyű, lilás,
nincs tartalom, csak forma van —

nem támad jelentésmező,
és semmi képzettársítás.
Mágia, teste nincs erő.

Nézet

Nézz át vizespohár falán,
illeszd füledhez hosszasan,
úgy más a tér, és sűg talán —
mindennek újabb arca van.

A világ is csak változat,
lehet, hogy tényleg vak dió,
és úgy is megmutat sokat,
hogyan nincs még egy dimenzió.

Payer Imre

Hegyalja

Eltávozott gigászléptű
rögtáblán, röghasábon
üdén vakító ragyogás,
négyszögletű rögön
száraz szaga van a tájnak.

Én is óriásodom itt,
elvész az emberarány,
fakó, hegyes levelek,
tűnt a pannon napnak
telt nedvű, zöld lombja.

Poros hájú posztkuruc,
cudarul kullogó
húzna le posztlabancot,
főutcán flangálót.
Terepjárós posztezeres
kapitány, talpas
se lehetne valamikoron,
terepen végignéz -
Lássuk, amit látunk:

Könnyű világos,
nagyságos Tiszába
sötét súlyos hatol
- Ős-valami eszméletbe.
De most megsebződik
tükre a víznek
- véalakban zavarodott fodrok -,
mély merengéséből
rebben a Bodrog.

A gödény

Reggel háromnegyedhétkor a vonat elhagyta Szegedet, állatkertbe indult a rajzsakkör. A főként öt-hatodikos fiúk, lányok – hónap alatt rajztáblákkal, táskájukban a már tegnap becsomagolt kis szendvicsekkel, papírrögzítő csipesszel, szénnel, 2-4 B-s ceruzákkal, kinél-kinél pasztellel vagy vízfestékkel – már nagyon várták az utat. Mikor felszálltunk, a kabinokban üldögélők kelletlenül nyitottak ajtót, majd mélyebbre fúrva fülhallgatóikat, hangosabbra állították az mp3 lejátszót. Pedig némi vihorászást leszámítva nem csaptunk nagy zajt. A legharsányabb talán éppen a Réka néni volt, a másik kísérőtanár. Egyszerűen nem bírta elviselni, hogy a lánya Afrikába jár ki heteygni. Most is erről beszélt:

– Nemrég vett egy majmot Kongóban a piacon. Elkeveredett valami ünnepségre. Esküvő? Még ő sem tudta. Aztán másnap már a majommal a karján került vissza a szállásra. Most mondd meg! Még szerencse, hogy meg nem harapta.

A Nyugatinál aztán felszálltunk a trolira. Városliget. Rövid sorban állás után pedig már jöhettek is a zsiráf, az elefánt, a vízilovak. A körutat követően a Nagytónál telepedtünk le. És onnan csak később, a fóka etetéskor álltunk fel egy kis időre. A gyerekek mindenáron látni akarták, hogy az ügyesen teljesített feladatok után hogyan kapkodják be a kis halakat.

Míg a fókákat néztük, Réka néni a fiatakoráról mesélt, hogy már akkor is az etetés számított a legnagyobb látványosságnak. – Bár a mi időnkben a gondozók még nem fordítottak ekkora gondot a mentálhigiéniára. A tigrisnél, oroszlánoknál például csak felnyitották a ládát, amelyben ott lubickoltak egy nagy halomban egymáson a tengerimalacok, aztán közülük ötöt-tízet a betonhoz vertek, úgy dobálták be őket félholtan a ragadozóknak.

– Egyszer én is beadtam a jelentkezésem állatgondozónak Szegeden – mondtam neki. – De sajnos kiderült, hogy szakmához kötött. Nem jöhet ám szóba akárki, hobbi állatrajongó. Legalább erdésznek, vagy mondjuk, biológusnak kell lenni ahhoz, hogy az ember részese lehessen a különleges állatok mindennapjainak, és trágyát pakolhasson a tapírok alól.

Különben ismertem Szegeden jó pár gondozót. Voltak köztük doktorok, vadgazdák, önkéntesek. Az egyikőjük, egy hallgató, aki egyébként a hétköznapokban muslicák klónozásával foglalkozott, szintén csak szabadidős programként járt ki takarítani. Szüksége volt a kétkezi munkára. Meg azt is mondta, hogy otthon, Székelyudvarhelyen amúgy is rosszul jönne ki ez a muslicás dolog. Mit szólnának, ha kiderülne, hogy rovarokat klónozt? Hát nincs belőlük elég? Jobb, ha úgy tudják, hogy simán csak állatot tenyészt. Emlékszem, még képet is küldött haza, mikor megszületett a kis törpe víziló, hátha úgy jobban hisznek neki.

Ahogy aztán a fóka show véget ért, visszaültünk a tóhoz folytatni a rajzokat. A műsziklákon, szigeteken teknősök százai sütkéreztek, unatkozó kisgyerekek a hídról perecdarabokat dobáltak a kövér pontyoknak. A sakkörösök lánycsapata pedig egy fűzfa alá telepedett, a közeli padokra, hogy megörökítsék, ahogy a kiskacsák buta ábrázattal kutatják maguk körül az algás vizet. Papírt vettek elő, kipakolták a vízfestéket, kevergették a színeket. Mindeközben észre sem vették, hogy a távolból egy rózsaszín pelikán mind közelebb és közelebb settenkedett. Aztán már késő is lett volna, a hatalmas madár egyszer csak nekiiramodott, és kitért szárnyakkal a kiskacsák közé vágott.

Ahogy a pelikán kiemelte a fejét a vízből, a torokzacskóján át tisztán lehetett látni az egyik bennrekedt fióka mozdulatait, aztán azt, ahogy az ég felé emelve a fejét, pár gyors mozdulattal lerázta a gigájába a kétségbeesett kiskacsát. A lányok eszeveszetten sikítottak,

ám ez mit sem használt, a bestia újra és újra lecsapott, míg végül sorban le nem nyeldeste az egész fészekaljnyi madarat.

Ettől a perctől fogva persze már senki sem akart tovább rajzolgatni, így hát a vigasztaló jégkrém és vattacukrok után el is kezdtünk szépen összepakolni. Vissza a Nyugati. Míg hazafelé utaztunk, eszembe jutott egy hasonló gyermekkori élményem. Valahogy annyi idős lehettem, mint a szakkörösök, mikor a jászberényi állatkertben leváltam a csoportomtól, hogy egymagam folytassam a felfedezőútat. Busszal voltunk kirándulni, idősebbek, fiatalok, lenőtt, vörös hajú, sokgyermekes családanyák, csecsemősírás, bennem összesen ennyi maradt. Na meg a medve. Még egyszer meg akartam nézni, ahogy a kalitkaszerű ketrecében a betonon elnyúlva szuszog. Más nem jött, hát elindultam magam.

Az állatkert egy rövid mellékútján lehetett eljutni az épülethez, amely közelében ekkor egy teremtett lélek sem járt. A medve, ahogy azelőtt is, mozdulatlanul feküdt a padlón. Érdekelt, hogy vajon észrevette-e egyáltalán? Hát közelebb lépve felálltam a zöld színű, derékig érő korlátra, és úgy szólongattam. Medve, medve! De semmi. Aztán hadonászni kezdtem, tapsolni. Héj, héj! Ettől viszont már nem kellett neki több, egy pillanat alatt két lábra emelkedett, és bömbölve a ketrec oldalának vágta magát. Ijedtemben a lélegzetem is elakadt. Csak néztem meredten a tomboló állatot, ahogy az a fejét rázva újra és újra nekirohan a rácsoknak, majd amint elunja az őrjöngést, mintha mi sem történt volna, visszafekszik a helyére aludni. Azóta sem féltém még sohasem annyira.

A legszörnyűbb az esetben viszont mégiscsak az volt, hogy ezt rajtam kívül nem látta senki sem. Így aztán hiába adtam elő az afféromat, nem hittek nekem, sőt még csak arra sem méltattak, hogy megkérdézzék, megijedtem-e.

Réka néni érdeklődve hallgatott, majd ismét mesélt valamit Afrikáról, hogy ott életveszélyes szülni, és éppen ettől félti a lányát a legjobban, minden nap az jár a fejében, hogy bárcsak hazaköltözne már, neki az se baj, ha nem egyedül. Aztán arról beszélgettünk, melyikünk hogyan telepedett le Szegeden. Réka néniről kiderült, hogy egyébként hódmezőői, csak hát itt volt munka, így ide is házasodott, a férje ezermester a Hattyason. Én meg a város milióját dicsértem, hogy már a felvételi jelentkezéskor sem volt kérdés, hogy Pest vagy Szegedi Tudományegyetem.

Azt persze már nem mertem előadni, nem is hiszem, hogy érthetőbbé tette volna a döntésemet, hogy a főiskolai beiratkozáskor a városról, vagy még inkább a szegediekről mindösszesen egy valós élményem volt, amelyet itt szereztem, egy éppen ilyen utazás alkalmával, a vonaton. Egy vasárnap délután felszálltam Kőbányán az InterCityre, jobban mondva a gyorsra, én akkor is azon a részen utazom, ha ott rendszerint álldogálni kell. Kellemes őszi időnk volt, mellettem egy kislány és egy világoskék ruhás kismama ácsorgott a folyosón. Biztosan nem utaznak messzire, gondoltam, talán azért nem ülnek be sehová. Cegléden aztán fölszálltak még jó páran. Két egyetemista éppen köztem és a kismama között talált helyet. Jó kedvük volt, a tegnapról megmaradt borukat iszogatták. Dankó Pista édes vörös. Ahogy aztán elunták egymást, az egyikőjük az anyukához lépett, és teljesen magától értetődő módon kezdte csapni neki a szelet. A nő szerencsére vette a lapot, röhögcséltek. Így zötykölődtünk tovább egészen Nagykőrösig. Itt a másik intett, hogy ki kell mennie. És el is indult a dolgára, ám még mielőtt a mosdókhöz ért volna, hirtelen befordulva a legutolsó kupé ajtaján, se szó, se beszéd, egy üresen maradt ülésen nyomban álomba merült.

Ezen kicsit csodálkoztam, hiszen az előbb még úgy kellett neki, de hát, jól van, hosszú napjuk lehetett. Az inkább meglepett, hogy a cimboráknak milyen hasonló az életritmusa. Röviddel ez után ugyanis már a másik gavallér is ott aludt a padlón, hóna alatt az üvegborral, a kismama lábainál, az út közepén. Mikor Kecskeméten leszálltam, még fél füllel hallottam is a kalauzt: – Ébresztő gödény! Meddig utazol, Szeged?

Csák Gyöngyi

Rég itt kellene lenned...

Lassan kivet magából a lét
bár nagylelkűnek mutatkozott
ajándékait előlem
most orvul visszalopja.

Nem igaz hogy nincs
hogy nem maradt belül semmi
csak az ocsúdás lassúbb
a változó világ dolgaira.

Mentálisan pusztítanak
a napi hírek, bőröm után
szívemet is átítatják
gyorsan ható mérgei.

Hol maradsz ilyen sokáig,
rég itt kellene lenned
ülnöd ágyam szélén
vénülő keziddel
vénülő kezem fogva
buzgó, szép meséssel
a valóságról figyelmem
elterelni...

Huzat

Mintha tudatosan tenné,
valami gonosz huzat
faltól-falig sodor.

Micsoda panoráma ez,
miért csak most
miért a nagy távolodás

legmagasabb csúcsáról látom
és ismerem fel
a nagyívű, szép történeteket,
melyekkel merülök örökre
netán pokolra szálllok...

Megbékélés

Egy-egy versfedél
árnyékában néha még
kuporoghatunk.

Izer Janka

Luca a vetett ágyon ült és csirkét evett

Fedonnak

– Épp ilyen illat volt akkor is – mesélte. – Az őszi hétvégék frissen vágott fűvének illata. Nem az a tavaszi zsongásos, sem a nyár áradó szabadságát üzenő. Itt a szabadság sokkal kisebb mértékben, de annál erősebb ízben volt jelen. A leckeírás-mentes, családi kirándulás, levél- és gesztenyegyűjtős, napsütéses reggeleket és délutánokat idézte fel, ahol még a párizsis zsemle is jobban esik. Nem beszélve a lédús, frissen hersenő almák zamatáról. Azt az időt juttatta eszünkbe, amikor a szülők még fiatalok, energiával teltek, még több gyereket akarnak és szeretnek élni. A tekintetem úgy osont be a földszinti ház nyitott ablakán, mint ez az illat.

Luca a vetett ágyon ült és csirkét evett. Látszott, hogy megint gyűlöli a férfiakat. Meztelenül, felhúzott lábakkal támasztotta a hátát a falnak. A hasán lévő háj harmonikaszerűen hurkásodott össze, a mellei összeértek a hurkákkal. Összelottyadt zsírtömegnek és nem női testnek látszott inkább. A haja zsiros csimbókokban lógott a melleire. Kezében egy hóálló műanyag doboz, abban a már cafatokra tépett hús maradványai.

Tudom, szeretett kézzel enni. A legjobban azt élvezte, amikor ezeket a zsírtól csöpögő darabkákat vékony szájakra tépkedte az ujjaival. Ha a körme is festve volt, akkor vált az egész tökéletessé. Falta az ízekre szedett állatot, a szája körül maszatos lett, a kézfejevel törölte le. Az előbb még a vécut pucolta, a tisztítószerek szaga egyelőre nem kopott le, többszöri kézmosás utánsem. Lenézett. A lábai és a szeméremdombja sötétlettek a szőrtől. Undorító volt, de múlt éjjel még élvezettel simított végig a dús sörtéken. Volt benne valami észveszejtő, örült szabadságérzés. Önmaga volt. Gyanta vagy borotva legyen? Azt hittem, ezen tűnődik.

– Mi hát a teendő? – bámult ki Luca az ablakon. Észrevett, nagy, sötétbarna tekintetét az enyémbé fúrta, és beszélni kezdett higgadt, nyugodt, csendes hangon. – Ha például nagyszabású partynak álcáznám az egészet? Van, aki a buli kedvéért – vagy az én kedvemért – mindenképp eljönne. Mint például te. Velük nem is foglalkozom tovább. Lehetne mondjuk a szülőnapom. Ketten úgyis zenészek. Vagy lehetne felolvasó est, színészekkel, és akkor a költőnek készülököt meg a színészeket is meg tudnám győzni, hogy jöjjenek. Aztán ott van a séfnek készülő, meg a cukrásznak készülő srác. Meg egy harmadik, aki elvégzett valami sommelier képzést. Tehát akkor egy zenével kísért borkóstoló és felolvasóest. Csak Milánnal meg Rolival mi legyen? Egyikükhöz sincs már semmi közöm. Milán fociörült meg host, Roli meg le van tiltva. Őket én nem hívhatom meg. Muszáj lenne valakit beszervezni, aki lehetőleg az összes nehezen elhívható embert ismeri, jóban van velük, és emellett még megbízható is.

Rám gondolt. Egyszer már megígértem Lucának, hogy segíték neki bosszút állni, de csak akkor, ha utána feleségül vehetem.

Közben elfogyott a hús. Luca átvágott a szobán, kiment a konyhába. A hűtőből előásott egy már kissé megpuhult paradicsomot, megmosta. Szakszerűen, gyakorlottan evett, először csak összenyomta az ajkaival a megfelelő helyen, hogy a nyomástól felszakadó repedésből a magok és a gyümölcs leve a szájába spricceljen. Kiszívta, lenyelte. Majd a maradék gyümölcshúst két falással eltüntette. Bemásztam a szobába.

– Na jó, tegyük fel, hogy sikerül összeszedni őket – folytatta. – Akkor mi van? Az se jó, ha az ember húst szabadal ki a testükből, vagy kirántja az ujjait, megsüti és megeteti velük. Mert akinek a szívét kell kitépni, az már nem ehét önmagából. És az utolsóként maradtak szenvedésének képe sem elégít ki igazán.

A fürdőszobában megtelt a kád. Bement, elzárta a csapot, ellenőrizte a vizet. Forró volt. A szobájába ballagott, borotváért.

– S ha fognám őket és elrepíteném egy lakatlan szigetre, hogy öljék meg ott egymást? – Elhessegette a gondolatot. Ott már nem tudná irányítani a dolgok menetét. És nem a legaljasabbak, hanem a leggyengébbek múltának ki először. – Valami egyszerűbb kell. Igazából nem is az a cél, hogy meghaljanak. Csak szenvedjenek úgy, ahogy én. Valami olyan dolgot akarok, amit egy életre megjegyeznek, és sohasem tudnak majd megszabadulni tőle.

Mikor kijött, az asztalon lévő borosüvegért nyúlt. Kicsi kora óta ivott, most sem tartott soká három korttyal eltüntetni a félüvegnyi bikavért.

Luca csak velem őszinte egyébként. És amikor házasok leszünk, és éhesen térek haza a munkából, ő egész bivalyt fog a sütőbe tenni, de nekem csak a patáit, meg a szarvát hagyja majd meg. Mert ő ilyen. Nem hazudik. A bornál sem. Mintha nem vizslatnák férfiszemek minden mozdulatát, úgy iszik. És pipázik is, de azt most nem vette elő.

Újra a fürdőszobában felkötötte a haját, és a vécén ülve lassan borotválni kezdte a sörtéket.

– A szőr! – nézett rám. – Összegyűjthetnénk azokat a nőket, akiket ezek a fiúk szépnek és tökéletesnek látnak. Aztán bezárni őket egy szobába, nem engedni ki őket még a mosdóba se. A hajuk szép lassan bezsírosodna. Izzadság és ürülékszag terjengene körülöttük. Gyönyörű lenne! Etethetnénk velük babot vagy káposztát. Meg jó maszatos ételeket, amiktől ragadnak majd. Az egyik falon lehetne egy olyan tükör, mint a börtönökben. Hogy a tükör túloldaláról be lehessen látni. Ezt függöny takarná el. S ha a férfiak összegyűltek, eléjük tárnánk a látványt!

– De nem is éreznék a büzt.

– Igaz – gondolkodott tovább.

Aztán a hónalját hozta rendbe. Majd a kád kávjára ülve felkészült a gyantázására.

Dörzsöl. Szétválaszt, rásimít, nagy levegő. Tép! Simít, levegő. Tép! Simít, tép! Simít, tép. Dörzsöl, szétválaszt, simít, tép. Másik láb.

Végre kész volt. Az ápoló olajos kendővel végigsimította a lábait, amiktől csillogni kezdtek. Már nem ragadt a bőre és nem is fájt annyira. Kellemesen bizsergett.

A gyantától ragacsos, szőrös csikokat összehajtotta, kidobta a kukába. A víz még mindig túl forró volt, úgyhogy nekiállt kiválasztani a ruháját. A tükör előtt állva a testét bámulta. Most kétségkívül szép volt. Vonzóan telt, mégis karcsú alak, formás fenék, izmos combok. Csak a haja volt még zsíros.

– Reflektor vetül majd a lányokra, így elvakítja őket a fény, és nem látják a felemelkedő válaszfalat, amit oda rakunk – jött rá a megoldásra hirtelen, cinkosan kacsintva felém. – A bűz kiárad, betölti a teret, s a férfiak közt elsötétíti a levegőt. Mind megtudják majd, milyen undorítóak a nők. Megtudják azt a legsötétebb titkot, amit eddig senki sem ismert közülük. És félni fognak. Mert a nők állati énjét csak a nők ismerik. Ezzel a szörnyel egyetlen férfi sem képes megbirkózni! – fejezte be szónokian, és én csodáltam őt ezekért a szavakért.

Az élmény katarzisan merengve Luca végül is belépett a kádba. A forróság sok kis apró tüje megint megszórt. Kénytelen volt hideg vízzel elviselhető hőmérsékletűre hűteni, nem várhatott tovább. A gőz közben kellemes, kókusz és mangó illattal árasztotta el a helységet. Luca a víz alá merült.

Nyolcvan másodpercig bírta, ez lett az új, egyéni rekordja. Megint nem fulladt meg. Felült, aztán a kád támlájának dőlve állig bújt vissza a víz alá. A haja – nyaktól lefelé – rókavörös selyemként lengte körül a melléig, miközben a víz meleg takarójának puha habja szemérmesen fedte el csupasz testét a nem létező, kíváncsi szemek elől. Hátradöntött fejjel feküdt, s lehunyta a szemét. Egy képzeletbeli barátján töprengett, aki belé szeret, és feleségül kéri.

Még három órája volt a randevúig. Ráért.

Tarjáni Imre

Minden rejtve marad

A kitalált mennyország
földi másolata nem érdekel,
befáradtam a rettegésbe,
elég teher nekem a halál.

Mitől lenne más a túlvilági
lelkem, mint az itteni?
Akkor törölni kellene minden
kínját a földi világnak.
Pedig a kínok is a lelkem részei,
szinte ezekből állok.

Mi ment meg a haláltól, az írás,
vagy az imádság szava?
Az írás éppen úgy tévedés lehet,
mint egy látott esemény,
mert a háttér rejtve marad.

Így szorongok angyalokkal
és ördögökkel ölelkezve
a biztos „átzuhanásig”,
amit senki sem ismer!

A víz tükörsima

Nem tudom mi vonzott,
talán a hajók, vagy a halak,
vagy a mélység?

Most itt állok *a parton*.

Nem látok semmit,
sem hajót, sem halászt,
sem halat. A víz tükörsima.

Cszozogó öreg

(Liu Cung-jüan emlékére)

Mennyi hevület, fiatalság; elmúlt.
Lázás utazás, tengerpart; emlék.
Mulatós esték, barátok; egy sincs.
Cszozogó öreg. Magány. Macskakövek.

„Isa pur...”

Túl az életen és túl már a halálon
mikor csak lélek leszek
és bolyongok némán, a végtelen spirálon
érzetem mi lesz?

Sem fájdalom sem csalódás nem érint
mert csak a hiányt viszem; a testnélküli semmit!
Az lesz az „örökélet”
az a látványos csillagközi túra?

Inkább maradjak végleg beléd temetve
porodra porként szórva. A porba!

Az elmúlás közelében

Nem minden gondolatból lesz
Irodalom!
Bár számtalan „iromány” létezik
ami másoknak eszébe sem jutna.

A teremtés folytonosan zajlik
a vers is ilyen.
Ki más lehetne hát a költő mentora
mint az Isten?

Ő az egyetlen ablak!

A jövőt fürkészni pedig szükségtelen
azoké lesz akik akkor élnek.
Értelmetlenség ezekről beszélni
mint a stílusokról.

Akkor mi várható?

Hisz mindenre képesek vagyunk
az elmúlás közelében
de a büszke öregséget tiszteli a halál.

Nagy Lea

Iránytű

Elvágom. Egy innen alig látszó csillag bolygójára.
Hogy onnan nézve, *ide* vágyhassak el. *Ide*, a messziségbe.
Mint a megfáradt öregasszony a *platónia* tetején. Ahogy
sok ezer éve is már, ők is elvágynak a perem közepére. A
jegenyék csúcsán meghasadnak majd, mint a falnak támasztott
homlokzatok. Mert még zúg a vér. Mert még tart a hús.

A szarvasok félkörben fekszenek el mellettük.
Az öregasszony, és a kislány mellett.
Szarvaikkal irányt mutatnak a bolygók felé.
Onnan tudni, hogy mikor érdemes felnézni.
Szemeikkel irányt mutatnak a föld felé.
Innen tudni, hogy mikor érdemes nem lenézni.

Az öregasszony, s kislány örök kényelemben élnek.
Ők és a szarvasok. A szarvasok akik irányt mutatnak nekik.

A harang dobban, a föld megmozdul. Innen tudni, hogy
már késő. A szarvasok szaladnak, az öregasszony süllyed.
A kislány álldogál továbbra is. Nézi maga körül a világot,
a süllyedő öregasszonyt, és a rohanó szarvasokat. A kislány
még friss és üde. Nem tud szaladni, és nem tud süllyedni sem.
Csak nézi a bolygót, számolja a percekét, nézi az irányt.

Elvágódik. Egy innen alig látszó csillag bolygójára.
Hogy onnan nézve, *ide* vágyhasson el. *Ide*, a messziségbe.

Sziklák

(József Attilának)

Csak egy kis szikladarabot keresek,
valamit, ott a pacific peremén -
de már egy ideje eltűnt a nap is -
este meg a nappaltól meleg aszfalton
száritkozni békésen. Csak ennyit akarok.
A sirályok közben repkednének, és anya,
meg az én szecessziós ómamám, kagylót
sütne nyersen, ahogy a dalmátok szokták,
és közben lélegeznék mélyeket, hallgatnám
a szamár *iázását*, s nézném az időt, azt a
tengernyi időt. De persze félrészegen
fogadkozom, hogy most már örökre elinnen,
s induljunk útnak a realitás üres kövén;
pedig sose ígérek semmit, mert ami úgy
kezdődik, hogy *realit* már csak hazug lehet.

Kifeküdni a kavicsok alá, mert csak azokon
át látom az eget, pedig van mit nézni közelebb is,
mert „rügyre gondolnak mormolva e fák”.

Szényi Zoltán: Anatómia

Nagy Dániel

Fon, szöszöl, vág

I.

A hajnal négyes busszal jöttem haza
a hidegben elbizonytalanodó idillből.
A folyóparti éjszaka egy szál pulóverben talált
és egész csontos testével rám nehézkedett.
Tegnap elmentem világgá.

2.

Korlátozott számú éveimből
elszívtam már jó néhányat
(mintha fonalam meggyújtánám a túlsó végén) –
mindez magában hordoz némi kockázatot –
(elvégre nem én fonok, eresztek szöszöt, vágok;
ez mindössze belepofátlankodás).

De mégis; felelősség.
(Adj' Isten, hogy ne legyen felelősségre vonás.)—
Hogy magyarázzam meg az összegyűrt
lepedőkbe fulladó napjaim?

3.

Tegnap elmentem világgá, de már itt vagyok.
Átázott a harmat és földes ízű a szám.
Most folytatódok. Kisimultan, kiterítve.
Számolni tanulom hosszomat,
na meg élni is ideje volna megtanulni már.

Egyenetlen légzés

Letarolt szárazföldeken már nem termelődik oxigén.

A kivágott fákat halomba rakják, aztán elégetik.

(Bár égéshez is több kell, mint égési hő.)

A csupasz tereket belakja a tömeg

- mint aluljáróban húgyfolt a fugát.

Az emberek pedig nem termelnek oxigént.

Tengerekké mélyülnek a zsúfolt szárazföldek.

Fullasztó víztömegbe, fellazult kötésekre szorul a légszomj

(mintha én közétek).

Ilyenkor egy tengeralattjáróba képzelem magam,

(elszigetelt, gyenge buborék) és elhagyom a partokat

- mint rothadó testből elszálló lélek.

A távolodást magamban számolom, a mértéke
méterben nem kifejezhető. A tűzfalakat tartom számon;
körülottem (lerombolt ház) magasodó ablaktalan falakat.

Lassan fojt meg a tüdőbe beszivárgó sós víz,

a buborék üveghéján penészedő folyadék, ahogy az újszülötteket.

(Mert egy sem felejt el levegőt venni éjszaka.)

(Beszív, kifúj, beszív, kifúj, kifúj, kifúj, (...))

Szényi Zoltán: Téli Zala

Skerlecz András

Valami kézzel fogható

Hogy miután elmentél még maradjon utánad
Valami kézzel fogható
Napokig csak véstem az alkaromba a neved
Majd miután elég mély lett a seb
És kifolyt valami mégsem igazán
Kézzel fogható
Összefércelték a kórházban

Azóta minden éjjel feltépem a varratokat
Hogy újra lássalak
De a sebeket megtanultam összevarrni
Mert a kórházban az első varratszedéskor
Véres lett az olló
És Én nem akarom hogy fájdalmad legyen
Úgyis meglátod majd önmagad az alkaromon
Nem a külső hanem a belső vérzésem miatt

Aztán észreveszed a vért
És megkérdezed majd azért
Mondd miféle baleset ért
Hogy-e karc vésődött beléd

*Túl sokáig vártam
Hátha megtanulsz összevarrni*

Search

„Utolsó ellenségként a halál semmisül meg”

/1. Kor., 15.27/

Letérdelve kerestem először,
majd a kenyérben aztán a borban,
a magasztos énekben volt talán,
de a hangját meg mégsem hallottam.
Gondoltam, majd egy másik világban,
hús nélkül, imádkozva szőnyegen,
de alvás előtt, ha szóltam hozzá
sem akart beszélni semmit velem.
Végül a megszűnt befolyás után,
mikor szabad és hitetlen lettem:
Ő volt ott a reggeli kávékban.
Szégyenekben. Fagyos hidegekben.

Szényi Zoltán: Mór

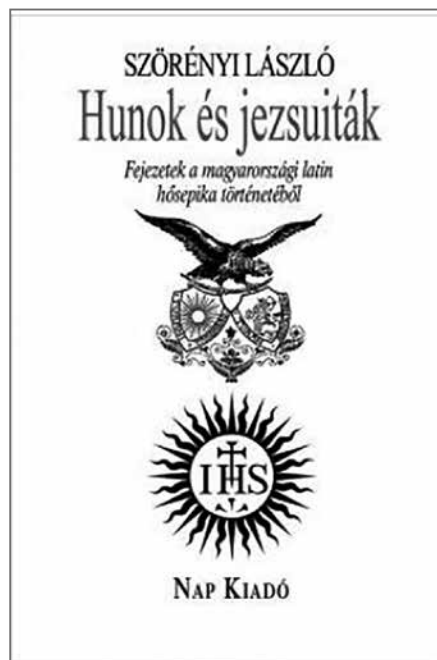

Payer Imre

A saját, mint idegen, az idegen, mint saját

Szörényi László: Hunok és jezsuiták – Fejezetek a magyarországi latin hősepika történetéből című könyvről

Mint folyamat és nem végeredmény, az önazonosságért folytatott harc, mindig viszonylagosítja az olyan egységesnek és megbonthatatatlannak hitt fogalmakat is, mint a nemzettudat, vagy a modern észelvőség. Kimutatja, hogy ezek olyan eredetektől származnak, amelyek akár ellentétesek is lehetnek vele és maguk sem lévén egységesek, különféle hagyományokból építették fel magukat. A hibridizációnak ez a gondolkodó számbavétele éppen magát az identitást erősíti. Ezért külön figyelemre méltó irodalomtörténeti érdem a Szörényi Lászlóé annak bemutatásáért, hogy a nemzeti magyar nyelvű epika, a romantikus hősköltemény miképpen ered a hun legendáriumra is reflektáló, jezsuiták által művelt neolatin irodalomnak a saját rendi pedagógiájuk által elért humanisztikus célokhoz igazított neolatin didaktikus, illetve szépirodalmából. Ami vonatkozik a költeményeikre, a retorikájukra, bizonyos fokig a történetírásukra, és a regény- vagy novellaszerű, sokszor utópisztikus prózai műveikre is. A szerző még egyetemista korában kezdett foglalkozni a neolatin irodalommal, hajdani tanárai, Horváth János és Trencsényi-Waldapfel Imre biztatására, a mostani kötet témáját pedig már 1972-ben kutatta Szauder József ösztönzésére. Hozzáteszem, Szörényi Lászlónak a rendkívüli felkészültség mellett van egy varázslatos képessége is. A közvélekedéssel szemben, amely szerint az olvasók száraznak találják a részletező ismertetések, Szörényi László nagyon alapos és részletező leírásai mindig élvezetet váltanak ki, szórakoztatóak, kifejezetten olvasásra ingerelnek, ínycségek, abszolút felkeltik az ember kíváncsiságát. Magas színvonalú könyve poétikatörténetet, politikatörténetet is nyújt. Ezenkívül eszmetörténeti szempontból a romantika nacionalizmusának barokk kori előzményeit tárja fel.

Szörényi László kötetének tárgya a magyarországi, főleg jezsuiták által megalapozott és általuk is művelt hun tárgyú, de a hun-magyar azonosságot valló történetiszemléletnek megfelelően akkor honfoglalási témájának értelmezett epikus költészet. Irodalomtörténeti, illetve poétikai szempontból megemlítendő, hogy ezekben előszeretettel allegóriákra épülő szövegfejlesztő elv munkálkodik. Emez allegóriák olyan érzést keltenek, mint a korabeli városi címerek figurái a nagy paloták boltíves ólomüvegablakain. Ezek a költői képek a posztmodern utódaiktól eltérően nem privát módon katakretikus jellegűek, hanem közösségi, politikai megalkotásúak voltak, a királyi-főnemesi akarat, hagyomány és írói kreativitás olyan közös alkotásai, amelyeknek hatása is így érvényesült, egyszerre és elválaszthatatlanul társadalmi és imaginatív úton. Mert itt még – a későbbi Felvilágosodással ellentétben – nem vált külön faktum és imagináció, együttesen érvényesült profán és szent, gyönyörködtetés és tanítás. Tudni kell, még a szisztematikus hatósági leiratok, jegyzékek korszaka előtt vagyunk, a történetiség alapja a mítosz és a legenda. A királylányok hegyvé, a királyfiak várrá változnak - és ez teljesen természetes.

A szerző felfejti az allegóriák politikai hátterét. Zrínyi után, a magyar nyelvű hősepika elhallgatása idején, amikor az ország területéről idegen vezetéssel kiűzték a törököt, a Habsburg-ház újszülött hadi dicsősége körül csakhamar kialakult a jezsuita költészet panegirikát heroizmus-sal vegyítő ága. Az európai kitekintés az irodalomtörténeti hagyományokhoz való csatlakozás útjait fejt fel. Így kerül szóba Vergilius és Ovidius antik eposzfelfogása, sőt, Claudianus lírája is, de Ariosto, Tasso művészete is. Külön figyelemre méltó irodalomtörténeti érdem annak bemutatása, hogy a nemzeti magyar nyelvű epika, romantikus hősköltemény miképpen ered a latin nyelvű, egyetemes jellegű egyházi irodalomból. A szerző felfejti az allegóriák politikai hátterét. Ezek az ovidizáló költők a nemzeti hagyományra csak annyiban voltak tekintettel, amennyiben Habsburg dicsőítésükhöz anyagot adott. Rákóczi szabadságharca előtt ez a költészet nem nyúlt a honfoglalás vagy tágabban

vége a hunok témájához. A neolatin nyelvű honfoglalási tematika, természetesen a legendák és mítoszok alapján, Attila hun fejedelem a szkítáktól származik, a magyarok őse. Alakja hol ördögi, hol pozitív hős, egy lengyel legenda szerint meg is keresztelték. A Rákóczival való leszámolás igénye hozta felszínre Attila alakját, akinek megformálásakor, úgy látszik, gondoltak Szulejmán ábrázolására is. A rendiség megerősödésével azonban az Attila-ellenes irány az ellenkezőjébe fordult, és a hunok fejedelme méltó elégtételt kapott az jezsuitáktól, akik közben – ha nem is fenntartás nélkül – átálltak a magyar rendek oldalára. Tehát a magyar jezsuiták végül is hasonultak a magyar rendi történetiszemlélethez, amelynek központi eleme volt a hun mítosz. Sőt, továbbfejlesztették, formálták ezt a történelemszemléletet. Példák találhatóak a könyvben arra is, hogyan sugározták ki eszméiket a piaristákra, a bencésekre vagy a világi papságra. Az újkori magyar racionalizmus legkerekébb megfogalmazása éppen a jezsuita eszméktől átítatott és Dugonics András nevével fémjelzett szegedi piarista iskolában született meg. A legjobb írónak szánt elismerés sem marad el. Schez Péter kiemelt eposzíró, érdekes, hogy ez a Habsburg-párti jezsuita volt poétikailag szinte a legnagyobb hatással a magyar nemzeti eposzírásra. Mondhatnánk tréfásan átfogalmazva a Gogolra vonatkozó bon mot, hogy később mindenki Schez Péter köpönyegéből bújt elő. A népi etimológia vaskosan humoros példájára is ráakadhatunk a könyvben. Kacagva olvashatunk például a gót név efféle eredetéről.

A saját, mint idegen és fordítva. Így dekonstruálódik a felvilágosodást közvetlenül megelőző irodalmi hagyomány nemzeti karaktere. Példa erre az a latin iskoladráma, amelyet Szörényi László talált, és amely Hunyadi Lászlóról szól, egyik főszereplője V. László, de a főhőse a kivégzett Hunyadi fiú, az iskoladráma kézírata pedig a szegedi Somogyi könyvtárban maradt ránk. Számos ilyen eredetre fény derül Szörényi László élvezetesen tanító könyvében.

(NAP KIADÓ, 2018)

Cséby Géza

Már Drangalag viszi

*Adalékok Takáts Gyula Drangalag-költészetéhez**

2005-ben jelent meg Takáts Gyulának (1911-2008), az utolsó Baumgarten-díjas, a Nyugat harmadik nemzedékébe tartozó költőnek „Öt esztendő Drangalagban” című kötete, amely az 1981 és 1985 közötti naplójegyzeteit közli Varga István szerkesztésében és a Pro Pannónia Kiadó gondozásában. Szездődtájt, mintegy kísérő kötet látott napvilágot a bece-hegyi emlékeket magába foglaló elveszett, majd megtalált „Bacchus könyve” kötetbe álmódott faximiléje. A becei „irodalmi pincszerek” vendégkönyvének kiadója a Bezsényi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság volt (2006).

Takáts költészetének, munkásságának kedvelői tavalyelőtt vehették kézbe, elsősorban Parill Orsolyának, Takáts Gyula unokahúgának jóvoltából és ismét a Pro Pannónia kiadásában „Újabb évek Drangalagban 1985-1988” címmel a naplójegyzetek következő kötetét. 2018-ban jelent meg a trilógia harmadik könyve „Becei agenda” címmel. A cím találó, hisz valóban a szőlőben, Becén feljegyzett tennivalók könyvéről van szó. Kicsit más, tartalmában kissé eltér az előzőektől, mégis szervesen kapcsolódik hozzájuk. A becei birtok, kialakításának, a szőlő és gyümölcsös telepítésének, a pince építésének száraznak tűnő adataival kezdi feljegyzéseit a szerző, de ahogy gyökeret eresztettek az ültetett csemeték, ahogy megépült a pince, a kis ház, a naplójegyzetek is bővebben lettek. Ekkor írta „Sziklából kihajló” című versét:

*Hatvan versért vettem hatvan mandulafát.
Mint izmos szüzek, amazon katonák
suhogó görcsösen, telt hadrendbe szállva,
nádak távcsövein néznek át a tájba.*

A Heszperidák kertjét Becére varázsló költő igazi otthonra lelt a Pannon táj eme mediterrán szögletében, a Szigligeti öbölre néző sziklás hegyen. Itt töltötte a hosszú nyarakat, olykor a tavaszt és őszt is. Itt álmódta meg *Drangalagot* és *Csu Fut*.

De feltehetjük a kérdést: hol is van tulajdonképpen Drangalag? Hol van és ki a mester, a tanító, aki egyben a tanítvány is, a bölcs filozófus Csu Fu? Erre maga

Takáts adja meg a választ az 1989-ben kiadott „Kövil az idő” című verseskötetében, ahol „összegyűjtötte” Csú Fu ismeretlen verseit. A kötet utolsó fejezetébe szerkesztették be e verseket és az olvasó számára eligazítást is ad Takáts: „A költő neve *irodalmi lexikonban nem szerepel. Szülőföldje Drangalag, amely Na Conxy Pánnal határos.* (Lásd Gulácsy Lajos) *Furcsa módon egy személyben mesterem és tanítványom is.*” Így Pomogáts Béla is hiába kereste a *Világirodalmi Lexikonokban* Csú Fu nevét – nem találta. Saját bevallása szerint talált vagy tizennégy hasonló nevű kínai versíró, de Csú Fu nem volt közöttük.

Amikor Takáts Gyula költészetében megjelenik Drangalag és Csú Fu személye, a költő életének válságos időszakát éli. Kortársainak és fiatalabb költőtársainak, imádott első feleségének, Loncikának halála, édesanyja, öccse elhunyt, mély nyomat hagyott benne. Ahogy Csűrös Miklós írja: „*A Drangalag-metafora összefoglalja és sűrítetten szimbolizálja ezt a másként csak terjengősen és bőbeszédűen körülírható világgépet és életérzést, amelyet a magány, a betegség és az öregedés, a halál előérzete kelthet az emberben élete vége közeledtével.*” A tudomásul vett öregedés, az emberi létezés határait megértő Csú Fu tudja, hogy hiába teremt Édent, Drangalagot, a Hesperidák kertjét, egyszer mindennek vége szakad és idővel rá kell jönni e fájdalmas felismerésre.

Balassa Tamás szerint Csú Fu – a mester és a tanítvány – taoista tisztaságú „drangalagi világa” ez, amiben Takáts Gyula sok éve folytatta mozdulatlanságában is lüktető felfedezőútját. Odahagyja az e világ koloncát, s megalkotja a természet és költészet tökéletes harmóniáját, a „múzsáknál sem nehezebb” meditatív teret. A becei szirtek, a kétoszlopos terasz, a berkek, nádak, szérűk balatoniként ismerős, mégis új világát.

Persze Drangalag lehet a tágabb és szűkebb világ is. Azonban a bölcs Csú Fu létezésének színtere, véleményem szerint, egyre inkább egy kisebb, mediterrán-jellegű, megálmodott de mégis valós tájhoz, egy elképzelt álom-világhoz kapcsolódik. Olvassuk el *A fügefákkal együtt* versének részletét:

*Néha még hallja is az álmait
s hogy onnan is arról szóljanak,
a könyvét is kinyitja Csú
s bár toll se volt vele
a fügefákkal együtt nézi
és olvassák a zöldön át,
mit írt Csú Fu keze...
-Az embereknél bölcsőbbek az álmaik...
-Platón szavánál tisztábbak a felhők...
-És Drangalagban a hegyek
álmaink és felhőink fölött is fénylenek...*

Vélhetjük, hogy Csú Fu Drangalagban él, ahogy Takáts Becén. Saját tuszkulánumban, ahonnét bölcsen figyel a világ történéseit és megírja a saját belső érzéseinek átszűrt, filozofikus gondolatait. A nagy egészről meglátja és átéli mindazt, ami számára lényeges és meghatározó. Takáts Gyula meg is indokolja ennek valóságát, mintegy útmutatót adva a Csú Fu és Drangalag versek megértéséhez: „*Arról érdemes beszélni, hogy a kozmoszban élünk, az alkotónak pedig meg kell teremteni a saját mikrokozmoszát. Ha nem ebbe a világba helyezi be műveit, akkor azok csak versek maradnak. A saját magunk teremtett világ a legfontosabb, mert tágítható, hiszen nincsenek fizikai és földrajzi határai. Ezt a birodalmat én Drangalagnak neveztem el. Benne él Csú Fu, aki a szépre és igazra figyel. Esetenként Csú Fu azonos a költővel, ám van, amikor ő szemléli a költőt.*” A metamorfozis lényege rendkívül fontos. Takáts olykor

kívülről figyeli Csú Fut, máskor eggyé lényegül vele. Erre utal „Így él Csú Fu” versében is:

*Csú Fu verset már alig ír.
Inkább csak beszélget velem,
s mutatja is, hogy lám, e kertben
nem is vagyunk mi ketten.*

*Egyetlen árnyék sétál a falon
és mosolyog, hogy ő, vagy én talán?
Nézem s tudom jól látja.
Így él Csú Fu a hegyi házba...*

Ám árulkodó a „Becei agenda” pincenapló 1983. október 21-i bejegyzése is: „A kis tuszkulánomom mögött az erdős mészkopár a muskátlikkal, kőrózsákkal, szömörccékkal, árvalányhajakkal és borókákkal, fenyőkkel, hegyitölgyekkel, vadrózsákkal olyan szép, akárcsak egy japán vagy kínai kert. Ahogy néztem, mint Csú Fu álltam ott.”

Rá kell mutatnunk, hogy Takáts már korábban kifejtette filozófiai nézetét, miszerint a tapintható mellett és azon túl létezik egy párhuzamos és legalább annyira érdemes világ (*Rejtett egész, Helyettünk szóljal* – kötetek). Laczkó András hívja fel rá a figyelmet, hogy „Az idealizmus két válfaján nevelődött filozófiájának lényege: csak akkor és úgy ismerhető meg teljesen a világ, ha a láthatót és az azzal jelenlévő láthatatlant vesszük számba. Ahhoz pedig a minden jelzésre érzékeny költészet ad tájékozási pontokat.” S ha Takáts az évek során egyre gyakrabban azonossá válik Csú Fuval, akkor Drangalag leírásaiban nem nehéz felfedezni a sziklák alatt, a hegyen megbújó kis házat, Takáts maga által épített tuszkulánomát, a cellát. A kis teraszt, a két oszloppal, a Szigligeti öböl panorámájára, a napfelkeltére nyíló csodás kilátást. „Barátainak a hegyről” versben, Csú Fuval együtt üzeni:

*A Nap, ha kel
Csú Fu a háza ajtaján
árnyékát lépve át,
a teraszán megáll
s a két oszlop alatt
kinyitva könyvét,
egy lepkeszárny
s az ég között
hallgatja, mit izen a fény...
(...)*

Nemcsak kísérteties hasonlóságot láthatunk a hellyel, ahol az esemény megtörténik, de belső vívódásait, a munka értelmének kétségbe vonását is kivetíti „A láng viszi” című versben:

*Alatta körben lángolnak a fák
és Csú Fu egyre följebb szorul.
Elhagyva áll alatta már a ház.
Ő építette s kérdezi: -Kinek?
A láng viszi s a forró szikla.
-S a hegyen túl hová tovább?-*

*Hátra se néz, úgy kérdezi...
Néma a hegy... Hajtja a láng...*

Takáts a lét és nemlét, az elmúlás, a volt és a van örök kérdéseit fejtegeti Csú Fu verseiben. Filozófiájában nem véletlenül választja kísérőül, kalauzul *Berzsenyit* vagy éppen *Horatiust*. Számára az ő költészetük alap és mérce. Pomogáts Béla így ír Becéről a „*Táj, lélek, költészet*” című írásában: „*Takáts Gyula világa igazán mediterrán világ, amelynek szellemi láthatára Itáliáig és Hellaszig ér. Ebben a világban a klasszicitás eszményei uralkodnak: a bölcs derű, a szelíd életöröm, a benső biztonságtudat. Takáts Gyula életrendje mégsem pusztán epikureista, törvényeit nem egyszerűen a bensőséges balatoni idill és a dunántúli tradíció szabja meg. Költészete tágas, megalapozott és átélt kultúráról tanúskodik, beleivódott a pannon táj művelődési öröksége, a latin auktorokat forgató művelt ősök hagyatéka csakúgy, mint a szülőföld irodalmának játékos kedélye és komoly bölcelete. Ez a klasszicizmus mindig küzdelemben születik meg, nem eleve birtokolt kegyelmi helyzet következménye, hanem felépített és kivívott rendje az életnek.*”

Pomogáts szavai az értő és a költő művészetét megértő irodalomtörténész gondolatainak papírra vetett változata. De vajon, ma mennyire trendi ez a klasszikus műveltség, latinos derű, okos gondolkodás? Félek kimondani is. Takáts Gyula is megérezhette ennek a kultúrának válságát (a *Szép versek* későbbi antológiáiból ki is hagyták az új szerkesztők), s a „*Kezén tartotta*” vers talán éppen kesernyés indításával, de a végén megadott bölcs válaszával tesz hitet nemcsak a saját életműve mellett:

*Hogy Csú Fu él-e még,
kérdezték tőlem a minap.
Fölnéztem.... Láttam a hegyet.
Fénylettek a sziklafalak.
Kimentem, s barlangja előtt
két csalán és egy kis menyét
napoztak kora délelőtt
és maga bár csak mosolyával írt,
de most egy versikét adott.
„Ha nem süt,
akkor is ragyog.”
Csak ennyi volt és a kezén
tartotta Csú Fu a napot.*

Takáts Gyula haláláig megmaradt költészetének ennél az utolsó, nagy, Drangalag ciklusánál. Mert eszménye: a természetben élő és a természettel harmóniában maradó ember, - akár csak Csú Fué. Ez a természet az emberi létezés kerete, színpada. A Drangalag-ciklusban találta meg azt a formát, amelyet leginkább magáénak tartott életének ebben a szakaszában. Takáts vallja, hogy művelni kell Drangalag kertjét, ám „*Csú Fu becei jegyzetei*” nem hagynak kétséget az erőtlenség, a megváltoztathatatlan vég, a reményvesztettség terhes és visszafordíthatatlan voltáról sem:

*Már fáradt és munkása sincs
Leszoktak arról sorra mind
és egyre-egyre fogy bora...
A tóig is aligha lát.*

*Esik és minden egyre csak rohad...
Tudhatta volna, mit hoz e szüret!
Ismerte jól az udvart odafent
s alattuk is ezt a hegyet...*

1995. szeptember 19-i dátummal abbamarad a „Becei agenda”. Utolsó mondatai szívbe-
markolóak: „A munkát, úgy ahogy bírom, de ebben a tündérbirodalomban nehéz az egyedüllét.
Régen ez a hegyi nesz Csual izent és beszélt.

Ma este csak a pihenés reményét adja. Reggel összeszedelőzködöm és megyek haza!

A must 16°-os.

Marcus Aureliust olvasom, de egyre nehezebben látom a betűket.

A sötétségbe a még sötétebb kísért... „

2001-ben kiadott „Már Drangalag viszi” kötetének címadó versében „a sok-sok volt,
árkádjai között” számot vet a sorssal Csú Fu, az öreg bölcs, az írástudó, a költő:

(...)

Fehér szavak s tapintva mind,

a mindentűli ég helyett

Csú Fut a kék sziklákon át

már Drangalag viszi...

S ahogy a sár-torony

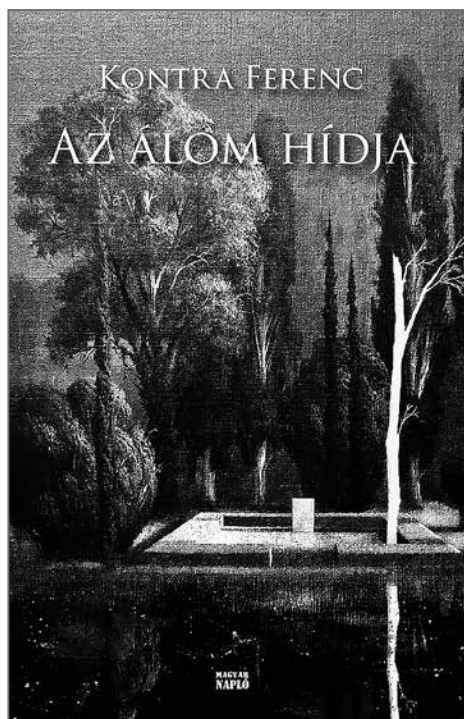
zöld bádoggára visszanéz,

szőlők, prések, romok között

útján tovább kíséri Assisi...

Takáts Gyula tíz éve, 2008-ban, 97 éves korában hagyta itt a maga által megálmodott
Drangalagot. De itthagytá-e, s ha igen vajon megtalálta-e az új Drangalagot, ahol Csú Fuval
kart karba öltve már egyetlen árnyék nélkül nézik, hogy Becén, „a két árva oszlop közt”
hogyan pihéz a hó.

**A hévízi Csokonai szimpoziumon, 2018. május 18-án elhangzott előadás szerkesztett
válozata.*

Bene Zoltán

A háború gyermekei

Kontra Ferenc: Az álom hídja című regényéről, amely elnyerte a Magyar Művészeti Akadémiai Irodalmi Tagozatának 2018. Év Legjobb Könyve Díját

Amikor hidak már csak az álmokban feszülnek két part között, akkor az embereknek tényleg csak az a – valódinak aligha nevezhető – választásuk marad, amit azzal a rossz szájízű mondattal szoktak leírni, hogy „megszöksz vagy megszőksz.” Kontra Ferenc új regénye, *Az álom hídja* egy ilyen világban játszódik. Egy meg nem nevezett városban, egy meg nem nevezett háborúban és utána. Nyilvánvalóan egy délszláv államban, nyilvánvalóan a múlt század végén és utána. Nyilvánvalóan Újvidéken, ahol 1999. április 3-án a NATO lebombázta a Žeželj-hidat, amelynek helyén csak 2018 őszén avattak egy újat. És ezek az adatok nyilvánvalóan úgy lényegesek, hogy közben a regény szempontjából voltaképpen nem is azok. Mert Kontra Ferenc regénye bármely háborúról szólhatna. A mindenkori háborúról szól. A kiszolgáltatottságról, a vállalhatatlan következmények vállalásáról, a veszteségekről, a múlt lezárhatatlanságáról. Az áldozatokról, a vesztesekről. És rajtuk keresztül azokról is, akik a veszteségeket okozzák. *Az álom hídja* háborús regény.

Egyszersmind egymásba fonódó történetek titokzatos kertje, amely kertben akkorra kerül a helyére minden, amikorra keresztül-kasul bejártuk. Kontra Ferenc már az előző kötetében, az *Angyalok regényé*-ben is alkalmazta ezt a technikát: a fejezetek gyakorlatilag önálló novellák, amelyek különféle kapcsolódási pontok révén fűződnek egymáshoz. Ám míg az jóval szélesebbre tárta a mű belső idejét és terét, addig ennek a könyvnek az ideje jól behatárolható (az ezredforduló), s a tere is szűkebbre szabott, mint az előző köteté – még ha földrajzi értelemben nem is föltétlenül szükséges szűkre szabnunk. A regény tere ezúttal egy folyóparti, háború sújtotta város, a történet legfontosabb szervező ereje pedig egy egészségügyi intézmény, jelesül egy gyermekkórház. A könyv szereplői, akiknek sorsát egybe szövi a végzet, ahogyan a történeteiket, mind kötődnek ehhez a kórházhoz, amely menedék is, börtön is. Hatalmas, meseszerű

park közepén emelkedik ez az épület, fizikai értelemben a városban, valójában a városon kívül. Itt mások a törvényszerűségek, mint odakinn, itt az idő másképpen múlik, mint máshol, itt mindent beleng a titok, amely egyrészt izgalmas helyzetet teremt, mert lehetőségeket rejt, másrészt nyomasztó, mert megfoghatatlan, fenyegető és bizonytalan. A regény szereplői a gyerekkórházban élő gyerekek, majd kamaszok, végül felnőttek és a gyerekkórház személyzete, illetve a rokonságuk, emberi kapcsolataik szövevényes hálója. A történetek narrátora egy a gyermekkórházhoz kötődő személyek közül. A nevét nem ismerjük. Ahogy a többiek valódi nevét se nagyon. Szinte mindenki beceneven, gúnynéven, ragadványnéven szerepel. A szereplők kapcsolata a valósággal ugyanolyan, amilyen a nevük. Nem a hagyományos módon reálisak, nehéz lenne őket állampolgárként, adóazonosító jellel rendelkező, gondosan nyilvántartott személyként elképzelni. Inkább ideiglenségek, kívülállóak, a peremre szorultak. Maga a gyerekkórház is a peremlét megtettesült szimbóluma. A gyerekkórház bűvkörében élők mind sérültek. Lelkileg mindenképpen, ám sokszor testileg is azok. Legyenek orvosok vagy betegek, gyerekek vagy felnőttek, nők vagy férfiak, mindannyiukon szükségképpen letörölhetetlen nyomokat hagyott a háború. A traumák változatosak és sokfélék. Akad, aki úgy megy, „mintha derékig a vízben járna, és mintha valami gátolná a mozgásban”, persze, ő is a „gyermekkórházban nőtt fel, ottfelejtették, mert selejtes lett”, saját magát is kriplinek nevezi; van, akit a krokodil tekintete kísért, miután egy alkalommal a folyóparti nádasban krokodilt vélt látni, ahogy tátott szájjal tovasuhan az iszapban. És egytől egyig mindenkinek „várakozás és keserűség kérgesedett” a lelkére. A megtapasztalt erőszak óhatatlanul agresszívvé tette a gyermekkórház vonzásában-taszításában vergődőket, akik szinte kivétel nélkül ragadtak benne a (hol a világ, hol egymás, hol önmaguk felé irányuló) terrorban, talán egyedül az elbeszélő volt

képes kilépni az ördögi körből – pontosan az elbeszélés által.

A háború végül hiába ér véget, a hidak nélküli világban cudar nehéz élni. Normálisan, elfogadhatóan gyakorlatilag lehetetlen. Egy apátiába süllyedt, empátia nélküli társadalomban vegetál itt mindenki. Ahol a „megszoksz vagy megszöksz” közhelye értelmezhetetlen. Mert megszokni nem lehet. Vergődni benne, kínlódni, fuldokolva küzdeni a levegőért – igen; megszokni – soha.

Pontosan ezért akar szinte mindenki elmenni a lebombázott hidak vidékéről. Azonban még akiknek valahogy sikerül is, azok sem lesznek boldogok soha. Mert az ő múltjukkal, az ő tapasztalataikkal, az ő történeteikkel a beilleszkedés sehol a világon nem lehetséges, a stigmától nem sikerül megszabadulni sem Ausztriában, sem Skandináviában (főként az utóbbi tájakra vándorolnak a gyerekkórház lakói és dolgozói), sem másutt. Az elembertelenítő háború, amit a civil lakosságnak, egy bombázott város lakóinak el kellett viselnie, az elembertelenítő háború nem ereszt többé. Mert igazi hidak csak az álmokban vannak már...

(Magyar Napló, 2018)

Szabó P. Katalin

Véres madártoll és egy fél lepkeszárny

Nyerges Gábor Ádám: Berendezkedés című kötetéről

Nyerges Gábor Ádám legújabb kötetének „[s]úlya megmérhetetlen” (*Közelről nézve eltéveszted*, 58.) és nemcsak azért, mert a szerzőt elsősorban alanyi költőnek tartja a szakma. Felvetődik a kérdés, hogy magam, aki elsősorban nem (alanyi) költészettel foglalkozom, miért figyeltem fel egy szubjektív líra iránt látszólag elkötelezett szerzőre?

Érdeklődésem mindenekelőtt az keltette fel, hogy a kötet trailere és a borító értetlenséggel határos gondolatokat ébresztett bennem. Noha, meglehetősen tetszett a „Kísértet járja be Magyarországot” kezdetű videó, de nem érthető, hogy az inkább ügyetlenül technizáló és a nyolcvanas évek Budapestjének belvárosán végigpusztító Süssinek – akár elefántnak a porcelánboltban –, mintsem félelmetes Godzillának (de lehet, hogy ez jobban az én bátorságom, mint a videókészítő iróniája) mi keresni valója van ennek a kötetnek a kontextusában? Ezen választás indokolatlan, egyúttal sajnálatosan hatásvadász benyomást kelt, melyet jobb lett volna elkerülni (hogy a pinkszínű „világító” címfeliratot ne is említsem). A kötet világához – és ez már szinte magyarázza, miért is ajánlom a kötetet, a Fortepan 66410 számú fotójának felhasználása sokkal jobban illeszkedik. Hogy ezt a kötet szerzője és/vagy szerkesztője tudta (nem tudom, kit kell dicsérni), az onnan is látszik, hogy a könyv zárása nevezett fotó vágott változata lett: a képen két önkéntes rendőr-karszalaggal megkülönböztetett¹ nagykabátos férfi sétál nyugalmas téli (netán késő őszi) napon a Deák téren 1980-ban, kilenc évvel a költő születése előtt, mögöttük az Anker házzal és a ma is nap mint nap változatlanul látható villamossal, helyi autóbusszal. Nem látható a képen, hogy a fotóról levágott Csemege vállalat boltjának helyén ma CBA várja vásárlóit. Persze, mostanra a recenzió tisztelt olvasója is sejtheti, szánkba rágták itt az ellentétet: a kötet fiatal lírai hangja, mint az amerikai sci-fi szörnye New Yorkra, borzalmasan rátör a gyanútlanul téli álmát alvó Budapestre és a nyolcvanas évekbeli nagykabátos urak – ezer szerencse –, megőrzik számunkra a főváros és vele az irodalmi

¹ Köszönöm Fóris Ákos történésznek, hogy a Fortepan állományaiban található képpel kapcsolatban segítséget nyújtott a Magyar Rendőr fotóarchivumban (<http://magyarrendor.osaarchivum.org>) való tájékozódásban és az önkéntes rendőrök ruházatával kapcsolatban az 1980-as években.

élet háborítatlan épségét. Csakhogy, Budapest még mindig nem New York, és a mi önvádoló szörnnyetegünk szerethető, az előző generáció pedig nem őriz minket annyira tőle, előbbi abból is kitűnik, hogy a szerzőnek immár ez az ötödik kötete.

Az önirónia a versek egészén végigvonul, hála érte, hogy az olyan konzervatív befogadó számára is, mint a recenzens, fogyasztható módon, mint az őskori hullós analógia a borítón és a trailerben. A kötet bizonyos elemeit tekintve sikeres folytatását jelenti a szerző korábbi költészetének, például az a fajta ön-dekonstrukció, ami már az első kötetében megjelent (*Helyi érzéstelenítés*, Orpheusz, 2010), itt is fellelhető. Erre kitűnő példa a *Túloldal* című költemény, melyben az önvizsgálat, a költői beszélő személyének szétbontása oly mértékig tökéletesedik, hogy a lírai én önmagát is csak eltávolított valakinek látja, akinek még a járásában is kifogásolható tulajdonságokat vesz észre („elvégre én is / úgy lépdelek egy ideje, ahogy gyerekkoromban, / idióta, karikatursztikus (sic!) rajzfilmléptekkel, mint / valaki, aki valóban, mindig valahol ott van, az / egyébiránt szintén egyre rokonszenvesebb itt / helyett” *Túloldal*, 12.). A kötetben néhány apró pontatlanságnak sikerült túlvészelnie a kiváló Bödecs László lektor gondos és alapos hibakeresését: a karikatursztikus szó az egyik. A fenti enjambement-ok azokat a szavakat nyomatékosítják, amelyek értelmezik a lírai én pozícióját térben és időben: például hiába a jelenlegi térbeli kijelölés pozitív minősége, ha ő ehelyett a múltban él. Erről a költeményről nemcsak azért akartam szólni, mert azt az érzést fogalmazza meg, amit az emberélet során legalább egyszer mindannyian megtapasztalunk, hogy ti. nem vagyunk a helyünkön, hogy olyasmit élünk át újra meg újra emlékezetünkben, ami már elmúlt, s ami helyett inkább a jelennel (hic et nunc) kellene törődnünk, hanem azért is, mert a kötet a szörnység egyik elemének éppen ezt az önvádoló lelki adottságot tartja: a direktség arra irányul, hogy lásd, analizálsz („kedves dolgai közt nem, / sőt máshol sincs

helye, de nézte, / vizsgálgatta csak csökönyösen tovább, / hátha mint legtöbbször, ő a hibás” *A boldogságot közelebbről*, 14. és „[I] ekéstem nagyobb lelkitusáimat” *Tárgyaltan*, 36.). A közösségi térben értelmezett szubjektum pozíciója mint költői téma önmagában nem volna innováció, viszont Nyerges előtt hasonlóan paradigmatisztikusan generációs problémákat ebben a kidolgozottságban nem sokan fogalmaztak meg, ehhez nyilvánvalóan szükséges volt az ő megfigyelő és értekező képessége.

A kötet szervezőelvének tehát egy egészen meghökkentő motívumot tartok: a sikertelenséget, a bukást. Ez volt a legszimpatikusabb vonása az egyébként a kötet egészében költői retorikájában és nyelvi minőségében is bravúrozó munkának. Szakértelmét mutatja, hogy nem érezzük a műhelyszagot munkáin, a retorikai hangot erőlködés nélkül kitarja és például egyes sorokban lazán csak megmutatja, hogy amúgy, mintegy mellékesen ilyet is tud: az egyik legkiválóbb alliterációt például a magasztos hangot kioltva szerkeszti meg a hasonlatban csak azért, hogy a fennkölt emelkedettséget egy alantas képpel csapja le: „Alkonyodik a bennem szorult bánat, mint a galambszaros köztetek” (*Tárgyaltan*, 36.). Ha van olyan, hogy generációs költészet, akkor abban ilyen mély elemzéssel még nem járta körül senki sem, hogy mit is jelent a maga teljességében harminc körüli fiatalnak lenni napjaink Magyarországon. A *Berendezkedés* fordulat, szerintem innentől Nyerges Gábor Ádám nem tekinthető egyszerűen alanyi költőnek. Ez a kötet határozottan közérzületi, mivel a fiatalok boldogsága és kilátása a jövőre éppen a címben megragadott berendezkedés szempontjából közéleti téma. Az önvizsgálat a kötetben költői szerepként azt értelmezi, hogy miért nem sikerülnek nekünk az élettani sajátosságainkból eredő céljainkat elérni, hogy miért kell ráébrednünk, hogy fiatalkori vágyainkról le kell mondanunk („[k] icsit szomorú, de cserébe gyorsan megszokható, / hogy így kiszürkült az ég, meg amit alá képzeltem” *Keresetlen*, 39.). Amikor arról gondolkodik, hogy miért támadnak gondok a

párkapcsolatainkban („Van valami nehézség, / külön, bennem, / és emiatt benned is, igen, / különben nem. [...] De valami baj bennem / volt hát mégis, / és aggódtunk, mert már aggasztóbb / voltál, s én is.” *Van valami nehézség*, 24. és az egyik legjobb: „többnyire ráértem, amikor ráérsz, hetente” *Keresetlen*, 39.), a lírai én lovagias gesztusként magára vállalja a sikertelenségért a felelősséget. Felmenti az olvasót és a másik felet is, sőt a versszöveg hangalakzatokra épülő játékosága (remek paronómázia: külön bennem, különben nem) elodázza a kudarc súlyosságának tudomásulvételét (a kötet címadó versében már nyoma sincs ennek a sírva nevetésnek). Nem teszi meg ugyanezt a mozdulatot az élettervezéssel kapcsolatban, jogosan nyomatékosítja, hogy ez, kedves olvasó, a te és az én személyes ügyem: „Te meg a már rég elfogyott / türelmedet fogyasztod tovább, egy ideje már a jövődből, előlegebe. [...] Egyenesített háttal bambulsz, / mint ügyetlen hadvezér, / aki még győztes csatáiban is rendre veszítve nyer” (*Semmi sem változott*, 25.); aztán „[s]zokni kell még a hát görbülését, / rogyasztani a térdet, / s hogy egy idő után az elnézést / hiába kérted” (*Körülnézve sejtetted*, 57.). Az előbbi idézet azt is érzékelteti, hogy a kötet némely költeményének hangvétele (mint az előbbi sorok is láttatják) József Attila számvetés verseinek hagyományába illeszkednek, az életutak is igen sötétek (nem is lehetne ez másképp a traumatikusan dolgozó emlékek miatt, hiszen otthon az látható, „hogy pontosan hogy is kell valamit / úgy istenigazából elbaszni” *Ez most egy tényleges*, 34.). Lényeges különbség azonban József Attila gondolati és érzelmi előzményeihez képest, hogy itt a konfliktushelyzet voltaképpen árnyékban marad (ha nem fogadjuk el, hogy az az alapszituáció, hogy Godzilla épp döngő léptekkel vonul előttünk). Generációs problémát fogalmaz meg akkor, amikor a lehetőségek beszűkültségéről ír: „Minden hibád apró és / súlyos, mint egy odakozmált ebéd. / Sikálni már kár, / csak nézd kilátásaid zárt égét.” (*Körülnézve sejtetted*, 57.) és „[d] e a tehetetlenség tapintatos. Épp csak ott

van, / takarni, ami rögvest kéne. / Előtted és mögötted is ő áll sorban a boltban. / Veled együtt halkul el estéről estére.” (*Közletről nézve eltéveszted*, 58.) Az ügyetlenség érzetének, a jövőnk felélésének képzelet depresszív perspektívát nyit meg, de van feloldás. A költő azt mutatja, hogy a változtatás, a tett, a cselekvés, a helyesen élni tudás kivezet ebből a hullámvölgyből. Az infinitívusok kemény imperatívusokként hangzanak el, ars poetika azonban szerintem egy sincs a könyvben: „na és akkor most jöttök ti, / most kell a legnagyobb nagylevegőt venni, / hátat kiegyenesítve mondatot a szájban / előkészítgetni, hogy még időben rá lehessen jönni, / hogy ebben a formában ez sem jó, pedig évek / voltak rá, de így végül mégsem kimondani, / nem is hallgatni, hanem addig keresni másikat, / amíg képesek lesztek helyreállítani / valami globális rendet a világban, legalább úgy-ahogy, alacsony törlesztőrészletekben” (*Ez most egy tényleges*, 35.). A feladatot tehát kijelöli, ez a filozófia azonban erősen nélkülözi a hurraoptimizmust. Az egyenesített hát és a hátat kiegyenesítve szerkezetek közti különbség ugyanis retorikailag az önálló döntéshozás képességének szimbólumaként működik, s azt hangsúlyozza, hogy akinek a hátát mások egyenesítik, az mentálisan és fizikailag is rab-szolga. Ehhez a gondolatkörhöz illeszkedik az utolsó aspektus, amiről szólni szerettem volna: az apró hibák súlyának lehetetlen leírása a végtelenségig kegyetlen a kötetben. A tragikus elmúlás, saját életünk végessége az állati pusztulással kerül ellentétbe: az ember „mégis olyan gondtalan, mint egy röp-tében / eltalált madárról aláhulló, még össze nem vérzett tollpihe.” (*Madárról aláhulló, még össze nem vérzett*, 44.). A tollpihe vérrel való majdani beszennyeződése annak a poétikai gesztusnak a része, amely a destrukciót a kötet egészében mozgásban tartja: az élet minden szintjén működik. A szerencsétlenség, az egyedüllét és a jövő megfeneklése program, amit megvalósítunk, másként nem tehetünk: „[a] tehetetlenség mint egy földre hullt, fél lepkeszárny.” (*Közletről nézve eltéveszted*, 58.). Az égből a földre hullás borzongásának

és iszonyatának gyökere az ártatlanság és a törekenység erőszakos pusztulásában van. Mintha arra a gesztusra reflektálna, hogy a saját életünk iránti közönyből egy magunknál is kiszolgáltatottabb lény értelmetlen megsemmisülése talán kímoldíthat.

A kötet azt mutatja meg, hogy a kortárs irodalomban is megtörténhet, hogy a skatulyák értelmüket veszítik. Nyerges Gábor Ádám nagy témája a

belső dimenzió, valóban, de a belső külsővé válása nem ezúttal történt meg először az irodalomban. Budapestnek hasonló Godzillák által való bevétele innentől óhajtás, ez a kötet pedig a generációnknak biztosan kötelező olvasmány.

(Palimpszeszt, Prae.hu, 2018)

Széni Zoltán: Kronosz és Kairosz II.

Kolozsi Orsolya

„szóalapú tájfesték”

Szálínger Balázs 361° című kötetéről

Ha a 2016-os 360° lírai körpanorámát mutatott, akkor a 2018-ban megjelent 361° még tovább megy, nem csak körülnéz, és számba veszi, mi mindent adott nekünk a természet, a történelem, hanem azt a kérdést feszegeti, mit adunk mi, emberek a világhoz. A két kötet közötti folytatóságát a címadás egyértelműen jelzi (és ezt erősíti, hogy mindkét könyv a Magvető Időmérték-sorozatában jelent meg), ám míg a 360° a teljes kört, a teljességet igyekszik láttatni, addig a 361° egy nyilvánvaló képtelenség, olyasmit kíván megmutatni, ami túl van a láthatón, kívül a körön. Bár a cím új perspektívát implikál, az előzőhöz képest nem történik radikális megújulás a kötetben: az alanyiség helyett itt is egyfajta távolságtartó tárgyiaság dominál; és ezúttal is központi szerepet kap a tér, a térben élő és láthatóvá váló ember, kultúra és történelem; valamint a 361°-ben Szálínger a tájköltészet egy lehetséges újraértékelését, újragondolását kísérli meg.

Mi lehet az a plusz, az az egy fok, amit mi adunk a világhoz, ami talán apró dolognak tűnik, mégis teljes nézőpontváltást eredményez? A versek elolvasása után úgy tűnik, hogy a nyelv. Az a nyelv, mely nem csak mint a versek szükségszerű alapanyaga jelenik meg Szálínger új kötetében, hanem nagyon gyakran válik témává, problémává, alakul át egyik pillanatról a másikra önmagáról beszélő metanyelvvé. A megnevezés gesztusa van fókuszban, összekapcsolódva a vidék tájainak neveivel. Már a verseskönyv harmadik szövegében (*Kvadrokeresztúr*) felmerül a probléma („Jaj, csak a név, az lett számkivetett,/ hiába adták emlékül fenyvesnek,/ kútnak, gátnak, városnak és bükkösnek,/ mert mindannyiuk ledobta magáról.”), hiszen egy eltűnt falu helyeit már hiába nevezik meg, a név mögötti hiányt lehetetlenség pótolni, a név önmagában nem teremti meg azt, ami elmúlt, többé már nem létezik. Viszont – ha nem utólag adják – talán képes arra, hogy emléket állítson, megőrizzen valamit az elmúlóból a pusztulásból: „A vérfolt helyén elásott harang/ Örökre ott marad, ha a felszínen/ Bim-bam, többé nincs, ami jelöli.” (*A megszólítatlan dűlőnévállomány*) A nyelv, és ezen belül is elsősorban a különböző helyek nevei képesek még egy darabig (meg)őrizni a tájat, a vidéket, igazán majd akkor tűnnek el, mikor nem lesz az, aki megnevezzé őket. Mint ahogyan a nem használt dűlőnévállomány is leereszkedik egy „halott horgásztóba”, hisz nincsen, aki használja, a „szóalapú

tájfestéket kioldja az idő.” (A megszólítatlan dülönévállomány)

Mintha Szálínger egész kötete a nyelvet állítaná szembe az enyészettel, a nyelv segítségével próbálná megmenteni az eltűnőt, azzal, hogy szavakkal festi le, és teszi még egy pillanatra láthatóvá: „...nincs más, a végén/ Muszáj leírni a tájat/ valami holtbiztosan megmaradó nyelven”(Település, temető). Próbálkozásának eredendő lehetetlensége pedig mintha a kötet melankolikuságában öltene testet, és az elmúlás felett érzett bánatot a megörökítve megőrzés szükségyszerű kudarcának bánatával egészítené ki: „De kezdem érteni, hogy miből mi marad meg,/ És fáj, hogy nem marad meg semmi, amit láttam.”(Település, temető)

Az egész kötetből az elmúlás levegője árad, mintha a pusztulás pora (a por visszatérő motívum a versekben) peregne a lapok közül. A valamikor aktív, élettel teli vidék (és itt Erdélytől a Dunántúlon át Szentendrét bármire gondolhatunk, nincs konkrét és egyedüli tájegység a fókuszban) kiüresedése, fényének és dicsőségének csökkenése válik tapasztalattá. „Halott faluk lezárt házai”(Tavasza tavasz) között „egy teljes nemzedék hiányát görgeti a szél”(Ötven rigyácsi teszt-pilóta) ebben a könyvben, mely alapvetően emlékezés, egy létformának (és az ehhez rendkívül szorosan kötődő földrajzi hely(ek) nek) való emlékéllítés. A Tragédiámintázati címet viselő vers például egy történelmi emlékekben, természeti kincsekben gazdag vidék leltára, melyben az utolsó mondat („Az utóbbi időben jelentéktelen hely,/A környéken sok káposzta terem.”) a *sic transit gloria mundi* egyfajta parafrázisaként/illusztrálásaként is felfogható. Eltűnnek a falvak (mert eltűnik belőlük az ember), helyükre városok nőnek, a világítótorony a városban már nem jó semmire, jobb híján - és fájdalmasan ironikus módon - helytörténeti tárlatot rendeznek benne, hogy épp ő őrizze azt, amiben maga is elveszett. („Lefelé fordítja refelktorait, a városi létéhez/ Lehajolni nem tud, még a központban is/Magányos és vidéki, suta, lósznya.”) A

vidék nem csak a városok tértnyerése miatt üresedik ki, hanem az elvándorlás miatt is: „A gyerekek olasz rendszámmal járnak,/ Onnan küldik haza az eper ízét./ Az öregek építkeznek Hosszúmezőn,/ Legyen egy nagy ház az egész családnak,/ Amikor hazajönnék.// Flamingószín, neonsárga, szúr.// De nem jön haza senki, csak a reggel.”(Eperíz)

A fiatalok városokba, külföldre költözése, a gyerekek nélkül maradt, elnéptelenedő vidék problémája vissza-visszatér, de nem harcos, politikai hangon, sokkal inkább józan, de rezignált belátással. Bár nem kevés történelmi aktualitással rendelkeznek Szálínger versei, a nyílt politizálást következetesen kerülik, a legerősebb és számomra legdirektebb utaláshoz hasonló sorok egyáltalán nem tipikusak: „Fiatalon a kereszténység voltam,/ Fiatalon a demokrácia voltam,/ A két legszebb szó voltam a világon,// S a harmadik legszebb,/ A jog/ Társasági ringyót csinált belőlem.” (Kereszténydemokrácia) A harcos és vádbeszédszerű hang helyett itt inkább egy természetes, mégis fájó folyamatba való beletörődés dominál, a vidék kihalásának számbavétele a tragikus sorsú Bözödújfalutól a Duna-deltáig.

A funkciójukat veszített, időből kiesett tárgyak és vidékek számbavétele történik meg a kötet lapjain, ahol a melankolikus alaphangot mintha egy nagyon is élő és kísérletező nyelv ellenpontozná. Jelen van egyrészt egy, a táj költészeti hagyományhoz szorosan kapcsolódó, nagyon erős líraiság: „Rádól a nyári este a piacozókra./ A pocso-lyákból visszhangzik az utcalámpa fénye,/ Ahogy sötétedik, egyre hangosabbat/ Szúr.” (Eperíz), másrészt az előző kötetben megismert nyelvi regiszterkeverés itt is meghatározó. A legkülönbözőbb használati területek szavai keverednek egymással, tájnyelvi és hivatali kifejezések kerülnek egymás mellé és nem ritka a különös szóalkotás („tájsebenedély”) sem. A nyelvi kreativitásra jó példák a fiktív falunéveket felsorakoztató sorok: „Kővárerkölc, Alattvalós, Vesztény,/ Útörháza, Szentmihálytörekvés,/ Havasnéző, Szentlavina, Százgyár,/ Biharkereslet és

Magyarkantén,” (*Kvadrokerezstúr*) Fontos téma a nyelv, ezt hangsúlyozza a nyelvel való játék is, az alanyiség háttérbe szorítása pedig szintén a nyelvnek adja át a főszerepet. A versek mögött alig tapintható a lírai én, olyan, mintha maga a nyelv válna a versek beszélőjévé, a nyelv készítése leltárt a „világ benyomásjegyzékéről”, amit átnyújthat a feledés ellen.

A nyolc ciklusra osztott kötet nehéz olvasmány, a versek nem adják könnyen magukat, az olvasó intellektuális és emocionális (meg)értését is mozgósítják, többszöri újralvasást igényelve. Sűrű, sokfelé ágazó kötet, melynek legerősebb vonulata talán mégis a nyelv és a táj kapcsolata, egymásra utaltsága. Az eltűnő vidékhez nincs lassan nyelv

sem, de akkor mégis mivel mutatható meg az eltűnése, hiánya? Paradox helyzet, mint az egyik rövid versben: „A szélvédő alatt felejtettük a távcsövet,/ Kár, mert azzal pont jól lehetne látni, hogy/ A szélvédő alatt felejtettük a távcsövet.” (*Politológia*) Idővel nem csak nem lesz mit, hanem nem lesz mivel megmutatni. Veszteségünk pedig azért is kimondhatatlan, mert olyasmit veszítünk, ami szavakkal nehezen megfogható: „Kifut a mágia az üstből, és könnyen rágható korok/jönnek, bármi meseszerű ünnepélyesség nélkül.” (*Kifut a mágia*)

(Magvető, 2018)

Szényi Zoltán: 1956 emlékére II.

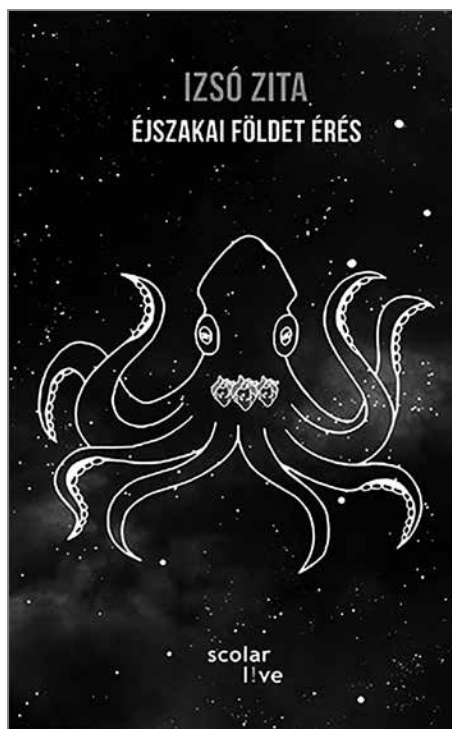
Nagygéci Kovács József

Katasztrófáink közösek

Izsó Zita Éjszakai földet érés című kötetéről

Földközeli magasságból utazómagasságba, onnan hirtelen, de nem átmenet nélkül egy éjszakai földet érésig zajló zuhanórepülésbe tart Izsó Zita legújabb kötete, már ami a könyv fejezetcímeit illeti. Maga a kötet azonban értékében magasan indul és végig ott is marad, bár tematikája a föld felől építkezik, hogy ritkán, de elérjen az égig.

Ezek a versek katasztrófa-poémák, a verssorok ütések, robbanások hangját visszhangozzák, mikrotragédiákon keresztül mutatják meg a huszonegyedik századi, azaz a jelenleg mindenkorinak tekinthető ember majdnem teljes elveszettségét. Nehéz olvasmány ez a vékonyka kötet. Súlya van, lehúzó, mázsás súlya. A nyitóversben Aleppóban járunk, abban a hétezer éves városban, ami a legmagasabb fokú emberi civilizáció idején, azaz ma ment, megy végképp veszendőbe. Egy onnan menekülni kényszerülő kisgyermekről olvasunk és a házról, amiben a szeme láttára veszett oda a családja. A borzalmak lapjai a következő versekben újabb és újabb jelenetekkel telnek meg, miközben egyre kevésbé lehet elhelyezni egy konkrét térben és időben a szituációkat. A versek ereje tehát nem a beazonosíthatóságban van, és nem is a nyilvánvalóan borzalmas képekben, hanem abban a nyelvben, amin ezek elmondhatók. Izsó Zita versbeszélője tudósít, nem magyaráz, mégis olyan spirált teker a narrációból, melynek örvényében minden részlet azonos időben van jelen, egyszerre működik. A tengernek háttal című vers a menekülés közben odaveszett társak siratója, a vers beszélője egyes szám második személyben szólta a tragédiára emlékezőt, azt mondva, hogy „te

még hét nap múlva is a kiáltásaikra ébredsz” és azt is, hogy „alvás közben látod, hogy a vízből kezek nőnek” és persze azt is, hogy „be akarsz futni értük, de gyáva vagy”. A vers zárlatában az, akit a beszélő szólít, arra vágyik, hogy valaki végre, ahogyan a hullámok mossák a partokat szavaival kimossa a félelmet és a fájdalmat. „Remélhesd” – mondja, hogy „elmossa valóságérzeted” – de a vers sem mossa el, az itt a mindent jelenti, hogy legalább szavakba, mondatokba oldja.

Nincs se szépelgés, se megváltó feloldás. Elemelés van. A vers nem csupán artikulál, nem old fel és meg semmit sem olcsón, egyszerűen, varázsütésre. Mondja, amit lát, amit tud, ami látnivaló és mondani való. A vers a művészetektől általánosan elvárt éterisége ezért nem, hogy elaltatja a valóságérzetet, hanem társa lesz a minden szempontból iszonyatos valóságnak. Miközben a szerző kopogós, szikár mondatai egy-két szóban képesek megrendíteni, arra is rá kell döbbsen az olvasónak, hogy ugyanez: a vers az az emberi szó, amiben és amivel az irgalom - első lépésként - gyakorolható. Máskülönben nem volna lehetséges végigolvasni például az *Ivadékaikat a bölcsőszájú halak* című verset. Máskülönben nem volna lehetséges megírni az *Ivadékaikat a bölcsőszájú halak* című verset. Másképpen nem volna lehetséges megtörténtként tudni a versben elbeszélteket, másképpen nem volna lehetséges még elképzelni tudni se a versben megszólaló gyermek hangját, ahogy azt mondja: „fekszem a hideg földön/és a te meleg tenyeredre gondolok, Uram”. A ciklus utolsó előtti versének (Ima az ostromlott városért) utolsó sora erre rímél: „Uram, ne add, hogy azt higgyük, nem létezel.” Mert nem lehet a reményt végleg elveszettnek tudni.

Fentről a legmélyebb rétegekig láttat a kötet, a leggyakrabban gyermekhangra írt versek egyetemesen szólnak. Mert ők a legkiszolgáltatottabbak és tragédiájuk súlyát csak növeli, hogy nem könnyen hallható, érthető a tiltakozásuk. A *Csendélet* című versben egy férfi hagyja el a családját, ahol

már számára (a két felnőtt számára) nincs közös történet, csak áll „a szobában a füst, mint a meggondolatlanul kimondott szavak”. A nő tragédiája a magány (nem most kezdődik, de most lesz nyilvánvaló) a férfié az elhagyás kényszere (kétszer is jelzi a szöveg, hogy „lassan” indul, tehát nem biztos, hogy nem maradna. Az előző pillanatban még veszekedtek, ezt is tudhatjuk. A mélyben pedig, a vers zárlatában ott a megrendítő gyermeki mozzanat: „Melléte a gyerek/még mindig azon kesereg,/ hogy dolgoztatás közben nem jutott eszébe az a szó/németül, hogy megbocsátás”. Ami látens mód az élettapasztalatáról is szól, de nagy egészében szól a családi-emberi szókészlet hiányosságáról, ahol a megnevező fogalom azért hiányzik (így mondják némely kutatók), mert magához a jelzett eseményhez nincs sem szerves, sem gondolati tapasztalat. Izsó Zita megverseli a családot, amit a nő hagyott el (Darázs-fészek), az életközepi válságot (Víz alatti felvétel), de ahhoz is vannak szavai, mondatai, amikor a téma és a forma tökéletesen egybemintázódik. A szeretet nyelve című definíció-gyűjteményben, ahol nem az absztrakció felől következtünk vissza a mindennapi tapasztalatokra, a szeretet megnyilvánulásaira, hanem a szeretet, mint erő konstruálja, illetve annak hiány erodálja az emberi környezetet. A versbeszélő a már ismert megszólító módban így magyaráz: „de neked az ölelésről/annyi fogalmad volt,/hogy az egyik társad, amikor el akarták/vinni az új nevelőszülőkhöz/beléd csimpaszkodott,/és azt kiabálta, hogy ne engedd/és órákkal később is ott maradtak/a karodon /a szorításának nyomai”. Első olvasatra olyannak tűnhet, mint Esterházy Péter egyik regényhőse, aki hibát keres, és ha nem talál, azt nevezi hibának, amit talált, úgy van a szeretettel is: azt keresi, és ha nem találja, amit talált, azt nevezi szeretetnek. Miközben a kapaszkodás nagyon is ölelés, a sok idővel később is megmaradó nyom pedig tökéletes leírása annak, hogy egymásra van utalva (és a kötet versei szerint bízva is) az ember. A harmadik

ciklus legsúlyosabb szövegeiben ez az egymásrautaltság a legkegyetlenebb helyzetekben ad, ha nem is feloldást, de kapaszkodót. Megrendítő a kapcsolat a Belső naprendszer című versben megszólított, újszülöttet látva folyton magát elsíró és a következő darab, a Kőzivatar megszólítottja között, aki a „talán ezúttal megmarad” ismételtetett sóhajával jön-megy a szűkre szabott világban. A versek narrátora akár önmagához beszél, akár, ahogy fentebb, valaki mást szólít meg, ugyanúgy szól. Különösen érvényesül ez a tétel a kötet talán legmegrendítőbb mikrociklusában, ahol egy betegen (életkép-telenül) születendő gyermek világra jötte felőli döntéstől egészen a megszületésig és a korai elvesztésig kísérik szavakkal a versek a katasztrófákat. Eközben változik a megszólaló személye, van, hogy többes szám első személyben szól („mi mégis azt akarjuk, hogy megszülessen” – Mélyvíz) van, hogy kissé távolról mesél („Tulajdonképpen boldogok voltak” – Az új remény), és bár lehet, hogy nem egyazon történet eseményei a versek, mégis mindenképp összetartoznak. Együvé tartozás: tragédiáink közösek.

Borbély Szilárd Nincstelenségének tájain jár az olvasó. De Borbély szövegében a „Menny elvész” (Ayhan Gökhan) a megváltás elérhetetlenül kívülre kerül, itt a bibliai Lázár feltámasztásáról szóló történetéből vett idézet, mint kapu enged be a szövegekbe. „Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem”. Van kihez szólni, van mit keresni és ez a keresés, ez az út a kötetzáró két gyönyörű himnuszban ér majd célba. Az éjszakai földön egy, az eddigieket is felülmúló iszonyat, a kiszolgáltatottság, a menekülési lehetőségek hiányának tájain járunk. A hír című modern halottsiratóban a banális élethelyzet leírása fokozza elviselhetetlenségig a feszültséget, a három napig elálló sütemény képe, a rettegve várt telefonhívás beérkezése és a hír vételének elodázhatatlansága pontosan írja le a halállal való teljes szembenézés lehetetlenségének emberi kudarcát. Itt még csak a hármasság utal a bibliai feltámasztás-történetre, a kötetzáró

versekben azonban egy Pilinszkyt is idéző tanítványokról szóló vers és egy Jelenések könyve-parafraízis mutatja, hogy az éjszakai földet érés után várható, még ha töredékesen, bizonytalanul is a hajnal, a megváltás, az örök. A Kibírni harmadnapig-ban az „összes elveszett remény” összehordása a tanítványok feladata (tanítványokról van szó, másik feladatuk a nekik tanított ima elmondása). Aki ezt adja „úgy ment el, hogy égve hagyta a villanyt, /hogy visszataláljanak/ ha már feladták és nem keresik tovább”. Az Érkezés című záró vers a Biblia utolsó könyvének mennyei Jeruzsálemről szóló leírására reflektál, ez a temetési liturgiákban is gyakran szereplő passzus („és letöröl minden könnyet a szemükről, és halál sem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az elsők elmúltak”- Jel 21,4) az első, értsd földi szenvedések után az összes tragikus lét-élmény megszűnését, eltörlését ígéri. A vers „igazi otthonról” szól, ahol semmi sem ismerős, „mégsem hiányzik majd semmi”, mert „nem talál beléd utat a félelem”. A versekben megszólaló és megszólító hang itt egyértelműen beszél egy harmadik félről, „ő”, mondja, „majd a térdre ültet és elmeséli” mindazt, ami magyarázat. Ez ugyan nem a földi kínok elviselését teszi lehetővé, hiszen azt nem lehet. Azt csak, de ez a csak nem kevés, nyomon követni lehet, elmondani lehet, leírni lehet. Izsó Zita új könyve az emberi nyomorúság modern lexikona. A versek olyan klasszikus alkotók kötetei között foglalnak helyet, mint a közelmúlt szerzői közül Hajnóczy Péter, Tar Sándor, vagy a lírikusok közül a fentebb idézettek. Fájdalomból és félelemből épült verskatedrális az Éjszakai földet érés, és van benne lélek is. „Iszonyú”, mint „minden angyal”. Ekképp remekmű.

(Scolar, 2018)

Megyeri Anna

Kerka**poly Móric** ***honvédőrnagy***

Kerka**poly Móric családja**

Kerka

poly Móricz 1821. december 12-én született Kővágóörsön, a jeles Kerka

poly István (1789–1848) és Kelemen Róza (1796–1847) elsőszülött gyermekeként. Még aznap megkeresztelték, s bár szülei reformátusok voltak, a kővágóörsi evangélikus templomban írták a mátrikulába: „nemzetes vitéz Kerkapoly István úr fiskális és táblabíró” gyermeke a „Móritz” nevet kapta. Szokás szerint több párt kértek fel keresztszülőnek, ez esetben hármukat jegyezték fel: Gyulai Gaál József táblabíró urat és házastársát, Bezerédy Borbála asszonyt Galsárol, Vámosi Saáry László Zala vármegyei főbíró urat Diszelből és feleségét, Kenesey Teréziát, valamint a kővágóörsi Mezriczky Károly urat és nejét, „tekintetes nemzetes” Kisfaludy Zsuzsannát.

Kővágóörs a 18. századtól a Káli-medence egyik legfontosabb települése, nagyszámú zsidó, kereskedő lakossággal, zsinagógával, egymás mellett álló evangélikus és katolikus templommal, kisközponttal, nemesi családokkal. A Kerka

polyi család címeres nemeslevélét 1685. október 5-én nyerte el. Főhősünk édesapja 1837 és 1848 között töltötte be Zala vármegye alispáni tisztét, 1830–1831-ben és 1843–1844-ben országgyűlési követ volt, Deák híve. A 1845-ös nemesi összeírásban Kővágóörsön Kerka

poly Istvánt és öt fiúgyermekét, a gárdista Móriczot, Tivadart, Balást, Istvánt és Kálmánt vették számba. Azt az utcát, ahol ma a tájházként működő, szerény kúriájuk állott, Vicsispány utcaként emlegette a falu népe.

Eötvös Károly 1906-ban megjelent, „A Bakony” című munkájában részletesen szólt a Kerka

poly családról, tehette, mert jól ismerte a jeles pénzügyminisztert, Kerka

poly István unokaöcsét, Kerka

poly Károlyt. A nevükkel kapcsolatban is őt idézte meg tanúként: „Maga a nagy miniszter mindig Kerka

poly szót írt, a mikor nevét írta. De nem úgy mondta szóval, a hogy írta. Úgy mondta: Kerka

polyi, így van e szóval az egész nemzetség minden tagja.”

Eötvös Kerka

poly Istvánt és lakókörnyezetét is bemutatta: „Ő még Balaton-Udvariban született, noha utóbb életének egész felnőtt ifjú- és férfikorát Kővágó-Eörsön töltötte. Itt volt állandó lakása, úri háza és szép birtoka, melynek némely része lenyúlt a

Balatonig, sőt – mint nemesi birtok – kiterjedt a Balaton vizére is. [...] Kerkapoly háza vendégszerető ház volt. Sok gyermek is volt. Öt fiú, három leány. A kényelmes úri lakás gyakran úgy megtelt, hogy az ember alig talált helyet, hova tegye bundáját, süvegét, tajtpipáját. Deák Ferencz is ellátogatott oda rendszeren. [...] Sokszor megfordult a háznál Kisfaludy Sándor is, Zala nagy költője.” (A vendéglátó segítette a balatonfüredi színház építését; jó baráti viszonyt ápolt Festetics György fiával, Lászlóval is.) Az alispán „jeles kormányzó, jeles követ, a nagy Deák testvérek barátja. Nyolcz derék gyermeket adott a hazának. Köztük három hős honvédet, egy országgyűlési képviselőt s egy buzgó lelkeszt.” Móric, Balázs és Tivadar a három jeles „hős”. Balázs a szabadságharcot követően rövid ideig a „megye hites jegyzője” volt, míg Tivadar 1849. március 16-tól a 47. honvédszászlóalj századosa, aki részt vett a budai vár visszafoglalásában. A szabadságharc bukását követően közlegényként besorozták az osztrák hadseregbe, ahol őrmesteri rangot kapott, tíz év után szabadult. Ügyvédi írnokként dolgozott. 1863-ban egy önkéntes magyar lovascsapat parancsnokaként részt vett a lengyel felkelésben. Ezután jegyző lett Nemesvámoson, majd postamester Felsőörsön. A kiegyezés után alapító tagja a Zala megyei, később a Veszprém Megyei Honvédegyletnek.

Kerkapoly Móric tanulmányai, pályakezdése

Iskola éveit, a családi hagyományt követve Pápán, a református kollégiumban töltötte, az anyakönyv tanúsága szerint az I. grammatikai osztályt 10 esztendősen kezdte meg az 1831–32. tanévben. Utolsóként 1838-ban az I. főiskolai osztályba iratkozott be, azonban 1838. október 17-től hadapródként szolgált a cs. kir. hadsereg 5. (Savoya) dragonyosezredében. Arra nem találtam bizonyítékot, hogy jogi tanulmányokat folytatott volna, ahogy több őt említő műben olvasható. Leánya is azt írta, hogy nagyapja „legidősebbik fiát, Móricot katonai pályára neveltette, kit a Vármegye nemes királyi testőrnek választott

meg.[...] Gárdista éveit jelesen, mint kiváló lovas elvégezte.”

Édesapja kérésére Zala megye 1839. május 6-i közgyűlésén határozott arról, hogy megkeresi Splényi Ignácot, a testőrök kapitányát, ajánlva a zalai nemes ifjút a testőrségbe. Így méltatták az érdemdús apát és gyermekét: „miután a’ folyamodó első Al Ispán Urnak fia életidővel, erkölcsi maga viselettel, test alkotással s egyéb, a Testőrző Seregbe felveendőben megkívántató tulajdonokkal bírván, őtet ezen felül az illető katonai hatóság által kiadott Bizonyítvány szerint a’ katonaságnál példás viselete, s’ alkalmaztatása, nem különben édes atyának a’ Megye közhivatalában mint fő sz[olga] bíró, 2-ik, s jelenleg mint Első Al Ispán által 11 ’s több évek lefolyta alatt ritka fáradsággal ’s ahhoz értősséggel a közre szentelt szolgálati, a N. Testőrző Seregbe leendő felvételre méginkább érdemesítenék.” A pártfogás sikerrel járt, Móricz 1840. május 1-től 1845. április 30-ig teljesített szolgálatot a magyar nemesi testőrségben. (Az 1760-ban Mária Terézia által alapított királyi testőrség fenntartásához Magyarország, Horvátország, Szlavónia és Erdély is hozzájárult, ennek fejében a vármegyék maguk ajánlhattak nemes ifjakat a posztra. A testőrség gondoskodott a királyi udvar biztonságáról.)

A fiatal férfi Bécsben művelődési lehetőséget, magasabb katonai kiképzést kapott, és számos barátot, ismerőst szerzett a szabadságharc későbbi honvédtisztjei közül. Egy időben szolgált Görgey Artúrral (1837–1842.), Klapka Györggyel. (1842–1847.) Török Ignáccal (1839–1846.). 1843-ban a pozsonyi országgyűlésre kirendelt testőrkülönítménybe osztották be.

Miután szolgálati ideje letelt, 1845-ben a 8. Koburg (Sachsen-Coburg-Gotha, Ferdinánd hercegről nevezték le, magyar és szlovák katonákból állott) huszárezredhez került alhadnagyi rangban, s Galíciában szolgált.

A Kerkapoly családot nagy csapás érte 1847-ben, amikor elhunyt az édesanyja, még apró gyermekeket hagyva árván. Kerkapoly István elhatározta, hogy újra nősül. Talált is kitűnő asszonyt, ahogy Eötvös Károly fogalmazott,

özvegy Forintos Ferencnét a Sümeg melletti Mihályfán. Ám a házasságkötés után néhány nappal az akkor csupán 58 esztendő alispán elhunyt. Móric fia, aki egy hónapos szabadságát töltötte itthon, kérte a megyét: járjon közben ezredénél szabadságának meghosszabbításáért édesapja hirtelen halála miatt, hogy elrendezhesse a család dolgait. Azonban felettesei a kérést elutasították, a megyei közgyűlés jegyzőkönyvében leírt indokkal: „a jelen körülmények között a Fő Hadi Kormány a Tiszteknek az Ezrednél létüket megkívánván, ideiglenes szabadságát meg nem hosszabbítja”. Döntését már április 11-én közölte is a hadnaggyal, aki kénytelen volt állomáshelyére vonulni. Kerkapoly István számos adósságot hagyott maga után, azonban az 1848. márciusi megyei közgyűlésen úgy döntöttek, adósságainak törlesztését felvállalják, hiszen Kerkapoly István 11 évnyi első alispáni szolgálatával elnyerte a megye bizalmát. Az árvák mellé gyámot neveztek ki a rokon Kerkapoly Sándor táblabíró, uradalmi ügyvéd személyében.

Kerkapoly Móric a szabadságharcban és az aradi várbörtönben

Kerkapoly Móric Lembergben értesült az 1848. május 30-i, az új honvédszászlóalj szervezését és alakulási helyét tudató közleményről, ekkor ő is kérte áthelyezését. A beadott folyamodványára 1848. június 1-jén főhadnaggyá léptették elő, ám rendfokozatát már Pécsen kapta meg, ugyanis június 13-án kinevezték az ott alakuló 8. honvédszászlóaljhoz, ahol júliustól részt vett a zászlóalj megszervezésében. Október 10-én századosá léptették elő a 24. zászlóaljhoz, ahogy erről a Nemzeti Hírlap is beszámolt 1848. október 13-án. Kinevezését mégis a 8. honvédszászlóaljban vette át. Százada részt vett a szerb felkelők elleni, majd a császári csapatok elleni bácskai harcokban.

A fő hadszíntéren 1849 januárjára súlyossá vált a helyzet. A magyar csapatok Bácska kiürítése után Szegedre vonultak. A hadtest zöme Vécsey tábornok vezetésével tovább

indult a Közép-Tiszához. A maradék hadtestet reguláris újonc csapatokkal, nagyszámú nemzetőrrel és népfelkelővel egészítették ki. Súlyos harcok árán megállította a császáriak előnyomulását Szeged alatt, majd ellentámadásba kezdett. A 8. honvédszászlóalj, ahol Kerkapoly szolgált, e IV. (bácskai) hadtesthez tartozott, ennek parancsnoka Perczel Mór tábornok volt. Kerkapoly alakulata kitért a védelemben: február 12-én Új-Szegednél, illetve március 5-én Bajmoknál, majd a március végén meginduló felszabadító hadjárat során. Katonái a szőregi (március 22.), a despotszentiváni (március 28.), a hírhedt szenttamási (április 3.) tábor bevételénél egyaránt az elsők voltak. Április végére Bácska felszabadult.

A hadművelet szünetében, májusban Kerkapoly áthelyezését kérte a 7. Reuss huszárezred Tolna-Baranya megyei önkéntes lovascsapatból alakuló osztályához, mint századkapitány Huszárszázada élén kitért a július 14-i, fényes győzelemmel záruló kishegyési ütközetben, amit a nagy túlerőben lévő, Jelačić horvát bán által vezetett sereggel szemben vívtak. Századát Guyon tábornok, az akkori hadtestparancsnok napiparancsában is megemlíttette. Vetter altábornagy pedig őrnaggyá és osztályának parancsnokává terjesztette fel a hadügyminisztériumhoz. A kinevezést végül augusztus 14-én Bem altábornagy, a Délvidéken összpontosított magyar főerők parancsnoka Lugoson adta át Kerkapoly őrnagynak.

A világosi fegyverletétel (1849. augusztus 13.) után Kerkapoly Móricot hadbíróság elé állították. 1850. február 27-én golyó általi halálra ítélték, majd ezt tízévesi várfogságra módosították. Az aradi várbörtönbe került, ahol számos baráttra tett szert. A délceg hivatásos katona nagy hatással volt rabtársára, a nála fiatalabb Galsai Kovách Ernőre, aki emlékiratában így jelenítette meg: „36 éves, magas, keménytartású huszártiszt volt. Derekát szíjjal mindég keményen összeszorította, azért is a vékony dereka végett a széles megtermett vállakhoz nézve Bölcs Sándor bajtársunk Dunántúli kiejtéssel – mind ketten

Zalaiak lévén, »Hangyálnak« (hangya) elnevezte, s ami rajta is maradt. Jellemző kinézése volt: egyenes magas tartás, benyomott tetejű puha kalap félre csapva, kisebb növésű bajusza kipederve, s rövid hasú pipa a szájában. Sorsát könnyen és jó humorban tűrte, szerette a férfiak közt szokásos trágárabb tréfákat és énekeket.”

Kerkapoly Móric, a zalai gazdálkodó

1852-ben az uralkodó július 15-én és 18-án hozott határozatával kegyelemben részesítette, erről a Pesti Napló 1852. augusztusi számában számolt be. Kiszabadulva börtönéből a 36 esztendőes férfi 1858. február 6-án feleségül vette a söjtöri hegybirtokos és apáti birtokos, Sümeghy Ferenc „híres szép” 34 esztendőes hűgát, Máriát. Eötvös Károly tudomása szerint Sümeghy József, a leány édesapja „Deáknak egyik legjobb barátja. Az úrnőt leánykorában úgy szerette Deák, mintha saját édes leánya lett volna.” Deák volt a „legbuzgóbb házasságszerző.” Esküvői tanújuk a család barátja, Oszterhueber József pusztaszentlászlói birtokos volt, ahogy erről a söjtöri plébánia anyakönyve is tanúskodik. Felesége révén vált birtokossá Söjtörön, ahol a Kerkapolyak alig 50 hold birtokon gazdálkodtak. Kővágóórs határában is szerepelt a nevén két kisebb terület 1858-ban. Sümeghy Máriát jótékonykodásáról ismerték, akinek egyik legfontosabb beszédtemája a szabadságharc és annak emlékezete volt. Két leányuk született, Emília és Magda. Felnőve számon tartott hajadonok, akik rendszeres vendégei voltak a megyeszékhelyi báloknak. 1894-ben jelen voltak Zalaegerszegen, a „helybeli és vidéki fiatalság által rendezett Szilveszter estélyen, február 9-én pedig az Arany Bárány szálló kaszinó helyiségében tartott, kitűnően sikerült „elite” bálon. Emília a kisbucsa birtokos, Nagy Pál felesége lett.

Magda, aki nem ment férjhez, féltve őrizte édesapja emlékét. 1938-ban néhány pótolhatatlan relikviáit ajándékozott levele, és atyjáról írt rövid életrajz kíséretében a megyei levéltárnak. Köztük egy ritka csoportképet

az egykor Aradon raboskodó barátokról s másokról, valamint az 1869-ben Pesten kiadott, Mikár Zsigmond által összeállított Honvéd Schematismust az országban alakult honvédegyletek ismertetésével, az 1868-ban még élt honvédtisztek neveinek felsorolásával.

Az iratok között fennmaradt az édesapja számára a Koburg huszárezrednél 1848. július 24-én kiállított szabadság-levél, a halálos ítéletét 10 évi várfogságra módosító irat korabeli másolata 1850-ből, az 1852. augusztus 2-án kelt, a nagyváradi rendőr-igazgatóság által kiadott elbocsátó úti okmány, amivel az aradi várbörtönből egyenesen a Zala megyei Söjtörré utazhatott.

Magda leánya így emlékezett: „Midőn kiszabadult, a porkolábtól emlékül bilincseről egy láncszemet kapott”, mit aranyba foglaltatott. Vagyont rabtartás címén elkobozták. „Szülői nem éltek, egyedül állt. Vagyon, állás nélkül. Zalavármegye volt az első között, hogy e hős Honvédnek sorsán segített, megyéje Honvédjeit hivatalba helyezte. Így Édesapám [...] Nemesapátiban lett szolgabíró. (Feltehetően Nemesapátiban gazdálkodott, alszolgabíró a kapornaki járásban lett, 1861. február 8-tól. Amikor a provizorium végén az egész megyei tisztikar lemondott, az ő tisztsége is megszűnt 1861. november 11-én, akárcsak Balázs öccsének levéltárnoki állása.) „A békülés idején a király felhívást bocsátott ki e fogoly honvédtiszteknek, hogy a Hadsereghez visszatérhetnek régi tisztirangjukban. De Kerkapoly Móricot jó barátai hasztalan hívták magukkal, Ő rendületlen maradt, nem csábította a férges állás. Hollán, Máriássy – Klapka György – írtak és jöttek érte, hogy magukkal vigyék gárdista társai. De ő nem tudta feledni a múltat.”

A Kisbucsa területén fekvő Szenttamás pusztára költöztek, ahol korábban földbirtokosok voltak felesége apai, nagyanyai felmenői, a szenttamási Bertalan család tagjai. Az egykori Döry birtokot vették meg, mely az 1857-es térképen (Parcelle Protocolle) láthatóan a területen az egykori L alakú kúria mellett cselédlakás, kovács ház, az út túloldalán

kanászház állott. A birtokot az eladósodott Dóry családtól az 1850-es évek végén, 1860 körül vásárolhatták meg. A Kerkapoly kúria egykori, feltételezett épületének váza még áll, a mellette telepített egykori parknak azonban, néhány szép fát kivéve, alig van nyoma.

Kerkapoly Móric a Zalamegyei Honvédegylet élén

A hajdani honvédtiszt környezetének tiszteletét is kivívta. Részt vállalt a zalai honvédegylet szervezésében. A honvédegylet megalakítására már 1859-től voltak törekvések, de csak 1867. június 18-án jött létre Bezerédy Lajos alezredes elnökletével, majd augusztus 6-án alakult meg hivatalosan. 1868. április 25-én az elnök halála miatt tisztújításra került sor Zalaegerszegen, amikor elnökké Skublics István századost, alelnökké Kerkapoly Mór őrnagyot választották meg. A választás „tisztirangfokozatra való tekintet nélkül, a közbizodalom alapján” történt. Az ülésen, tapintatosan ugyan, a fővárosi egyesület belső harcairól is szó esett.

Évekkel később, 1875. július 14-én, a Nagykanizsán megjelenő Zala-Somogyi Közlöny örömmel tudósította olvasóit arról, hogy június 29-én ismét megalakult a „zalamegyei honvéd-egylet”. A Kerkapoly felhívására tartott értekezleten 17-en vettek részt, Kerkapoly Mórt elnökké, Gaál Endrét másod elnökké, Tresztyánszky Lajost pedig jegyzővé választották, székhelyüket Keszthelyre helyezték. E tényről táviratban közölték az országos honvéd egylettel.

Az egylet feladata az egykori honvédek összetartása, a rászorulókat támogatása volt. Különböző rendezvényeket tartottak, hogy tőkájukat emelhessék. 1883. február 11-én, amikor régi bajtársuk, Gyulai Gaál Endre elhunyt, temetésén az egylet nevében Kerkapoly búcsúztatta honvédtársát.

A honvéd egylet következő, április 1-jei tanácskozásáról a Zalamegye számolt be. Kerkapoly elnök ekkor vette át Gaál Endre hagyatékából az egylet iratait, s vállalkozott rendezésükre. A híradás szerint a „keszt-

helyi kerületben megejtett gyűjtések-, táncvigalmak- és sorsjegyekből összegyűlt és a keszthelyi takarékpénztárban elhelyezett kamatokkal” együtt 743 forint 98 krajcár állt rendelkezésükre. Ekkor döntötték el, hogy különféle jótékony célra fordítják a jelentős összeget. Kerkapoly Mór indítványozta, „hogy az aradi vértanuk szobrára 100 forint, a szabadság szoborra 50 forint, a balatonfüredi szeretetházra 50 forint, a csángó magyarok betelepítésére 50 forint, a keszthelyi kórház javára, hol a fentebbi összeg adakozás és táncvigalom útján bejött, 100 forint fordítsanak.” Javasolták továbbá, hogy a fennmaradt 410 forintból a keszthelyi önkéntes tűzoltó-egyletnek 50 forint, „a Bucsú-szent-László vidékén alakulandó tűzoltó-egylet javára 50 forint adassék”. Ezt elfogadva arról döntöttek, hogy a fennmaradó summát az egerszegi, keszthelyi, nagykanizsai és tapolcai vidéki, segélyezésre szorult honvédek között osztja ki az elnökség, „szegénységi állapotukat” figyelembe véve. A jövőben a honvédeket a szolgabírók szolítja fel arra, hogy „bizonyítványokkal támogatott kérvényüket” az elnökséghez nyújtsák be, majd felkérték az egylet pénztárnokát és jegyzőjét, hogy a támogatásokat küldjék ki az egykori honvédek tartózkodási címére. A jegyzőkönyv hitelesítésére Lipschitz Sándor és Laky Antal urakat kérték fel.

Kerkapoly Móric, mint országgyűlési képviselő

Kerkapoly Móricot vonzotta az országos politizálás is, a „közép bal párt”, majd a függetlenségi párt érdekei mentén. Már 1865 novemberében bekapcsolódott a választási küzdelmekbe, Laki Rafael támogatójaként, akit Szabó Samu ügyvéd ellenében indítottak Zalaegerszegen. A Pesti Napló beszámolójából ismerhető meg a feszültséggel teli esemény, amikor a választók zászlókat lobogtató csoportja egyre közelebb került egymáshoz, a rend fenntartására mindkét fél megbízottakat jelölt. „Délutáni 4 óra körül már azonban a két tábor közvetlen érintkezésben állott, az itt-sulásnak folyton terjedő nyomaival lehetett

találkozni, a hangulat mindinkább kihívó alapot kezdett a pártok között ölteni.” Kerkapoly Móric székre állva próbált hívei között rendet teremteni, mindhiába. A szavazatszedést az elnök egy időre félbeszakította, abban a reményben, hogy az indulatok lecsillapodnak. Amikor több téglá és kő hullott Szabó Samu párthívei közé, kik azokat bemutatták a szavazatszedő választmánynak, az elnök véget vetett a választásnak. A korteskedés tovább folyt, az új választást december 9-én tartották, izgalmas lehetett, mert Szabó Samu 1443, Laki Rafael 1170 szavazatot gyűjtött.

1869-ben Kerkapoly maga is sikerrel indult a választáson, a Tapolcai kerület országgyűlési képviselőjévé választották. A történelmi Zala megye Balaton-felvidéki választókerületében a „balpártiak számos jelöltjei, mint: Csígó István és Pál, Czigány Károly, Kovács Rezső, Nagy Pál, Sááry Gergely, hogy a pártszakadást megelőzzék: mind lemondtak jelöltségükről Kerkapoly Móric javára, ki a jan. 20-ki értekezletben követjelöltül ki is kiáltatott és azt többszörös kérelemre el is fogadta. Kerkapoly Mór a közép balpárt híve.” – tudósított a Politikai Ujdonságok február 3-i száma. Ellenfelére, Botka Mihályra 881-en, míg Kerkapolyra 1548-an adták szavazatukat. Sok településen, köztük Balatonfüreden a Kerkapoly név olyan jól csengett, hogy Botka egyetlen szavazatot sem kapott. Az eredmény felkavarta az ellenfelek kedélyét, kemény hangon kifogásolták az eredményt. A vádakat azonban hamar megcáfolták.

Kerkapoly országgyűlési szereplése nem váltott ki nagy visszhangot. 1872-ben azonban, a képviselőház április 9-i ülésén, amikor éppen a választási törvényjavaslat volt terítéken, a Politikai Ujdonságok című lap május 17-én érdemesnek tartotta Kerkapolyt a belügyminiszterhez intézett kérdését idézni, miszerint van-e tudomása arról, hogy „Zala megyében több szolgabíró a községi jegyzőségre jelentkező baloldali egyénektől reversalistát kér az iránt, hogy jövőre jobboldaliak lesznek?” Majd tömören megjegyezte: a kérdésre senki sem válaszolt.

Epilógus

Az idősödő Kerkapoly végül visszavonult, azonban megyéjében még aktív volt. Így 1884-ben részt vett a választások előkészítésében; március 29-én jelölő bizottsági választmányi taggá választották az Arany Bányai szálloda egyik termében zajló, Árvay István vezetésével tartott értekezleten. E bizottságnak a zalaegerszegi kerület választási körzetében feladata „lesz egy országos, az egész megye, valamint a kerület érdekét szívéen hordozó, köztekintélynek örvendő férfiút kijelölni, s ez irányú eljárásának eredményét egy, szintén pártszínezet nélkül tartandó nagy értekezleten előterjeszteni.” A május 2-án tartott értekezleten azonban nem sikerült olyan jelöltet állítani, mely minden politikai iránynak megfelelt. Ezért egy következő alkalommal, június 2-án a „Zöldfa” vendéglő éttermében szép számmal összegyűlt választókat „Kerkapoly Mór, mint a kerületi függetlenségi párt elnöke, meleg szavakban üdvözölte, majd egy küldöttség menesztetett Farkas Dávid úrhoz, hogy őt az értekezleten való megjelenésre felkérje.” Végül az idős, vonakodó Farkas Dávid (jogász, birtokos, 1881-től országgyűlési képviselő) meggyőzték arról, hogy fogadja el a függetlenségi párt jelöltségét.

Az egyik utolsó, Kerkapoly Mór nevét említő újsághír szerint tevékeny részt vállalt a választásokat követően, szeptemberben létrehívott Zalamegyei ellenzéki kör megalakulásában. A mozgalom Nagykanizsáról indult. Récsén, Inkey László országgyűlési képviselő meghívására gyűltek össze a mérsékelt ellenzéki és függetlenségi párti urak. Koller István úr nézete szerint az ellenzéki körök létesítésének eszméje megérett és igen szükségessé vált. Ne, foglalkozzunk országos politikai dolgokkal – javasolta –, hanem „fordítsuk figyelmünket a megyei közigazgatás bajaira s igyekezetünk azok kellő orvoslására irányuljon.” Kerkapolyi Mór szintén szükségesnek tartotta „a két párt által tervezett eme kör létesítését”, bár megjegyezte, hogy e tekintetben csak „egyéni nézetét tolmácsolja; mert

pártja részéről nyilatkozattételre jogosítva nincs”. Végül az alapszabályok megerősítéséig működő tisztviselői kart választottak Séllyey László elnök, Skublics Jenő helyettes elnök, Isoó Ferenc titkár, Hajik István jegyző személyében. Kerkapoly Móric a végrehajtó bizottság tagjai lett Háczy Kálmán, Szily Dezső, Nagy Károly és Csertán Károly társaságában.

„Míg élt, szeretet vette körül és tisztelet, boldog családi életében visszavonulva” – vallotta Magda leánya. Eddigi tudomásunk és az anyakönyvi bejegyzés szerint 1888. március 26-án hunyt el Szenttamás pusztán, a helyi sajtó is erről számolt be, valamint arról, hogy halálát hosszas betegség előzte meg. Azonban a zalai levéltár munkatársai a reformáció emlékévi kutatásuk során megtalálták a barabásszegi református gyülekezet anyakönyvi bejegyzését március 24-éről, ami az tanúsítja, hogy 1888. március 23-án hunyt el, a Kékkúti hegyben érte a hirtelen halál 67 és fél éves korában. Ennek az ellentmondásnak feloldására, szemtanú híján, már nem lesz lehetőség. Az „igaz hazafit s szabadságharcunk lelkes bajnokát” március 28-án kísérték utolsó útjára. Ma szeretett felesége mellett nyugszik a bucsuszentlászlói temető kápolnájában, emléküket fekete márvány obeliszok őrzi. Zala vármegye közgyűlése elhunyt bizottsági tagját 1888. május 1-jei rendes ülésén búcsúztatta.

Felhasznált irodalom

Balogh Elemér: Országgyűlési választások Zala vármegyében 1861-1872. In: Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból. (Zalai Gyűjtemény 26.) Zalaegerszeg, 1987. 163-184. p.

Béres Katalin: Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei Zala megyében. In: A szabadságharc emlékei Zalában 1848-1849. 2. jav., bőv. kiad. (Szerk. Béres Katalin) Zalaegerszeg, 1999. 53-167. p.

Bona Gábor: Az 1848/49-es honvédsereg Zala megyei születésű tisztjei. In: A szabadságharc zalai honvédei 1848-1849 (Zalai Gyűjtemény 33.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg 1992. 5-52.p.

Bona Gábor: Tábornokek és törzstisztek az 1848/49. évi szabadságharcban. 4. bőv. kiad. Miskolc, 2015. I. kötet.

Buza Péter: Söjtör. (Száz magyar falu könyvesháza) Budapest, 2000.

Dobszay Tamás: A zalai képviselők, 1861–1875. In: Történelmi Szemle 2015. 3. sz. 363-380. p.
Galsai Kovách Ernő: Az aradi magyar 1848–1849. politikai foglyok személyes jellemzése 1849–1856. évekből. Kézirat. (Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára Fol. Hung. 1419. IV. kötet.)

Ötvös Károly: A Bakony. Budapest, 1909.

Hellebronth Kálmán: A magyar testőrségek névkönyve 1760-1918. Budapest, 1939.

Kiss Zsuzsanna: Zalai diákok a Győri Királyi Jogakadémián 1800-1848. In: Zalai történeti tanulmányok 2009. (Zalai Gyűjtemény 67.) (Szerk. Paksy Zoltán) Zalaegerszeg, 2009. 86-120. p.

Köblös József: A Pápai Református Kollégium diákjai 1585-1861. (A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai. Forrásközlések 9.) Pápa, 1997.

Molnár András: Kegyelemből várfogság. In: Zalai Hírlap 1997. okt. 6. 5. p.

Veszprémi Megyei Életrajzi Lexikon:
<http://www.ekmk.hu/lexikon/talalatok3.php?beture=KERK%C3%81POLY%20Tivadar>.

Zala megye archontológiája 1138-2000. (Zalai Gyűjtemény 50.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2000.

Kostyál László

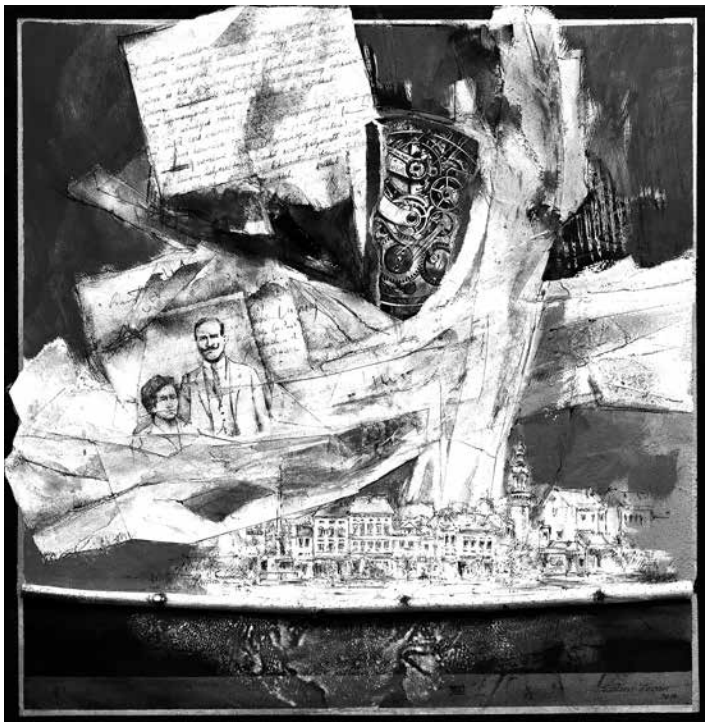
Életképek

A 70 éves **Szényi Zoltán** jubileumi kiállítása

Előre kell bocsátanunk: a címbeli kifejezés alatt nem zsánerképeket értünk. Esetükben nem a mindennapok ellesett, a művész ecsetje által időtlenségbe merevített pillanatairól van szó, hanem – primer megközelítés szerint – egy eddig hét évtizednyi életút vizualizált emlék-töredékeiről. E kis közbevetés ugyanakkor annak szól, hogy a kiállítás valóban hét évtized emlékképeit, egyszersmind azonban hét évszázad élményanyagát foglalja egyetlen hosszú ívbe. Szényi Zoltán számára a múlt a jelen tartópillére, ezért motívumvilágában központi szerepet játszik emlékeinek a történelmi fragmentumokhoz kapcsolódó része, vagy miután soproni születésű, és itt felcseperedett művésztől van szó, fogalmazhatunk úgy is, hogy a „soproniság”. A Húség Városának utcáin járva az ember benne él, sőt lélegzik a történelemben. Évszázados, mohlepte falak, gótikus ablakok titokzatosan kacskaringózó mérművekkel, nappal-széllel-faggyal dacoló nemes kőszobrok, a Megváltó teste által megszentelt feszületek, ódon vaskerítések, a Tűztorony égbenyúló sisakja, rejtélyes lépcsők, kapunyílások sorjázna a képeken.

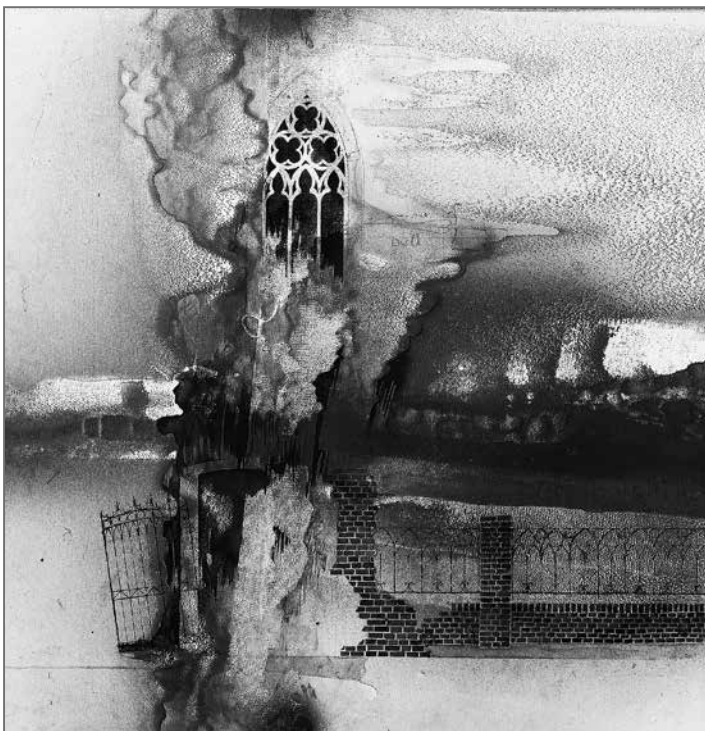
Mindehhez társulnak a szubjektív történelem „filléres emlékei”: régi órák (az egykori családi órasműhelyre utaló) számlapjai és fogaskerekei, levéltöredékek, tépett textil-darabok, megsárgult, elmosódott fényképek, háló és szögesdrót darabok, ódivatú szemüveg, összegyűrt, immár olvashatatlan papírosok..., megfestve, vagy kollázsként felragasztva.

Szényi Zoltán számára a képein megfogalmazott múlt nem a történelem logikusan egymásra rakódó eseményeinek láncolata, hanem olyan kút, amelyből évtizedes és évszázados elemek egymás mellett merülnek fel. Utóbbiak ugyanakkor kettős értelemmel bírnak, egyszerre utalnak a magyar történelem identitásunkat megalapozó eseményeire, valamint a személyes história színhelyeire és fontos mozzanataira. A történelmi emlékekben gazdag helyszín a saját gyermekkor emlékképeket rögzítő szcénája. Ilyen értelemben e mindenkor gazdag szimbolikus jelentést hordozó képek kettős történelmi rétegzettséget, és ezzel együtt nagyon erős lokális kapcsolódást mutatnak. A rétegzettség kihangsúlyozására

Szényi Zoltán: Örző

Szényi Zoltán: Örző

a képi motívumok egy része egymás mögött, illetve előtt, sokszor eltérő technikával megjelenítve tűnik fel.

A jól felismerhető egyes fragmentumok, bár egységes kompozícióba foglalva, de jelentéstartalmukat tekintve térben és időben elkülönülő elemekként, szimultán jelleggel, mintegy gondolatfoszlányokként tűnnek a szemünk elé. Valamennyi önálló jelképiséggel (is) bír, ezért a képek narratívája összetett. Maga a festésmód is ezt támasztja alá. Helyenként a vastagon felvitt, szemcsés, földdel kevert festék durva felületi faktúrát ad, máshol híg, egymásba folytatott, vagy akár szórással felvitt pigment-struktúrákkal találkozunk, melyek körülveszik, de el is választják a felragasztott vagy precíz hűséggel, olykor viszont halvány elmosódottsággal megfestett motívumokat. A művész akrilt és olajfestéket egyaránt használ, és mindezt kollázssal kombinálja.

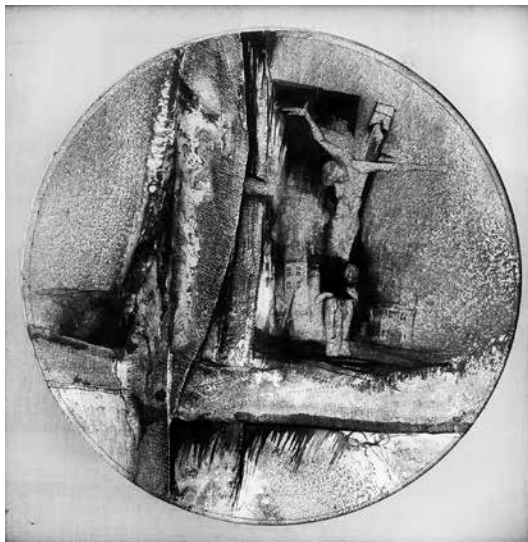
Szényi Zoltán e historizáló, szürrealisztikus vonulata erős filozofikus hajlandóságot mutat. Hangsúlyosan rákérdez a pillanat és a folyamat viszonyára (*Kronosz és Kairosz I-II.*), de ugyanígy foglalkoztatja a jelen és a múlt viszonya (*Búcsú a falaktól, Emlékképek I-II, Mementó, Változó idők*), a saját történelmi beágyazottságának, illetve ha úgy tetszik, az objektív és a szubjektív történelem kapcsolatának kérdése (*Időablak, Apám emlékére, Gyökerek*), vagy a mulandóság-állandóság kontextusa (*Gótika I-II, Falak*). Konkrét eseményekhez vagy helyszínekhez csupán ritkán kapcsolódik (*1956 emlékére I-II, Csókakő, Lendva*), és ilyen esetekben is – akár többszörös áttételekkel kapcsolódó – szimbolikus motívumok segítségével.

Talán e vonulat összefoglalásának is tekinthető az a – korábban nem, vagy alig alkalmazott – tárgykollázs technikával, a közelmúltban készült objekt (*Az idő hálójában*), ami egyszerre elvont és konkrét, filozofikus és didaktikus, objektív és szubjektív. Alapja egy öreg, barázdált, csónakot asszociáló fadarab, melybe keresztben, a barázdák folyamatosságát megszakítva, mélyen belevágódik egy erős fémszalag két darabja.

A fa alap, illetve hát a csónak különböző tárgyakat hordoz: az idő múlását jelképező zsebórát és néhány fogaskereket, még egy számlapot, a zsebóra láncát, amelynek akár az előbbitől gyökeresen eltérő értelmezhetőségére utal egy szögesdrót és egy háló darabja, valamint a fa alap vörös festéssel futtatott volta. Utóbbiak a nyugati országhatárba ékelődött Sopron az ötvenes éveket jellemző nehéz történelmi körülményeit szimbolizálják, melyekhez családi vonatkozások is társultak.

Szényi képeinek másik vonulatát az akvarellek képezik. Ezeknek esetében nem töredezett emlék-fragmentumok egységes kompozícióba foglalása képezi a képek alapját, hanem – legalább látszólag – empirikus jellegű, konkrét tér-idő viszonylatban megjelenő, többnyire táj- vagy városrészletek. Filozofikus hangvételével részben kapcsolódást jelent az előbbi csoporthoz a művész unokáját a nagypapáról készített saját gyerekrajzával megjelenítő portré (*Dorka és én*), vagy a Sopron egy intim részletét ábrázoló nosztalgikus városkép (*Sopron*), és voltaképpen a technikája szerint itt kellene említeni az ugyancsak alapvetően szimultán jellegű *Csókakő* c. alkotást is. Az ide tartozó művek nagy része azonban emóciókat, hangulatokat örökít meg, visszafogott színvilággal, kevés eszközzel, de annál nagyobb kifejezőerővel. Gyakran csupán egy-két konkrét motívum – a víz szélén ringó csónak, magányos fa, távoli épület – és néhány asszociatív, elmosódott forma teszi rendkívül érzékletessé e műveket. Kedvelt helyszínei a festőnek a hullámzó zalai dombok (*Zalai dombok*, *Téli Zala*) és a kicsit mindig titokzatos Balaton-part (*Kis-Balaton*), olykor más, kisebb tavak csendes tükre is (*Víz mellett*). A konkrét táj, még ha esetleg felismerhető is, csak másodlagos jelentőségű. Olyan médiumnak mondható, amelynek segítségével a művész adott hangulatot, érzést kifejező belső tájait jeleníti meg.

A tárlat időben öt évtizedet ölel fel. A hajdani zsinagóga U alakú karzatának két végén a 60-70-es évek fordulóján készült főiskolai tanulmányrajzok és néhány korai festmény

(*Novgorodi kontrasztok*, *Vadászat után*, *Izzó nyár*) kapott helyet, a fent említett objekt viszont 2018-as. A pályáiv teljes keresztmetszetéhez ugyan kevés volt a hely, azonban fontos állomásait, csomópontjait jól reprezentálják a képek, és az is megmutatkozik, hogy a két vázolt vonulat hogyan vált el egymástól. Utoljára hagytuk, de jelentőségét tekintve központi szerepet kell tulajdonítanunk a többi képtől sok szempontból elütő, mégis az egész anyagot voltaképpen összefoglaló *Mementó* c. akvarellnek. Szényi művésztanár, Zalaegerszeg két iskolájában és különböző szakköreiben négy évtizeden keresztül, nagy elhivatottsággal és eredményesen végezte pedagógusi tevékenységét. A Lángi Péter: *Álmodom* című, nosztalgikus versét is magába foglaló képen látomásban tűnik fel az (tehát nem egyik vagy másik) iskolafolyosó, oly sok kedves emlék színhelye. A folyosó azonban itt szimbolikus értelmet is kap: mintegy átjárót képez egy másik, fényvel telítődött világ felé. Ez a szféra ugyan nem kézzelfoghatóan konkrét, de valahogyan érezzük, hogy nem csupán összeér benne a múlt a jövővel, de mind a művészet maga, mind pedig a művészet elsajátítható alapjainak és szeretetének átadása központi szerepet játszik benne. Ilyenként pedig bátran tekinthetjük Szényi Zoltán vizuális hitvallásának és szimbolikus önarcképének is.

Szényi Zoltán:
Örző

Kostyál László

Üvegre festett álmok

Ambrus Edit kiállítása Krosnóban

Öt évvel ezelőtt, 2013-ban négy olyan művész – két lengyel és két magyar – állított ki közösen (Piotr Burger, Myrosław Rimar, Frimmel Gyula, Horváth László), előbb Krosnóban, a Fő téri Pincegalériában, majd nálunk, Zalaegerszegen, a volt zsinagógában, akik szorosán kapcsolódtak az akkori és a mostani kiállításokat is szervező két partnerintézményhez, a krosnói Kézműves Múzeumhoz, vagy a zalaegerszegi Göcseji Múzeumhoz. Az idén június-júliusban ismét az utóbbi intézmény egy volt munkatársának alkotásai szerepeltek a lengyel város hangulatos kiállítópincéjében. Ambrus Edit eredeti szakmája ugyan a pénzügyi területhez kapcsolódik, azonban kézügyességének és kreativitásának köszönhetően életútja egészen más irányba fordult. Bő két évtizeden keresztül a kaposvári múzeumban dolgozott régészeti rajzolóként, majd 2010-től Zalaegerszegrre költözött, és három évig a Göcseji Múzeum feltárásain folytatta rajzoló tevékenységét, majd azt követően is kapott megbízásokat az intézménytől. Napjainkban a szakma több régészeti témájú könyv kiváló tárgyrajzainak készítőjeként tartja számon. Mintegy tíz évvel ezelőtt kezdett készíttetést érezni arra, hogy az alkalmazott grafika mellett – hiszen a régészeti rajzok készítése ilyennek mondható – az autonóm művészettel is foglalkozni kezdjen. A két vonulat azóta egymással párhuzamosan van jelen az életében, munkáival már több önálló tárlaton is találkozhatott a közönség, Zalaegerszegen utoljára tavaly ősszel, az Öveges József Általános Iskolában. Alkotóművészként érdeklődése leginkább az üvegfestés felé vonzotta. Ennek lehetőségei, tüzesen zománcos színei, az üveg csillogó felülete jelentik számára azokat az eszközöket, melyekkel a leginkább ki tudja fejezni gondolatait. (Zárójelben meg kell jegyezni, ez igen nagy szerepet játszott abban, hogy Krosnóba, a lengyel üveggyártás fellegrárában éppen az ő alkotásait mutattuk be az idén.) Képeinek ihlető forrásait különböző területeken kell keresnünk. Az egyik legfontosabbat az általa lerajzolt, különböző régészeti ásatásokon előkerült, elsősorban kora-középkori tárgyak díszítőmotívumai képezik. A germán, az avar, a korai szláv és a magyar honfoglalás-korabeli veretek indás-maszkos-állatalakos díszítésvilága szabadon újragondolva és átértelmezve tűnik fel alkotásain. Másik

fontos forrását a népművészetben fedezhetjük fel, illetve ehhez kapcsolódóan a mesék világában. A kettő között persze jelentős átfedés is van, azonban a mesevilág a népművészet mellett az álmok és a képzelet szférája felé is nyitott. Bár alkotásai sokszor illusztráció-szerűek, azonban csupán a primer látvány szintjén van ez így, a képek témája nem kapcsolódik szorosan konkrét meséhez, legfeljebb kiindulási pontjukat képezi egyik vagy másik jól ismert történet, míg más esetben azok bennünk élő miliójét idézi fel valamelyik alkotása. A harmadik forráscsoportként pedig a „nagy művészet”, másképp fogalmazva a művészettörténet egyes kompozíciói, vagy inkább részletmegoldásai említhetők, amelyek kapcsán egyik-másik kompozíciója olykor konkrét emlékek nélkül is ismerősnek tűnhet.

E három kútfő Ambrus Edit művésztéiben harmonikus egységbe olvad össze, még akkor is, ha alkotásain nem egyszerre, vagy nem azonos súllyal jelentkeznek. Kompozícióinak finom, nőiesen hajladozó vonaljátéka, dekoratív könnyedsége, megfogalmazásának melegsége valamennyi üvegképét jellemzi. A néha akár bizarr körvonalak közé zárt műveinek keretezése sok esetben különlegesnek mondható: az alkotó férje által készített széles, rusztikus, pácolt vagy lazúrozott, olykor antikolt keret minden esetben felerősíti a befoglalt alkotás hatását. És még egy igen fontos vonása is van ennek a karakteresen egyéni művészi világnak: távoli korok és olykor kultúrák üzenetét hordozzák, mégis, ízig-vérig mai megfogalmazásban. Motívumai, figurái, jelenetei a narratíva (mondanivaló) mélyrétegeiben régen élt emberek világlátását, gondolatait közvetítik számunkra, ugyanakkor otthono-

san érzik magukat a legtöbb mai, 21. századi szobabelsőben. Szépek önmagukban is, de lehetőséget kínálnak a mélyebb értelmezésre, majd azt követően a saját asszociációk megindulására is. Elképzelhető, hogy egy állatküzdelem jelenetében a mai ember már nem a jó és a gonosz kozmikus harcát, a képmezőt kitöltő fában nem az alvilági, a földi és az égi szférát összekötő életfát, a kecsesen karcsú nőalakban nem a világszép királylányt, vagy némi áttétellel az Ósanyát látja. Bizonyos ugyanakkor, hogy ha nem is tudjuk az eredeti tartalmat minden esetben adekvát módon felfejteni, valamit megérzünk az üzenet titokzatosságba burkolódzó lényegéből. És bátran kijelenthetjük, hogy Ambrus Edit alkotásainak ez a legfőbb célja.

Turbuly Lilla

A Nyílt Fórumtól a színpadig

A Rendezői változat a MU Színházban

Znajkay Zsófia drámája egyike volt a 2017-es Nyílt Fórumra beválogatott daraboknak. A Színházi Dramaturgok Céhe tavaly újította meg az 1985-ben Zalaegerszegen (illetve az egervári várkastélyban) indult rendezvényt, melynek célja új kortárs drámák születésének és színpadra állításának segítése. Az új forma szerint a nyílt drámapályázatra beérkezett darabokból kiválasztanak nyolcat, majd szakértők (rendezők, színészek, írók, kritikusok) bevonásával támogatják a szerzőket abban, hogy a darabjukat csiszolhassák, színpadképessé írhatják. A három fordulós zajló munka januárban Zalaegerszegen kezdődik, tavasszal, a DESZKA Fesztiválon, Debrecenben folytatódik, majd a júniusi Pécsi Országos Színházi Találkozón felolvasószínházi formában mutatják be a közönségnek a darabokat.

Ezeken a stációkon ment keresztül Znajkay Zsófia drámája is, méghozzá olyan sikerrel, hogy a dramaturgoktól ő kapta a legjobb drámának járó Vilmos-díjat. (Sőt, ugyanebben az évben egy másik darabjával, *Az ölében énnel* elnyerte a legjobb új magyar drámának járó díjat is a Színházi Kritikusok Céhétől.)

A színpadi bemutatkozást egy másik pályázat, a Fővárosi Önkormányzat által már harmadik alkalommal meghirdetett STAFÉTA tette lehetővé. E támogatás célja pályájuk első öt évé-

ben járó fiatal alkotók független (vagyis a kőszínházi struktúrán kívüli) produkcióinak színpadhoz juttatása. Így valósulhatott meg az előadás a MU Színházban, mégpedig a szerző rendezésében, akinek ez már a második rendezése, hiszen másik darabját, *Az ölében ént* is ő állította színpadra.

Színházi előélete azonban ennél hosszabb, évekig dolgozott színészként és rendezőasszisztensként a TÁP Színháznál. (Tanult szakmája is kötődik a rendezéshez, hiszen a Színház- és Filmművészeti Egyetem televíziós műsorvezető, műsorrendező szakán végzett.)

A darab a romantikus komédia műfaját fordítja ki. Az alaphelyzet hasonló: egy nő és két férfi, akik közül a nőnek választania kellene. Itt azonban semmi sem egyértelmű, mindenről és mindenkiről kiderül, hogy nézhetjük máshonnan is. Az egy nő legalább kettő, de talán csak egy személyiség két oldala. Időnként pedig az egyik férfi anyja is. Vagy csak játssza, hogy az. Hiszen a nő(k) színésznő(k). Az egyik férfi író, a másik rendező, az egyik folyamatosan átírja és továbbírja a történetet, a másik folyamatosan rendezi és átrendezi azt, valamint a színésznő(k)et. Innen származik a cím is, ami abból a szempontból pontos, hogy az előadás a történet rendezői változatát is adja, de valójában ennél több nézőpontot kínál fel. Az előadás legvégén pedig azt a megközelítést is, hogy az egész az író álmában játszódott le. A realista alapötletből először csak abszurd, majd egyre inkább szürreális játék lesz.

A szöveg sokat foglalkozik a szabad döntés, a választás folyamatával, pszichológiájával, sokszor játékos formában. Ilyen például, amikor Harangozó Teri slágerét, a *Mindenkinek van egy álmát...* elemzik szét a szereplők. Többször visszatér a családi meghatározottság gondolatához is. Míg a rendező folyamatosan az anyjához való ellentmondásos viszonyát szeretné feldolgozni, a színésznő életéből az apa hiányzik. Az előadás egyik legszebb jelenete, amikor egy véletlen telefonbeszélgetésre kerül sor köztük. (Dióssy Gábort, aki az apát játssza, csak hangfelvételtől halljuk, ténylegesen

nincs jelen – ahogy a lánya életében sem.) Dialógusukban úgy beszélnek el egymás mellett, mint valami modern Csehov-drámában. Az apa folyamatosan a wifi-kóddal van elfoglalva, a lány próbál neki segíteni, a kettejük közötti „csatlakozás” azonban minden erőfeszítése ellenére sem jön létre. A szürrealitás felé hajlást a térrendezés is visszatükrözi. Míg az előadás elején egy realista szobadíszletet látunk, a szoba falait a színészek fokozatosan eltűntetik, ablakok nyílnak és csukódnak, a mindennapi öltözetekből lemeztelenedés vagy éppen fantasztikus filmbe illő jelmez lesz, a szűk tér helyett a színpad egyre nagyobb részére látunk rá. A legnehezebb feladata Kurta Nikének van, hiszen három nőt kell megszemélyesítenie. Energikus, életteli játékaival nagyon szépen oldja meg ezt a többes feladatot. A szerző

az örök lúzer Idát írta meg a legrészletesebben, így a színészi ábrázolás is itt lehet a leggazdagabb. Ida „párját”, Ilkát, akinek minden sikerül, és a rendező anyját néhány személyiségvonalással jeleníti meg a színésznő, jól élve az ellenpontosítás lehetőségével. Hajduk Károly játssza a rendezőt, akiben folyamatosan ott munkálnak a gyerekkori anyatraumák. Bizonytalan, a világot a saját sérelmein keresztül látó karaktert formál a tőle színpadon már sokszor látott érzékenységgel. Laboda Kornél írója spródebb, öntörvényű, a saját alkotó erejébe kicsit beleszédült személyiség. Ezek a karakterek (nem számítva most ide a sikeres és magabiztos Ilkát és az anyát) erős rokonságot mutatnak a mai, harminc körüli, sodródó, magát sokszor elveszettnek és boldogtalannak érző nagyvárosi értelmiségi- és művész közeg figuráival.

Znajkay Zsófia egyébként sem tagadja, hogy drámái erősen alanyi indíttatásúak, több interjúban is elmondta, hogy nehezen ír olyasmiről, ami nem kapcsolódik hozzá szorosan. (Aki ismeri a szerzőt, nem is nagyon tud elvonatkoztatni rendhagyó, izgalmas személyiségétől, és bizonyosan bele fogja látni egyik vagy másik karakterbe.) Nyilván ebből adódik az is, hogy a saját szövegeit maga szeretné megrendezni. Ennek előnye, hogy koherens egészet alkot a darab és annak „rendezői olvasata”, hogy a címet idézzem. Azonban magában rejti azt a veszélyt, hogy nem tud kellő távolságból ránézni a darabra. A *Rendezői változat*ra is ráfért volna némi húzás, a kétórás játékidő hosszúnak tűnik. A nézői figyelem lankadását kissé feszesebb szerkezettel, néhány önismétlő jelenet elhagyásával meg lehetne előzni, és így az ütős, súlyos jelentekek is nagyobb hangsúlyt kapnának.

A *Rendezői változat* azonban olyan friss, egyéni hangon szólal meg, hogy egyenlenségei ellenére is megérdemli a nézői figyelmet. A kérdés az, hogy Znajkay Zsófia a következő darabjaihoz talál-e önmagában újabb, a korábbi kettőben meg nem írt rétegeket, esetleg másként újraírja-e a korábbiakat, vagy tud-e nyitni az „én bírok csak versemnek hőse lenni” alapállás felől a külvilág felé.

Znajkay Zsófia: *Rendezői változat*

Játsszák: Hajduk Károly, Kurta Niké, Laboda Kornél. (Kamill hangja: Dióssy Gábor)

Dramaturg: Faragó Zsuzsa, Bíró Bence.

Látvány: Szakács Ferenc.

Jelmez: Horváth Jenny.

Zene: Preiszner Miklós. Fény, hang: Major Mátyás, Bredán Máté.

Rendezőasszisztens: Illés Anna.

Rendezte: Znajkay Zsófia.

MU Színház, 2018. október 28.

Turbuly Lilla

Hol is van a matyók fővárosa?

Falusi Márton *A buszmegálló, avagy mikor jön a hathúszas? című hangjátékáról*

Falusi Mártont elsősorban költőként, eszéíróként ismerjük. Írt azonban már drámát is Mensáros László életéből *Szélfűtta levél* címmel, *A buszmegálló*ban pedig egy új dramaturgikus műfajjal, hangjátékkal bővítette írói repertoárját. (Másik hangjátékát, a *Csernyenko kézdublórét* lapunk netes változatában olvashatják.)

A *buszmegálló* helyszíne Verőcsény, az a fiktív és egyben szimbolikus magyar falu, amely magán viseli a jelenkori magyar vidék ha nem is összes, de számos problémáját. A kihalás szélén áll, a múltjával és a hagyományával nem tud mit kezdeni, a jövőjéről csak bizonytalan elképzelései vannak, a vezetői inkább egymás ellen, mint a faluért tevékenykednek, a rövidebbet pedig mindig a kisember (itt a közmunkás takarítónő) húzza.

A cselekmény egy, még az „átkosban” épült buszmegálló sorsa körül bonyolódik, ahová kétséges, hogy érkeznek-e még buszok egyáltalán. A várakozás a talán soha meg nem érkező buszra eszünkbe juttathatja Beckett abszurdját, a *Godot-ra várót*, a párbeszéd pedig Csehov egymás mellett elbeszélő, csak a saját mondataikat meghalló szereplőit.

A karakterek egy-egy jellegzetes típust képviselnek, néhány határozott vonallal felrajzolt karikatúrák. Falusi káderből lett polgármester, megtollasodott vállalkozó, menő építész, látástól-vakulásig dolgozó takarítónő, emancipált tanárnő. Utóbbi külföldi tanulmányai helyszínére, egy másik, idősebb asszony a múlt rendszerbe kívánczik vissza, a jelen idejű falu az ott élőknek sem vonzó perspektíva.

A szerző minden szereplőt a maga sajátos nyelvén beszéltet, és ez sokszor a nyelvi humor forrásává válik. A körjegyző római jogi

kifejezésekkel dobálózik (nem hiába jogász a szerző eredeti végzettsége, ezek a szövegek mindig pontosak és hatásosak), a polgármester rosszul használja az idegen szavakat, a takarítónő beszéde tele van tájnyelvi kifejezésekkel. Több szereplő kap egy-egy jellegzetes mondatot, amelyet gyakran ismételtet. Így a tanárnő szerint „Leuvenben minden egészen más”, a körjegyző pedig folyton azt tudakolja a többiektől, tudják-e, hogy „hol is van a matyók fővárosa”. Nem tudják. Pontosabban válasza sem méltatják, hiszen mindenkinek csak a saját mondandójára élesek ki a hallása.

A hétköznapi realitásból induló történet (a képviselőtestület megvitatja, mi legyen a leromlott buszmegálló sorsa) fokozatosan szatírává nő ki magát, amelyben minden egy kicsit többet is jelent önmagánál. Részletekben derül ki a buszmegálló története, és ebben benne van az elmúlt évtizedek falutörténete is, a helyére tervezett krematórium pedig a haldokló vidék metaforájává válik. Lassacskán kibomlik a szereplők kapcsolatrendszere is, múltbeli titkokra és jelen idejű viszonyokra derül fény.

De akár a múltat, akár a jelent nézzük, a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévők senki nem akar segíteni. Tragédiáján átlépnek, mintha meg sem történt volna. Az a bizonyos busz sosem jött el érte, elégedjen meg azzal, hogy a képviselőtestület bölcs férfiúi a krematóriumot róla nevezik el.

Péter Zsombor

Egy nap

Szilágyi Zsófia első nagyjátékfilmje rögtön impozáns környezetbe került, amikor bevásárolták a cannes-i filmfesztivál, Kritikusok Hete versenyszekciójába. Még nagyobb bravúr, hogy az Egy nap elhozta a neves FIPRESCI díjat, most pedig a saját szemünkkel győződhettünk meg róla, hogy sikerült a rendező bemutatkozása.

A történet végtelenül egyszerű, a háromgyermekes anya, Anna (Szamosi Zsófia) napját követjük, annak minden bújával, stresszével és örömeivel.

Szilágyi művét leginkább a kortárs francia és román hiperrealista drámákhoz lehet hasonlítani, úgymint a 4 hónap, 3 hét, 2 nap vagy a Két nap, egy éjszaka. A hasonlóság nem csak a címekben mutatkozik meg, hanem történetvezetésben is. A cselekmény teljesen hétköznapi és átlagos, megtörténhetne bárkivel. S míg a két korábban említett alkotásban volt egy erőteljesebb, fajsúlyosabb központi konfliktus, addig Szilágyi jelen esetben teljesen minimalistára veszi a figurát. A bő másfél órában azt látjuk, ahogy Anna a mindennapi rutinját végzi. Felkelti a

gyerekeket, dolgozik, bevásárol, elmosogat és így tovább. Ez nem hangzik se izgalmasnak, se szórakoztatónak és valóban nem is az, de az Egy nap célja távol áll attól, hogy a néző jól érezze magát, netalántán szórakozzon. Sokkal inkább egy látéleletet nyújt a repetitív mindennapokról, a folyamatos rohanásról, arról, hogy milyen szituációkba sodorhatja magát az ember, illetve milyen döntéseket és áldozatokat kell meghozni a családjáért. Noha itt is felszínre tör egy olyan probléma, amire fel lehetne húzni a komplett művet, mégiscsak megemlékezés szintjén köszön vissza, ami nem feltétlenül baj. Így is átérezhető Anna kálváriája, ami egy sokkal visszafogottabb formában szemlélteti a konfliktusok kezelését, a zárójelenetben mégis minden benne van, amit addig átélünk és még csak szavak sem kellene hozzá. Az Egy nap borzasztóan intim film. A kamera végig követi Annát, akivel így könnyű empatikusnak lenni. Érthető a zaklatottsága, fájdalma, hogy kezd betelni a pohár, de az élet sajnos tud ilyen lenni. Félreértés ne essék, nem egy éjfélete kamaradrámáról

van szó, ami a főhőssel együtt a nézőt is mély depresszióba húzza. A cselekményt körbelengi az esetlen, mégis találó humor, amihez a már említett realista mindennapiság nyújt táptalajt.

A színészek remek munkát végeztek, Szamosi Zsófia pedig természetesen kiemelkedik a stábból. Nem érezni rajta, hogy szerepet játszana, aminél nagyobb dicséretet nem igazán kaphat egy színész.

Szilágyi remekül ragadja meg a mindennapok életérzését, átjön belőle a magyar valóság, a dialógusok végtelenül hitelesek és a maga módján minden a helyén van, alkotása mégis nehéz darab. Amennyire előnyre válik a túlzott hétköznapisága, annyira a visszájára tud fordulni. Súlya és árnyaltsága ellenére is erőteljes mű, amiben kicsit mindenki magára ismer, de elsősorban középkorú szülőknek ajánlott. A játékidő némileg hosszabb a kelleténél, s bár kétségtelenül van létjogosultsága a történetnek, kérdés, hogy át akarjuk-e élni ezt a valóságot a vásznon is. A választ mindenki magában fogja megtalálni, mindenesetre érdemes szembenézni vele. Akárcsak az életben feltűnő nehézségekkel.

Fodor András, Pék Pál mentorából vált barátá s az 1980-as, kilencvenes években folyamatos levelezésükből kitűnik, folyamatosan keresték, figyelték és segítették egymást, persze elsősorban Fodor András Pék Pált. Ebbe a barátságba szövődött bele természetes módon Tüskés Tibor is, aki a levél írása idején a Somogy főszerkesztője volt. A levelek egyre hosszabbak és részletesebbek voltak, a levélváltás sűrűsége pedig attól függött jószerivel, hogy Fodor András mikor ért rá válaszolni.

Most egy 1995. májusi 14-i levelet idézünk, ahol a folyóirat-szerkesztés egy-két mozzanata is említődik, illetve Fodor András *A hetvenes évek* (Napló 1975-1979) és *A révkalauz lámpái* tanulmánykötete. Ez utóbbiban jelent meg a barát tollából a *Pék Pál költői útja* című írás a *Nyár füstje* kötet kapcsán.

A levél teljes szövege:

Kedves Pali, lehet, hogy már az apr. 20-i levelemben megírtam, de a biztonság kedvéért újra jelzem, hogy verseidet, mind a négyet szeretném közölni. (Ezévi 5. vagy 6. szám) Úgy maradhat ki valamelyikük, ha a tördelésbe nem fér bele; ilyesmi legalábbis előfordul nagyritkán.

Április 27-én leadtam A HETVENES ÉVEK teljes kéziratát (majdnem 2000 gépelt oldal) s most végre van egy kis időm egyéb tartozásaim (levelezés!) enyhítésére.

Köszönöm a Révkalauz lámpáiról írt becsülő soraidat, már visszhangokból is az derül ki, hogy érdemes volt a rendhagyó kötetet vízre bocsájtani (hogy stílusosan fejezzem ki magam).

Amint látod – s a legfrissebb szám még inkább bizonyítja –, Tüskés Tibor remekül látja el a főszerkesztői feladatait. Erre szokták mondani, hogy „sui generis genius”. Erre született. Őten nem tudnának ennyi koncepciót összehozni, ami belőle egymagától jön. Sajnos egészségileg nincs jól. A gerinc körüli idegbántalmak operálással fenyegetik. Próbálja halasztani., kikerülni. Kétlem, hogy ez sikerül...

Aggódni tehát most érte kell.

Sajnos, nem tudom, milyen esélyeid vannak az IRAT-nál. Ebbe nincs beleszólásom.

Szeretettel ölellek: Bandi

1995. V. 14

Kedves Pali,

lehet, hogy már az apr. 20-ai levelemben megírtam, de a biztonság kedvéért újra jelzem, hogy verseidet, mind a négyet szeretném közölni. (Ezévi 5. vagy 6. szám) Úgy maradhat ki valamelyikük, ha a tördelésbe nem fér bele; ilyesmi legalábbis előfordul nagyritkán.

Április 27-én leadtam A HETVENES ÉVEK teljes kéziratát (majdnem 2000 gépelt oldal) s most végre van egy kis időm egyéb tartozásaim (levelezés!) enyhítésére.

Köszönöm a Révkalauz lámpáiról írt becsülő soraidat, már visszhangokból is az derül ki, hogy érdemes volt a rendhagyó kötetet vízre bocsájtani (hogy stílusosan fejezzem ki magam).

Amint látod – s a legfrissebb szám még inkább bizonyítja –, Tüskés Tibor remekül látja el a főszerkesztői feladatait. Erre szokták mondani, hogy „sui generis genius”. Erre született. Őten nem tudnának ennyi koncepciót összehozni, ami belőle egymagától jön. Sajnos egészségileg nincs jól. A gerinc körüli idegbántalmak operálással fenyegetik. Próbálja halasztani., kikerülni. Kétlem, hogy ez sikerül...

Aggódni tehát most érte kell.

Sajnos, nem tudom, milyen esélyeid vannak az IRAT-nál. Ebbe nincs beleszólásom.

Szeretettel ölellek.
Bandi

Kanizsai koszorúsok

Ezzel a címmel rendezett irodalmi konferenciát 2018. október 24-én Nagykanizsán a helyi Halis István Városi Könyvtár, a Pannon Írók Társasága és a Pannon Tükör. A Nemzeti Kulturális Alap és Nagykanizsa Város támogatásával zajló rendezvényen megemlékezünk Pék Pál alapító főszerkesztőnkéről és további neves, Nagykanizsához és a zalai tájhoz kötődő szerzőkről, Nagy Gáspárról, Lukács Zoltánról, Ördög Ferencről, Rózsás Jánosról, Szoliva Jánosról, Halis Istvánról és Takács Lászlóról. A program koszorúzásokkal kezdődött Pék Pál és Nagy Gáspár emléktáblájánál, majd ünnepélyes sajtótájékoztató keretében nyílt meg a Pék Pál Emlékév. A folytatásban emlékülésre, Igricek koncertre és rendhagyó irodalom órára is sor került. Köszöntőt mondott Balogh László, a Pannon Tükör szerkesztőbizottságának vezetője, a konferencián Bubits Tünde, Czupi Gyula, Kardos Ferenc és Nagygéci Kovács József tartottak előadást.

Kötetbemutató Zalaegerszegen

A Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár és lapunk közös szervezésében mutatta be legújabb, 361° című kötetét Szálinger Balázs József Attila-díjas költő, drámaíró. Az október 25-én a zalaegerszegi Mimosa Lounge-ban zajló programban a szerző Szűcs Krisztián zenéssel közös projektje, a Szűcsinger is bemutatkozott, Ennyit tudunk segíteni című első albumuk épp a napokban jelent meg. Lapunk állandó szerzőjével Gyenes Imre beszélgetett, majd a versekkel, dalokkal, prózai részletekkel teljes előadást hallgathatta meg a közönség.

Lapszám- és kötetbemutató Zalaegerszegen

2018. október 30-án Zalaegerszegen, a Belga Étterem és Söröző Különtermében mutatuk be idei ötödik lapszámunkat. A programban, ahogy az megszokott, ismét volt kötetbemutató, ezúttal L.Simon László József Attila-díjas költő Körbejárni a hazát c. új könyvéről beszélgetett a szerző és Dr. Gyimesi Endre, a Pannon Írók Társaságának elnöke. A lapszámot Bubits Tünde főszerkesztő mutatta be, köszöntőt mondott Balaicz Zoltán, Zalaegerszeg Megyei Jogú Város polgármestere.

Vörös István Alföld-díjas!

A Debreceni Irodalmi Napok keretében november 6-án átadták az Alföld-díjakat a Méliusz Juhász Péter Központi Könyvtár nagyelőadóiban. Az Alföld irodalmi folyóirat szerkesztősége már az 1960-as évektől adott különböző elnevezéssel minőségi jutalmakat, a kitüntetést 1993-tól nevezik Alföld-díjnak, melynek fő támogatója, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata. Az elmúlt évekhez hasonlóan a pénzjutalom mellé a szerzők E. Lakatos Aranka szobrászművész emléklakettjét is megkapták. Lapunk versrovatának szerkesztője Hansági Ágnes irodalomtörténész és Valastyán Tamás filozófiatörténész, esszéista társaságában vehette át a díjat, melyhez ezúton is szeretettel gratulálunk!

PANNON TÜKÖR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Szényi Zoltán: Római anzix

Szerzőink

- Bene Zoltán** (1973; Szeged) író
Csák Gyöngyi (1950; Budapest) költő
Cséby Géza (1947; Keszthely) költő, műfordító
Hardy Júlia (1960; Budapest) pszichológus
Harmadik Balogh Gyula (1985; Szeged) író
Horváth László Imre (1981; Budapest) író
Izer Janka (1996; Pannonhalma) író
Izsó Zita (1986, Budapest) költő
Kolozsi Orsolya (1980; Budapest) kritikus
Kostyál László (1962; Zalaegerszeg) művészettörténész
Kukorelly Endre (1951; Budapest) költő, író
Lángi Péter (1942; Keszthely) költő, műfordító
Mandelstam, Oszip (1891; Varsó-1938, Gulag) orosz költő
Megyeri Anna (1957; Zalaegerszeg) történész
Nagy Dániel (2001; Budapest) költő
Nagygéci Kovács József (1977; Erdőkertes) kritikus
Nagy Lea (2000; Szolnok) költő
Payer Imre (1961; Budapest) költő, irodalomtörténész
Péter Zsombor (1998; Budapest) filmkritikus
Skerlecz András (1998; Karmacs-Budapest)
Sopsits Árpád (1952; Budapest) költő
Szabó P. Katalin (198; Budapest) kritikus
Szauer Ágoston (1963; Szombathely) költő
Szekeres Sándor Gábor (1978; Szeged) író,
közművelődési szakember
Tarjáni Imre (1945; Tapolca) költő
Tönköl József (1948; Győr) költő
Turbuly Lilla (1965; Budapest) költő, író, kritikus
Vajna Ádám (1994; Budapest) költő
Vass Tibor (1968; Miskolc) költő
Vörös István (1964; Budapest) költő, író, műfordító